

ΠΡΑΚΤΙΚΑ *

ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ 1923 ΠΡΟΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΙΝ ΚΑΙ ΠΡΟΑΓΩΓΗΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΛΙΓΝΙΤΩΝ

■ **Περίληψες.** Ἐν συνεχείᾳ τοῦ ὑπομνήματος τῆς ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολυτεχνικοῦ Συλλόγου καταρτισθεῖσης ἐπιτροπῆς (¹) ὁ κ. Ἀνδρέας Χατζηκυριάκος, Ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας συνεκάλεσε κατὰ Ἰανουάριον 1923 ἐπιτροπὴν μικτὴν ἐξ ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, τῶν ἐνδιαφερομένων ὀηρησιῶν τοῦ Κράτους, ἀντιπροσώπων λιγνιτικῶν ἐπιχειρήσεων, βιομηχάνων καὶ εἰδικῶν ἐπιστημόνων, ὅπως συσχεφθῶσι καὶ προτείνωσι τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς χρησιμοποίησιν τοῦ λιγνίτου ὑπὸ τῆς βιομηχανίας.

Παρευρέθησαν οὕτω ἐν συνόλῳ εἰς τὰς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ γενόμενας πλουαριθμοὺς καὶ μακρὰς συσκέψεις οἱ κ.κ.

Δημήτριος Καλιτσουνάκις, Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, Γ. Δούμας Διευθυντὴς τῶν Σιδηροδρόμων τοῦ Κράτους, Παντ. Μίτσας Διευθυντὴς τῆς Ἐταιρείας Ἀνθρακωρυχείων Ἀλιβερίου, Ἀλεξ. Ζαχαρίου, μηχανικὸς καὶ βιομήχανος, Κωνστ. Νέγρης, μηχανικὸς μεταλλειολόγος βιομήχανος καὶ Σύμβουλος λιγνιτικῶν ἐταιρειῶν, Ἀμβρ. Δεπιάν, μεταλλειολόγος μηχανικὸς καὶ ἐκμεταλλεὺς λιγνιτωρυχείων Ὁρωποῦ, Δημήτριος Διαμαντόπουλος, μηχανικὸς μεταλλειολόγος ἐκμεταλλεὺς λιγνιτωρυχείων, Προκόπιος Ζαχαρίας, βιομήχανος ἐκμεταλλεὺς λιγνιτωρυχείων, Γερ. Μενάγιας, μηχανικὸς, προϊστάμενος τοῦ τμήματος ἤλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Συγκοινωνίας, Κ. Στάμου, ἀρχιμηχανικὸς τῆς ἑλληνικῆς ἤλεκτρικῆς

(*) Δημοσιεύω ἐνταῦθα τὰ ἀνωτέρω πρακτικά, ἢ κατάρτισις τῶν ὁποίων ἐστοίχισεν ἀρκετὴν ἐργασίαν εἰς τε τοὺς κ. κ. Πρ. Ζαχαρίαν καὶ Θ. Χαριτάκην καθὼς καὶ εἰς τὸν ὑποφαινόμενον, διὰ νὰ μὴ ἀπωλεσθῶν τούλάχιστον τὰ συμπεράσματα τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, τὰ ὅποια φωτίζουν ἀπὸ διαφορετικῆς ἀπόψεως τὰς μέχοι τοῦδε ἐργασίας περὶ τῶν ἑλληνικῶν λιγνιτῶν καὶ παρέχουν πολλὰς χρήσιμους νύξεις εἰς τὸ πολυῤῥηθον λιγνιτικὸν ζήτημα. Πάντως ἐνωρίτερον ἢ βραδύτερον θὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ σοβαρωτάτου τούτου διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν ἡμῶν προβλήματος, διαυτο δὲ πρέπει νὰ φροντίζωμεν ὅπως τὸ ζήτημα διαφωτίζεται παντοτε περισσότερον ἀπὸ τὰς διαφορωτάτας του ὕψους.

Δ. Κ.

1) Ὅρα ἐν Ἀρχιμῆδεϊ ἔτος ΚΓ'. Ὀκτωβρίου 1922, σελ. 75 - 79 τὸ κείμενον τοῦ ὑπομνήματος καὶ προβλ. εἰς προηγούμενα τεύχη γενομένης συζητήσεως καὶ ἐνεργείας τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

έταιρείας Θόμζων - Χούστον, Θεμ. Χαριτάκης, μηχανικός μεταλλειολόγος, Στ. Κορυζής, μηχανικός διευθυντής τῆς Ἄνων. Ἐταιρεία, ἐπιχειρήσεων ἐν Ἑλλάδι, Κλ. Φιλαρέτος, πρώην γενικός ἐπιθεωρητής τῆς Βιομηχανίας παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, Βερν Γαλρνι, μηχανικός κατασκευαστής εἰδικῶν ἐσοχαρῶν καύσεως λιγνίτου, Σ. Ἡλιόπουλος, ἐπιμηχανικός, ἀντιπρόσωπος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν καὶ Ἰωαν. Μουντζουρίδης, Τμηματάρχης τῶν Ἰδιωτικῶν Ἐκμεταλλεύσεων παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

Αἱ συνεδριάσεις ἐγένοντο τῆ 16ῃ, 18ῃ, 23ῃ, 28ῃ Ἰανουαρίου καὶ 11ῃ Φεβρουαρίου 1923. Τῇ ἐπιμελεῖα τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως κ. Δ. Καλιτσουνάκι καὶ τοῦ τμηματάρχου Ἰδιωτικῶν Ἐκμεταλλεύσεων κ. Ἰωαν. Μουντζουρίδου ἐτήρηθησαν ἐκτενῆ πρακτικά διορθωθέντα καὶ ὑπὸ ἐκάστου τοῦ ἐνδιαφερομένου καὶ θεωρηθέντα καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Καλιτσουνάκι καὶ ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν ὑποίων συντάχθη καὶ ἡ παρούσα περίληψις, ἕνα χρησιμεύσῃ ὡς εἰσαγωγὴ ἅμα καὶ ἀνακεφαλαιώσις τῆς οὕτω γενομένης ἀξιολόγου καὶ σημαντικῆς ἐργασίας ἣτις ἂν καὶ δὲν κατέληξεν ὡς ἐκτίθεται εἰς τὸ τέλος τῆς παρούσης εἰς διατύπωσιν ὀρισμένων συμπερασμάτων, ἐκ τούτοις διηυκρίνῃσε μεγάλως τὸ ζήτημα τῶν ἐγχωρίων λιγνιτῶν.

Ὁ κ. Ὑπουργὸς εἰσηγούμενος τὸ θέμα ὡμίλησεν ἐν ἀρχῇ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς λήψεως προστατευτικῶν μέτρων τῆς λιγνιτοπαραγωγῆς ὅπως μὴ συμβαίνωσιν εἰς τὸ μέλλον αἱ παρατηρούμεναι διακυμάνσεις αὐτῆς, ἥτοι σπασμωδικαὶ ἐντάσεις παραγωγῆς ἀκολουθοῦμεναι ὑπὸ ἀποτόμου ἀπραξίας πρὸς μεγάλην βλάβην τῶν τε λιγνιτωρυχείων καὶ τῶν καταναλωτῶν βιομηχανῶν ἐπὶ ζήτημα τῆς ἐθνικῆς ἐν γένει οἰκονομίας τῆς χώρας. Ἀναφερόμενος δὲ εἰς τὴν γενομένην τῷ 1919 ¹⁾ ἐργασίαν τῆς μεγάλης ἐπὶ τῶν καυσίμων ἐπιτροπῆς ²⁾ παρατηρεῖ ὅτι αὕτη ἐξε-

1) Ὁρα Ἀρχιμήδους, ἔτος Κ', 1919 σελ. 17, 25, 41, ἐργασίας τοῦ Ἑλλ. Πολυτ. Συλλ. περὶ Ἑλληνικῶν γαιανθράκων, συνετεία τῶν ὁποίων συνέστη ἡ ἀναφερομένη ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν καυσίμων, ἐπίσης προβλ. ἐν Ἀρχιμήδους ἔτος Κ Β', Μαρτίου 1921 σελ. 21 ὑπόμνημα Θ. Χαριτάκη περὶ ἰδρύσεως ἐνώσεως τῶν λιγνιτοπαραγωγῶν καὶ ἐπακολουθήσασαν συζήτησιν ἣτις κατέληξεν εἰς τὴν ἰσβολὴν τοῦ ρηθέντος ἰκομνήματος.

2) Αἱ ἐργασίαι τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν καυσίμων ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας (Διευθύνσεως ἐμπορίου καὶ Βιομηχανίας εἰς δύο κεχωρισμένα τεύχη.

Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν καυσίμων, Ἐκθέσεις καὶ ὑπομνήματα τοῦ Βιομηχανικοῦ Τμήματος αὐτῆς, ἐπιμελεῖα Κλ. Φιλαρέτου Ἀθῆναι, τυπ. Κ. Ι. Θεοδοροπούλου 1919, μικρὸν 8ον σελ. 115 (μετὰ βιβλιογραφίας καυσίμων).

Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν καυσίμων. πορίσματα, ἐκθέσεις

καὶ ὑπομνήματα τοῦ μεταλλευτικοῦ τμήματος αὐτῆς ἐπιμελεία. Γ. Κ. Γεωργαλί, Ἀθήναι, τυπ. Μ. Μαντζεβελάκη. 1920 8ον σελ. 128 μετὰ XII πινακῶν χάρτων, σχεδιασμ. ἐκτὸς κειμένου.

τάσασα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τὸ ζήτημα πρόβη, εἰς σειρὰν προτάσεων ἐξαντλουσων μὲν τὸ θέμα ἀλλὰ μὴ ἐφαρμοσίμων ἀμέσως ἐν πάσῃ αὐτῶν τῇ ἐκτάσει εἰς χώραν ἀτελοῦς εἰσέτι βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἀτελῶν συγκοινωνιῶν. Θεωρεῖ δὲ τὴν μετατροπὴν τῶν συσκευῶν καύσεως ὡς τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς μονιμοποίησιν τῆς χρήσεως ἐντοπίων λιγνιτῶν καὶ ἐξασφάλισιν τοῦ βιωσίου τῆς παραγωγῆς αὐτῶν. Συμπεραίνων δὲ ἔθεσεν ὡς ἐξῆς τὰ ζητήματα, ὧν κατὰ τὴν γνώμην του πρόκειται νὰ ἐπιληφθῇ ἢ συγκληθῆισα ἐπίτροπή.

α) Παραγωγὴ καὶ ἐξόρυξις: ἐξέτασις τῶν μέτρων βελτιώσεως τῶν συνθηκῶν παραγωγῆς καὶ ὑποβιβασμοῦ τῆς δαπάνης αὐτῆς ὡς καὶ τῶν Δικαιητικῶν καὶ Νομοθετικῶν ἐνεργειῶν τῶν συντελουσῶν εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ βιωσίου τῆς λιγνιτοπαραγωγῆς.

β) Μέσα μεταφορᾶς. Μελέτη τῶν ἀπαιτουμένων ἐκφορτωτικῶν μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ τῶν φορολογικῶν ζητημάτων ἅτινα ἐπιβαρύνουσι σημαντικῶς τὴν τιμὴν τοῦ λιγνίτου.

γ) Χρησιμοποίησις τοῦ λιγνίτου. Οἱ κυριώτεροι καταναλωταὶ ἔδει νὰ εἶναι αἱ μεγάλαι βιομηχανίαι, ὧν ὁ ἀριθμὸς εἶναι εἰσέτι περιορισμένος καὶ αἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ ἐγκαταστήσωσι καταλλήλους ἐσχάρας. Πρὸς τὸ παρὸν δὲν ὡς μεγάλαι τοιαῦται βιομηχανίαι νὰ θεωρηθῶσιν κυρίως οἱ Σιδηρόδρομοι, αἱ Ἡλεκτρικαὶ Ἑταιρίαι, ὀλίγαι βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις καὶ τὰ ἀτμόπλοια τῆς ἀκτοπλοΐας. Τὸ ζήτημα χρησιμοποίησεως τοῦ λιγνίτου κατὰ τὸν κ. Ὑπουργὸν εἶναι ζήτημα ἐσχαρῶν καταλλήλων πρὸς καθσιν αὐτοῦ, καὶ τὰς τοιαύτας ἐσχάρας θεωρεῖ τὰ συστήματα τὰ ἐπιτρέποντα τὴν χρῆσιν οἰασδῆποτε καυσίμου ὡς καὶ λεπτοκόκκου ἄνθρακος διὰ τῆς καταλλήλου χρησιμοποίησεως τῆς προσφυσήσεως ἀέρος ὑπὸ τὴν ἐσχάραν, ὧν ὑπάρχουσι πολλὰ καὶ δεδοκιμασμένα ἀλλαχού ὑποδείγματα. Διὰ δὲ τὴν ἰονιοποίησιν καὶ τὴν πλινθοποίησιν ἔχει τὴν γνώμην ὅτι πρὸς τὸ παρὸν εἶναι δυσεφάρμοστοι, ἢ μὲν πρῶτη ὡς ἀπαιτουσα ἐγκαταστάσεις πολυδαπάνους, ἢ δὲ δευτέρα ὡς ἀπαιτουσα ἐπίσης μεγάλα κεφάλαια καὶ μεγάλα κοιτάσματα χωρὶς νὰ ἀποτελῇ ὡς ἐπιστεύθη αὐτῇ καθ' ἑαυτὴν τὴν λύσιν τῆς χρήσεως τῶν λιγνιτῶν.

*
* *

Ἡ ἐπακολουθήσασα συζήτησις ἐγένετο κατὰ πρῶτον ἐπὶ τοῦ τρίτου θέματος, ἤτοι: τῆς χρησιμοποίησεως τῶν λιγνιτῶν. Οὕτω ἡ Σιδηροδρομικὴ τοῦ Κράτους ὑπηρεσία παρέσχε πληροφορικῶς περὶ τοῦ ποσοστοῦ, ἐπὶ τῆς ἑλγῆς εἰς καυσίμους ὕλας καταναλώσεως τῶν σιδηροδρόμων, τὸ

ὅποιον δύναται νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ λιγνιτών. Ὑπὸ τὰς ὑπαρχούσας συνθήκας δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ οὕτως καὶ χρησιμοποιεῖται ἤδη, ἐν μέρει εἰς τὰς μονίμους ἔγκαταστάσεις τῶν σταθμῶν καὶ ἐργοστασίων, εἰς τὴν ἐντὸς τῶν σταθμῶν ὑπηρεσίαν τῶν ἀτμιαζῶν, εἰς τὰς μηχανὰς τῶν ἐμπορικῶν ἀμαξοστοιχιῶν ὡς καὶ εἰς τὸ προσάναμμα ἐν γένει τῶν μηχανῶν ἀνευ οὐδεμιᾶς μεταβολῆς ἐσχαρῶν. Τονίζεται δὲ ὅτι: δεόν νὰ προτιμᾶται ὁ λιγνίτης καὶ με διαφοράν τιμῆς 10 °, ὑπὲρ τὸν εὐρωπαϊκὸν γαιάνθρακα. Διὰ τῶν ἄνω μέτρων θὰ ἀντικαθίσταντο τὰ 25 °, τῆς ὅλης καταναλώσεως γαιανθράκων τῶν Σιδηροδρόμων τῆς Ἑλλάδος, ἤτοι ἀντικαθίσταντο 30,000 τόννοι γαιανθράκων ἐξασφαλιζομένης καταναλώσεως ἄνω τῶν 50,000 τόννων λιγνιτῶν ἐτησίως.

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἡλεκτρικὴ Ἐταιρεία καταναλίσκουσα ἐτησίως 30,000 τόννων γαιανθράκων λέγει, ὅτι ἀδύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ λιγνίτας ὁλοκληρωτικῶς ὡς ἔχουσάυπερφορτωμένους τοὺς λέβητας αὐτῆς καὶ μὴ διαθέτουσα τὰς ἀπαιτούμενας ἐφεδρείας, τῶν ὁποίων θὰ εἶχεν ἀνάγκη εἰς διπλάσιον ποσὸν ἐν τῇ περιπτώσει θὰ ἔκαμε λιγνίτας ἀνευ μετατροπῆς τῶν ἐστιῶν τῶν λεβήτων, καθ' ὅτι οὗτοι θὰ ἐπέδιδον μικροτέραν ἰσχύον. Ἐν τούτοις κατὰ τὰς ὥρας τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας, καθ' ἃς τὸ ἐργοστάσιον δὲν παρέχει τὸ μέγιστον τῆς παραγωγῆς αὐτοῦ, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ καταναλώσῃ λιγνίτας συμποσομένους εἰς 25 τόννους καθ' ἡμέραν ἀνευ μετατροπῆς οὐδεμιᾶς τῶν ἐσχαρῶν.

Ἡ ἀκτοπλοικα χρησιμοποιοῦσα συνήθως τὰ πλοῖα αὐτῆς, χάριν οἰκονομίας, μὲ μικροτέραν ταχύτητα τῆς δι' ἣν εἶναι κατασκευασμένα, εἰσθέτει περιθώριον ἀτμολεβήτων καὶ διὰ τοῦτο δύναται νὰ καίῃ ἐπιφθάλως λιγνίτας καὶ εἶναι πράγματι εἰς τῶν τακτικωτέρων πελατῶν τῶν λιγνιτωρυχείων. Ὑπάρχουσι μάλιστα πλοῖα ἀνθρακεύοντα διὰ λιγνιτῶν καὶ εἰς πλοῖα ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἑγγύς Μεσόγειον.

Εἰς τὸ Πολεμικὸν Ναυτικὸν ἐπίσης ἂν καὶ ἀποκλείεται ἡ χρῆσις λιγνίτου διὰ τοὺς πλοῖα εἶναι δυνατὴ ἢ κατανάλωσις αὐτοῦ διὰ τὴν ἐν τῷ λιμένι ὑπηρεσίαν, ἥτις ἀπαιτεῖ σημαντικὰ ποσὰ καὶ διὰ διαφόρους δευτερευούσας ἀνάγκας. Θὰ ἦτο οὕτω δυνατόν νὰ ἀντικατασταθῇ ποσότης 5 ἕως 6 χιλιάδων τόννων λιθανθράκων ἐτησίως διὰ λιγνιτῶν.

Ἡ συζήτησις κατόπιν ἤχθη εἰς τὴνσχέσιν τῆς ἰσοδυναμίου ποσότητος λιγνίτου πρὸς τοὺς γαιάνθρακας Κάρδιφ. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου δὲν κατορθώθη νὰ ἐπέλθῃ συμφωνία, διότι μέχρι τοῦδε ἐν τῇ χώρῃ ἡμῶν ἢ καθύς δὲν ἐγένετο ἐπὶ εἰδικῶν ἐσχαρῶν καὶ ἐκάστοτε κατὰ τὰς δοκιμὰς ἐλήφθησαν διάφοροι ἀριθμοί. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τὴν οἰκονομικὴν καθύς τῶν λιγνιτῶν χρειάζονται εἰδικοί ἐσχαραὶ ὅπως ὁ λιγνίτης ἀποδώσῃ εἰς τὸν ἀτμολεβήτη τὸ αὐτὸ πρὸς τοὺς γαιάνθρακας ποσοστὸν θερμαντικῶν μονάδων ἀπερσίσθη προτάσει τοῦ κ. Π. Μάτσα, ὑπερμα-

χοῦντος τοῦ κ. Ὑπουργοῦ, ἔπως γίνωσι συστηματικά συγκριτικά δοκιμαία ὑπὸ εἰδικῆς ὑπεπιτροπῆς προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ καὶ ἀπαρτιζομένης ἐκ τῶν κ.κ. Μενεξέ, ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ Ὑπουργείου τῆς Συγκοινωνίας, Π. Μάτσα καὶ Πρ. Ζαχαρία ὡς ἀντιπροσώπων τῶν λιγνιτωρῶν, Κυρ. Συγγροῦ, χημικοῦ τῆς Ἐταιρείας χημικῶν προϊόντων καὶ Διπλωμάτων, τῶν καθηγητῶν τοῦ Πολυτεχνείου κ. κ. Ν. Σαρκοῦλου, Θεοφανοπούλου καὶ Ι. Δοανίδου, Σ. Ἡλιοπούλου ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ τοῦ Π. Ναυτικοῦ, ὑποδειχθέντος ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν, ἐκ τοῦ κ. Μπογδάνου ἀρχιμηχανικοῦ τῆς ἑξέως τῶν Σιδηροδρομῶν τοῦ Ἑλλην. Κράτους, καὶ τοῦ Α. Δημητριάδου ὡς ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλληνικῆς Ἡλεκτρικῆς Ἐταιρείας. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἐπρόκειτο νὰ ἐνεργήσῃ δοκιμὰς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀτμολέβητος τῆ ὁμοίου παραπλεύρως ἐγκατεστημένου διὰ λιγνιτῶν διαφόρων ποιοτήτων καὶ ἀγγλικῶν ἀνθράκων, ἐπὶ τε κοινῶν ἐσχαρῶν καὶ ἐπὶ εἰδικῶν ἐσχαρῶν λιγνίτου, ὥστε τὰ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης συγκρίσεως νὰ εἶναι ἀσφαλῆ καὶ ἀδιφιλονίκητα τόσον διὰ τὸ ἰσοδύναμον ποσόν λιγνίτου καὶ γαλιάνθρακος ἔσον καὶ διὰ τὸ ἀπόλυτον ποσόν τῆς ἀτμοπαραγωγικῆς δυνάμεως τοῦ λιγνίτου. (1)

Διὰ δὲ τὴν διάθεσιν τοῦ λιγνίτου εἰς τὴν μεγάλην καὶ μικρὰν βιομηχανίαν, ὡς καὶ εἰς τὴν οἰκιακὴν κατανάλωσιν ὅπου σημειωτέον δὲν ἔχει νὰ ἀντιπαλαίσῃ πρὸς τοὺς λιθάνθρακας ἀλλὰ πρὸς τὰ ξύλα καὶ ξυλάνθρακας, ὧν ἡ τιμὴ εἶναι ἀνωτέρα, προτείνεται: ἡ ἴδρυσις γ ρ α φ ε ἰ ο υ μ ε λ ε τ ῶ ν τ ῶ ν κ α υ σ ῖ μ ω ν ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Ἀφ' ἑτέρου προτείνεται ἵνα αὐτοὶ οἱ λιγνιτωρῶχοι συνασπισθῶμενοι εἰς ὑποχρεωτικὸν ἐπαγγελματικὸν Σύνδεσμον ἀναλάβωσιν τὴν ὑπηρεσίαν τούτην καὶ ἀνατίθεται εἰς ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν κ. κ. Δ. Καλιτσουνάκη καὶ Θ. Χαρिताκῆ ἢ ἐπεξεργασία τοῦ καταλλήλου νομοθετήματος.

Ἀναγνωρίζεται ἡ ἀνάγκη ἀμεσώτερως ἐπαφῆς καὶ συνεργασίας παραγωγῶν καὶ καταναλωτῶν λιγνίτου καὶ ἡ ἀνάγκη διαπαιδαγωγήσεως τῶν θερμοκστῶν διὰ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ, διότι πολλὰ ἐκ τῶν παραπόνων ξυαντῶν τοῦ λιγνίτου προέρχονται ἐκ τῆς κακῆς συντηρήσεως τῶν ἐσχαρῶν καὶ τῆς ἐν γένει πλημελοῦς ἐξυπηρητήσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν θερμοκστῶν.

Ἐπίσης ἐγένετο εὐρὺς λόγος περὶ ἀ ν α γ κ α σ τ ι κ ῆ ς κ α τ α ν α λ ῶ σ ε ω ς π ο ς ο ς τοῦ λιγνίτου, περὶ ἧς εἶχε ὑποβληθῆ πρότασις εἰς

(1) Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη δὲν κατορθώθη νὰ ἐκτελέσῃ τὰς σχεδιασθείσας δοκιμὰς, διότι τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν δὲν διέθεσε τὴν ἀπαιτουμένην πίστωσιν ἐξ 150.000 δραχμῶν, ἧτις μεθ' ἴσης περιότου καταβολῆς τῶν λιγνιτοπαραγωγῶν ἦτο ἀναγκαία διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν δοκιμῶν.

τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολυτεχνικοῦ Συλλόγου. Σανεζητήθη ὁμοίως καὶ τὸ δυνατόν δημιουργίας παρακρατή-
ματος ἐκ τῆς λιγνιτοπαραγωγῆς ἐν εἴδει ἀποθεματικῆς κεφαλαιῶ ἀνα-
γνωρίσθη ἔμως ἡ δυσκολία τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου τούτου. Ἐπίσης
ὁ κ. Ὑπουργὸς πρότεινε τὴν ἐνίσχυσιν τῆς λιγνιτοπαραγωγῆς ἐνάντι
τοῦ νέου νόμου περὶ προστασίας τῆς βιομηχανίας ¹⁾ καθ' ἕν προτιμῶνται
τὰ ἐγχώρια προϊόντα διὰ τὰς κρατικὰς προμηθείας ἐπὶ ἰσοῖς μὲν ἄλλοις
δρῶσι ἀλλὰ ἐπὶ τιμῇ μέχρι 5 % ἀνωτέρω τῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσα-
γομένων καὶ μάλιστα πρότεινε τὴν αὐξησιν τοῦ ποσοστοῦ τούτου εἰς
10 % διὰ τοῦς λιγνίτας δι' εἰδικὸν νόμον.

*
* *

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς μεταφορᾶς ἐξητάσθησαν ἡ ἐπιβάρυνσις τῆς
τιμῆς τῶν λιγνιτῶν ἐκ τῶν ναύλων, ἐκ τῶν ἐκφορτωτικῶν, τῶν λιμενι-
κῶν τελῶν καὶ τῶν δημοτικῶν φόρων.

Ἐπίσης συνεστήθη εἰδικὴ ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Σ. Ἡλιοπούλου,
Π. Μάτσα, Π. Ζαχαρία καὶ Γ. Μπούρλου, ἐπιθεωρητοῦ τῆς ἐργασίας,
συμμετεχόντων καὶ τοῦ προέδρου τῆς Λιμενικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ
Λιμενάρχου Πειραιῶς, ἧτις ἐξήτασε καὶ ἐξέλεξε χωρὸν κατὰ λ-
ληλον εἰς τὴν ἐκφορτωσιν τοῦ λιγνίτου ἐν Πειραιεὶ
εἰς τὴν ἀκτὴν τὴν εὐρισκομένην παρὰ τὴν ἀποβάθραν φορτώσεως τῆς
γραμμῆς τοῦ Σιδηροδρόμου Πειραιῶς, Ἀθηνῶν, Πελοποννήσου μεταξὺ
τῆς ἀποβάθρας τοῦ φωταερίου καὶ ὑποτελωνεῖου, ἵνα οὕτω ἀποφεύγηται
ἡ παρουσιαζομένη σήμερον βραδύτης εἰς τὴν ἐκφόρτωσιν ἐλλείψει
τόπου προσάραξως. Δὲν ἐκρίθη σκόπεμος ἡ ἐγκαθίδρυσις ἀπὸ τοῦδε
μηχανικῶν ἐκφορτωτικῶν μέσων ἐν Πειραιεὶ προκειμένου τῆς ἐνάρξεως
τῶν ὀριστικῶν λιμενικῶν ἔργων.

Προτείνεται ἡ ἱδρυσις ἀποθηκῶν λιγνίτου παρὰ τοῦς σταθμοὺς Θη-
σείου καὶ Ἀρρίσσης διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀθήναις καταναλωτῶν.
Συνιστᾶται δὲ εἰς τοῦς λιγνιτοπαραγωγοὺς ἡ ἐξυπηρέτησις αὐτῶν δι'
ἰδιοκινήτων σκαφῶν ὧν τὰ κληρώματα νὰ ζητηθῆ νὰ μὴ ὑπάγονται
εἰς τὰς διατάξεις τῶν ναυτικῶν σωματείων, μέτρου ἐφαρμοστοῦ, εἰ
δυνατόν, εἰς ἅπαντα τὰ μεταφέροντα λιγνίτας πλοῖα. Ἐπίσης συνιστᾶται
ἡ διευκόλυνσις τῆς παροχῆς βαγονίων εἰς τὰς χρησιμοποιοῦσας τὰς
σιδηροδρομικὰς γραμμὰς ἐκμεταλλεύσεις.

*
* *

Ἡ ἐπιτροπὴ ἐρχομένη τέλος εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ τρόπου τῆς βελ-

1) Νόμος 2948 περὶ προαγωγῆς τῆς βιομηχανίας καὶ Βιοτεχνίας 12 Αὐγού-
στου 1922 ἄρθρον 16.

τιώσεως τῶν συνθηκῶν ἐκμεταλλεύσεως τῶν λιγνιτῶν καὶ ἀναγνωρίζουσα ὅτι ἐν δύνανται νὰ εἰσέλθῃ εἰς λεπτομερείας τῶν ἐν ἐφαρμογῇ μεθόδων ἐκμεταλλεύσεως, ποικιλοῦσῶν εἰς ἕκαστον ὄρυχειον ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ κοιτάσματος, περιωρίσθη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν διαφόρων φορολογιῶν, αἰτίνες ἐπιβαρύνουσι τὴν παραγωγὴν τοῦ λιγνίτου καὶ ἐφ' ὧν εἴλκυσε τὴν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεως ὁ Ἑλληνικὸς Πολυτεχνικὸς Σύλλογος ἐν τῷ μνημονευθέντι ὑπομνήματι αὐτοῦ.

Αἱ φορολογίαι αὗται αἰτίνες ἀπετέλεσαν ἀντικείμενον λεπτομεροῦς ἐκθέσεως τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς τμηματάρχου τοῦ Ἑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας κ. Ι. Μουντζουρίδου ἐκρίθη ὅτι δύνανται καταλλήλως μεταρρυθμιζόμεναι νὰ ἐλαττώσωσι τὰ ἐξ αὐτῶν βάρη, τὰ ὁποῖα ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνατιμήσεως τῆς βραχμῆς θὰ ἐδυσχεραίνον ἐπαισθητώτερον τὴν ἐκμετάλλευσιν. Αἱ φορολογίαι αὗται εἶναι φόροι δημοτικοὶ καὶ λιμενικοί, φόροι ἐπὶ τῆς ξυλείας, τοῦ ἀνθρακωσβεστίου καὶ ἐκρηκτικῶν.

*

Ἡ ἐπιτροπὴ ἐν συνεπλήρωσεν τὴν ἐργασίαν αὐτῆς συγκεντρώουσα τὰ συμπεράσματα τῶν συζητήσεων εἰς ὑπέμνημα εἰσὶν εἰκόφει τὰς συνεδριάσεις ἐπὶ τῇ ἀναμονῇ τῶν μὴ εἰσέτι ἐκτελεσθέντων δοκιμῶν καύσεως εἰς ἀτμολέβητας.

Π. ΖΑΧΑΡΙΑΣ
Θ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ
Δ. ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΙΣ

Α'. Συνεδρία (16 Ἰανουαρίου 1923).

Τῇ προσκλήσει τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας Ἑπουργοῦ κ. Α. Χατζηκυριάκου, συνήλθον ἐν τῇ οἰκίᾳ του τὴν 16ην Ἰανουαρίου 1923 ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 10 ¹/₂, μ. μ. οἱ κ. κ. Δημήτρ. Καλιτσουνάκις Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ἑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, Δούμας, διευθυντῆς τῶν Σιδηροδρόμων τοῦ Κράτους, Παντ. Μάτσας, διευθυντῆς τῆς Ἀωνόμου Ἐταιρίας Ἀνθρακωρυχείων Ἀλιβερίου, Ἀλέξ. Ζαχαρίου, βιομήχανος, Κωνστ. Νέγρης, μεταλλειολόγος βιομήχανος, Ἀμβρ. Δεπιάν, μεταλλειολόγος ἐκμεταλλεὺτῆς λιγνιτωρυχείων Ὠρωποῦ, Δημ. Διαμαντόπουλος, μεταλλειολόγος μηχανικὸς ἐκμεταλλεὺτῆς λιγνιτωρυχείων, Προκόπ. Ζαχαρίας, βιομήχανος, ἐκμεταλλεὺτῆς λιγνιτωρυχείων, Μενάγιας, μηχανικὸς, πρὸς τῷ Ἑπουργεῖῳ Συγκοινωνίας, Κ. Στάμου, Ἀρχιμηχανικὸς, τῆς Ἑλληνικῆς Ἡλεκτρικῆς Ἐταιρείας (Thompson — Huston) καὶ Ἰωάν. Μουντζουρίδης, τμηματάρχης τῶν Ἰδιωτ. Ἐκμεταλλεύσεων παρὰ τῷ Ἑπουργεῖῳ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

Ἄμα τῆ συγκεντρώσει τῶν ἄνω κυρίων λαβῶν τὸν λόγον ἔ κ. Ἄ. Χ α τ ζ η κ υ ρ ι ᾶ κ ο ς Ἵπουργὸς ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας εἰσιγούμενος τὸν σκοπὸν τῆς προσκλήσεως ἐξέθηκε τῆ ἐξῆς:

Ἐπιτιθέμενος νὰ μεριμνήσω διὰ τὴν λήψιν μέτρων πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν κλάδων τῆς χώρας ἐπελήφθην τοῦ σπουδαίου ζητήματος τῆς ἐγχωρίου λιγνιτοπαραγωγῆς. Ἀναγνωρίζω ὅτι παρίσταται ἀνάγκη νὰ ληφθῶσι μέτρα προστασίας τῆς λιγνιτοπαραγωγῆς, ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῆ διαρκῆς καὶ κανονικὴ ἐκμετάλλευσις τῶν λιγνιτωρυχείων τῆς χώρας. Τοῦτο ἐπιβάλλεται ἀπ' ἑνὸς χάριν τῶν παραγωγῶν καὶ ἀπ' ἑτέρου τῶν καταναλωτῶν, ὅθεν νὰ λείψῃ τὸ παρατηρούμενον φαινόμενον τῆς σπασμωδικῆς ἐντάσεως τῆς παραγωγῆς τῶν ἐγχωρίων λιγνιτωρυχείων λόγῳ τῆς ἐκτάκτου ζητήσεως λιγνίτου εὐθύς ὡς ἴθελον παρουσιασθῆ, δυσχέρεται εἰσαγωγῆς γαιανθράκων ἔξωθεν, ἣν ἐντασιν ἐπακολουθεῖ ἐγκατάλειψις τοῦ ἐγχωρίου λιγνίτου. εὐθύς ὡς ἴθελον παρουσιασθῆ εὐνοῖκοι ἔρρι προμηθείας ἀλλοδαπῶν γαιανθράκων. Τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ λιγνίτου ὡς καυσίμου ἕμισος συνέπεια εἶνε ἡ περιστολή τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν λιγνιτωρυχείων καὶ ἡ παντελῆς διακοπὴ τῶν ἐργασιῶν τῶν πλείστων ἐξ αὐτῶν ἐπὶ ζήτημα τῆς ἐθνικῆς ἐν γένει οἰκονομίας τῆς χώρας, ἣτις ἀναγκάζεται νὰ ἐξάγῃ συνάλλαγμα διὰ προμήθειαν γαιανθράκος ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ὑπὸ τὰς σημερινὰς μάλιστα συναλλαγματικὰς συνθήκας ἐπιβάλλεται ἡ ἀνάπτυξις τῆς λιγνιτοπαραγωγῆς καὶ ἡ ἐξασφάλισις τῆς σταθερᾶς καὶ παγίας ἐκμεταλλεύσεως τῶν λιγνιτοφόρων στρωμάτων τῆς χώρας διὰ τὸ μέλλον. Πρὸς μελέτην τῶν ληπτέων μέτρων ἐκάλεσα προηγουμένως ἐν τῷ Ἵπουργεῖῳ τῆς Ἐθν. Οἰκονομίας εἰς σύσκεψιν τοὺς κυριωτέρους ἐκμεταλλευστὰς λιγνιτωρυχείων ἐκ τῶν ἤδη παρισταμένων, καθ' ἣν μετ' ἀνταλλαγῆν γνώμων ἀπεφασίσθη ἡ ἐξέτασις τοῦ ζητήματος εἰς πλείονας συνεδριάσεις, συμμετεχόντων καὶ ἄλλων εἰδικῶν ἀντιπροσωπευόντων τὴν βιομηχανίαν καὶ Συγκοινωνίαν καὶ τὰς κρατικὰς ὑπηρεσίας, ἐκ τῶν σήμερον κληθέντων καὶ παραστάντων. Ἐξακολουθῶν, λέγει ὅτι διὰ τὸ προκαείμενον ζήτημα εἶχε κληθῆ κατὰ τὸ 1919 τῆ πρωτοβουλία τοῦ Ἵπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν καυσίμων, ἣτις ὅθεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι κατέληξεν εἰς ὀρθὰ συμπεράσματα ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως καὶ ἡ μελέτη τῆς εἶνε θαυμασία καὶ εἶνε προωρισμένη νὰ ἐφαρμοσθῆ διὰ μεγάλας χώρας ἀνεπτυγμένας βιομηχανικῶς. Τὰ πορίσματα αὐτῆς δύνανται νὰ προσαρμοσθῶσι διὰ μεγαλειτέρας χώρας, ὅπου λόγῳ τῆς ὀλοκληρώσεως τῆς βιομηχανίας, εἶναι δυνατὸν αἰ βοηθητικαὶ βιομηχανίαι νὰ ἐπικουρήσωσιν εἰς τὴν παροχὴν τῶν μέσων χρησιμοποίησεως τῶν λιγνιτῶν διὰ κατασκευῆς εἰδικῶν ἐσχάρων καύσεως, μετατροπῆς τῶν ὑπαρχουσῶν τσιούτων, κατασκευῆς ἐγκαταστάσεων εἰδικῶν

διὰ βιομηχανοποίησιν λιγνιτών, ἐνθα ὑπάρχουν μεγάλαι βιομηχανίαι δυνάμεναι νὰ ὑποστώσι τὰ δαπάνας μετατροπῆς τῶν ἐγκαταστάσεων καύσεως λιγνιτῶν καὶ χρησιμοποίησεως καὶ ἐξαγωγῆς των. Ἐν Ἑλλάδι ὁμως, μικρᾶ χώρα, δεόν νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει αἱ εἰδικαὶ συνθήκαι καὶ ὄροι, εἰς ἃς αὕτη διατελεῖ καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν νὰ ἐξετασθῇ ποια μέτρα εἶνε πρακτικῶς ἐφαρμόσιμα. Ἐν Ἑλλάδι αἱ σιδηροδρομικαὶ συγκοινωνίαι δὲν εἶνε εὐρέως ἀνεπτυγμένα. ὅπως ἀλλαχοῦ ὥστε νὰ ἔχωμεν μικρὰν μεταφορικὴν δαπάνην λιγνιτῶν, δὲν ὑπάρχουν ἀνεπτυγμένα μεγάλαι βιομηχανίαι, ὥστε αὐταὶ νὰ δύνανται εὐχερῶς νὰ μετατρέψουν τὰς ἐσχάρας τῶν κινητηρίων μηχανῶν των. Ἐχομεν μικρὰς βιομηχανίας, μὲ μικρὰ ἀναλόγως κεφάλαια, καὶ δεόν νὰ καταβληθῇ ἐνέργεια κατάλληλος ὅπως πεισθῶσιν οἱ σχετικοὶ βιομηχανοὶ πρὸς ἐγκατάστασιν εἰδικῶν ἐσχαρῶν ἢ τροποποίησιν τῶν ὑπαρχουσῶν τοιούτων πρὸς καθὺν λιγνίτου. Πρέπει οὗτοι νὰ ἐξασφαλισθῶσι περὶ τῆς εὐρέσεως εἰς συμφέρουσαν τιμὴν λιγνίτου καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πρὸς ἀπόψεις τῶν σχετικῶν δαπανῶν. Δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι τὰς μηχανὰς προμηθευόμεθα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ δὲν ὑπάρχουν ἀνεπτυγμένα βιομηχανικαὶ βιομηχανίαι. Διὰ τοῦτο φρονεῖ ὅτι πρέπει ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως νὰ ἐξετασθῇ κατὰ πόσον δύναται νὰ προαχθῇ ἡ βιομηχανία τοῦ λιγνίτου καὶ νὰ καταστῇ βιώσιμος ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς χώρας.

Τὸ ζήτημα τοῦ λιγνίτου δεόν νὰ ἐξετασθῇ ἀπὸ τριῶν ἀπόψεων.

α'.) Ἄ π ὀ ἄ π ὀ ψ ε ω ς π α ρ α γ ω γ ῆ ς -- ἔ ξ ο ρ ὀ ξ ε ω ς: ἐπιτευξὶς εὐθηνῆς παραγωγῆς διὰ βελτιώσεως τῶν ἐγκαταστάσεων καὶ ἐφαρμογῆς τελείων μέσων, δοκιμασθέντων ἐπιτυχῶς εἰς ἄλλας χώρας, ἐξακρίβωσις τῶν ἐπιδεκτικῶν τοιαύτης ἐκμεταλλεύσεως λιγνιτωρυχείων, ἐξέτασις δὲ τίνα μέσα τὸ Κράτος θὰ παράσχῃ πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ βιωσίμου τῆς λιγνιτοπαραγωγῆς.

β'.) Ἄ π ὀ ἄ π ὀ ψ ε ω ς μ έ σ ω ν μ ε τ ἄ φ ο ρ ἄ ς: Δέον νὰ ἐξετασθῇ διὰ τίνων μέσων θὰ ἐλαττωθῶσιν αἱ δαπάναι μεταφορᾶς τοῦ λιγνίτου, αἵτινες σημαντικῶς ἐπιβαρύνουσι τὴν τιμὴν του: Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὰ μέσα μεταφορᾶς εἰς τοὺς τόπους τῆς παραγωγῆς, ταῦτα ἀφορῶσι τὰς οἰκείας ἐπιχειρήσεις, αἵτινες ἐνδιαφέρονται πρὸς πραγματοποίησιν εὐθηνῆς μεταφορᾶς. Ἀπομένει νὰ ἐξετασθῇ τὸ ζήτημα τῆς κατασκευῆς ἔργων μηχανικῶν εἰς τοὺς λιμένας φορτώσεως καὶ ἐκφορτώσεως πρὸς ἐλάττωσιν τῶν σχετικῶν δαπανῶν, αἵτινες ἤδη ἐπιβαρύνουσι σημαντικῶς τὴν τιμὴν τοῦ λιγνίτου.

γ'.) Δέον νὰ ἐξετασθῇ τὸ ζήτημα ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ λιγνίτου. Εἰς τὸ στάδιον τῆς χρησιμοποίησεως φρονεῖ ὅτι ἀπέτυχε τὸ ζήτημα μέχρι τοῦδε, διότι ἐλλείπειν ἐν Ἑλλάδι αἱ μεγάλαι βιομηχανίαι αἵτινες θὰ

γίνονται τροποποιεῖσαι τὰς ἐσχάρας τῶν μηχανῶν καύσεως νὰ χρησιμοποιοῦσασιν ἐπιτυχῶς τὸν λιγνίτην. Ἐν Ἑλλάδι κυριώτεροι καταναλωταὶ λιγνίτου ἔσονται νὰ θεωροῦνται οἱ Σιδηρόδρομοι, αἱ ἐγκαταστάσεις παραγωγῆς ἤλεκτρικοῦ ρεύματος, ὀλίγοι βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις καὶ τὰ ἀτμόπλοια τῆς ἁκτοπλοΐας.

Τὸ ζήτημα τῆς χρησιμοποιοῦσεως τοῦ λιγνίτου εἶνε ζήματα ἐσχάρων καταλλήλων πρὸς καυσίν του. Ὑπάρχουν πολλὰ συστήματα ἐσχάρων καταλλήλων πρὸς καυσίν του. Φρονῶ εἶναι ἔσονται νὰ προτιμηθῶσιν ἐσχάραι κατάλληλοι πρὸς καυσίν οὐ μόνον λιγνίτου, ἀλλὰ καὶ παντὸς εἴδους στερεοῦ καυσίμου (γαιάνθρακος ψιλοῦ, ἔστις εἶνε καὶ πολὺ εὐθηνότερος τοῦ χονδρού· διότι οὕτω θὰ πεισθῶσιν εὐκολώτερον οἱ βιομηχανοὶ νὰ υποστῶσι τὴν δαπάνην τροποποιήσεως τῶν ἐσχάρων τῶν μηχανῶν των διότι θὰ ἴηαι ἐξοικονομημένοι εἶναι ἂν τυχὸν λείψῃ ὁ λιγνίτης θὰ δύνανται νὰ κάψωσιν ἄλλην καύσιμον ὕλην χωρὶς νὰ παρίσταται ἀνάγκη νέας ἀντικαταστάσεως τῶν ἐσχάρων.

Μέλει νὰ ἐξετασθῇ τὸ ζήτημα τῆς τελευταίας καύσεως τοῦ λιγνίτου διὰ βιομηχανοποιοῦσεως του. Φρονεῖ εἶναι πρακτικῶς ἐπιφέρεται ἕν ἐν Ἑλλάδι ἡ καύσις κοινοποιουμένου λιγνίτου. διότι εἶνε δαπανηρὰ ἡ σχετικὴ ἐγκατάστασις χορηγοποιήσεως κοινοποιουμένου λιγνίτου. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς πλινθοποιήσεως φρονεῖ εἶναι ὑπὲρ τὸ ἔσονται ἐδόθη μεγάλη σημασία εἰς τὸν τρόπον τῆς χρησιμοποιοῦσεως τοῦ λιγνίτου καὶ ἀδικαιολόγητον τὴν δημιουργηθεῖσαν ἐντύπωσιν εἶναι διὰ τῆς πλινθοποιήσεως θὰ λυθῇ τὸ ζήτημα τῆς λιγνιτοπαραγωγῆς ἐν Ἑλλάδι. Καὶ τοῦτο διότι ἀπαιτοῦνται μεγάλοι δαπάναι ἐγκαταστάσεων, σήμερον ἰδίᾳ λόγῳ τῆς ἐκπτώσεως τοῦ νομίσματος καὶ εἶναι εὐσκόλον νὰ εὑρεθῶσιν κεφαλαιοῦχοι· νὰ διαθέσωσι τὰ ἀπαιτούμενα μεγάλα κεφάλαια, ἐξ ἄλλου δὲ διότι παρίσταται ἀνάγκη κατὰ τὴν πλινθοποίησιν νὰ γίνηται χρῆσις καὶ πόνεως λιθάνθρακος μὲ μείζονα θερμαντικὴν δυνάμιν πρὸς ἐπαύξησιν τῆς θερμαντικῆς δυνάμεως τοῦ λιγνίτου. Ἀπαιτεῖται δὲ καὶ ἐξασφάλις μεγάλων κοιτασμάτων λιγνίτου, ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀπόδοσις τῶν κολλοσιαίων δαπανῶν.

Καταλήγων δ' ἐπικαλεῖται ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς χρησιμοποιοῦσεως τοῦ λιγνίτου τὴν παροῦσαν συνεδρίασιν, τὴν ἀνάπτυξιν τῶν γνωμῶν τῶν εἰδικῶν καὶ ἔδωκε τὸν λόγον εἰς τὸν κ. Δούμαν.

Ὁ κ. Δούμας λέγει δὲν εἶναι παρεσκευασμένος διὰ τὸ ζήτημα. Ἐν ταύταις ἀναπτύσει διὰ βραχέων τὰ τῶν ἔσονται του ὡς ἰδιώτου ἐν Ἄμερικῇ διὰ τὴν πλινθοποίησιν τοῦ λιγνίτου Μπανίτσης. Αἱ γενόμεναι ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ 1919 ἀναλύσεις λιγνιτῶν Μπανίτσης ἀπέδειξαν εἶναι ἔσονται ὕγρασιαν μεγάλην 35—45%, μικρὰν τέφραν 4', 5%, παρέχουσιν κατὰ τὴν ἀπόσταξιν κατάλληλον καὶ πρὸς πλινθοποίησιν καὶ

διάφορα έλαια, ως βενζίνη, βαρέα έλαια, και μεγάλην σχετικώς ποσότητα άμμωνίας χρησίμου διά τήν κατασκευήν λιπασμάτων. Έπελογίσθη τότε τό δολλάριον μέ τιμήν 7-8 δρχ. διά τιμήν δέ γαιάνθρακος Κάρδιφ προς δραχμάς έκάτον θά απέδιδεν ό εις πλίνθους λιγνίτης Μπανίτσης κέρδος δραχμών 30 κατά τόννον. Διά παραγωγήν ενός τόννου μπρικεττών άπαιτείται 2' τόννου λιγνίτου. Η έμάς των άμερικανών ήτις έμελέτησε τήν άνάληψιν τής έργασίας έφρόνει ότι έγκαταστάσεις πλινθοποιήσεως είναι οικονομικώς χρησιμοποίησιμοι διά παραγωγήν 1000 τόννων ήμερησίως. Τσιαούτην δέ παραγωγήν δύναται νά έξασφαλίση ή λεκάνη Μπανίτσης φρονεί ότι εινε κατάλληλος προς πλινθοποιήσιν ό λιγνίτης τής Μπανίτσης έχων μικράν τέφραν 4', 5°. Θεωρεί τό λιγνιτωρυχείον Μπανίτσης ως έν των μεγαλειτέρων τής Έλλάδος, έχον πάχος στρώματος λιγνίτου 8-12 μέτρων και έκτασιν φθάνουσαν μέχρι τής Σερβίας; έρχεται δέ ως προς τό πάχος τοϋ στρώματος μετά τό τοϋ Άλιβερίου, επερ έχει μεΐζον πάχος 50-70 μέτρων.

Ός προς τό ζήτημα τής ποσότητος τοϋ λιγνιτωρυχείου Μπανίτσης λαβών τόν λόγον έ κ. Δι α μ α ν τ ό π ο υ λ ο ς. έκμεταλλευθείς τοϋτο μετά τοϋς Γάλλους, ισχυρίζεται ότι όντως έχει πάχος έμφανίσεων 8-12 μέτρων και έκτασιν μέχρι Σόροβτς και εκείθεν μέχρι των συνόρων τής Σερβίας, αλλά τό στρώμα δέν έχει πανταχοϋ τό αυτό πάχος καθόσον τά στρώματα τοϋ λιγνίτου εις τήν λεκάνην τής Μπανίτσης παρουσιάζονται εις φακοειδή μορφήν. Μεταξύ τής λεκάνης τοϋ Σόροβτς και Μπανίτσης υπάρχουν έμφανίσεις επί πολλών σημείων, έχουσι δ' ενεργηθή πολλαχοϋ διατρήσεις υπό των Γάλλων, κατά τόν Εϋρωπαϊκόν πόλεμον, αλλά τά πορίσματα δέν έγέγοντο γνωστά. Είς πολλά σημεία τής Μπανίτσης οι κάτοικοι κατά τήν άνώρυξιν φρεάτων συνήνητησαν τό στρώμα τοϋ λιγνίτου. Μεσολαβούν δέ μεταξύ τής Μπανίτσης και Σόροβτς άσβεστολιθικά στρώματα.

Ό κ. Π ρ ο κ ό π ι ο ς Ζ α χ α ρ ί α ς συμφωνεί ότι και έν Έλλάδι όπως και έν Γερμανία εμφανίζονται φακοειδή τά λιγνιτικά στρώματα τής αυτής φύσεως και ήλικίς ως τά τής Μπανίτσης.

Ό κ. Δι α μ α ν τ ό π ο υ λ ο ς τήν δρατήν εξορύξιμον ποσότητα έν Μπανίτση υπολογίζει εις 100.000 τόννους. Κατά τοϋς υπολογισμούς του οι Γάλλοι εξόρυξαν περί τάς 5—6 χιλιάδας τόννων, αυτός δέ έξήγαγε 7—8 χιλιάδας. Τό μεγαλειτερον πάχος τοϋ στρώματος λιγνίτου εινε 10 μέτρων. Τό στρώμα συνεχίζεται εις άπόστασιν 2 χιλ. εις τό αυτό ύψος. Όσον άφορᾷ τήν ύγρασίαν, παρέχει τήν πληροφορίαν ότι κατά τό θερος μετά παρέλευσιν μηνός ή ύγρασία τοϋ λιγνίτου Μπανίτσης κατέρχεται εις 15%.

Μεθ' έ κ. Δ ο ύ μ α ς συνεχίζων λέγει: «φρονώ ότι ως προς τοϋς

Σιδηροδρόμους δύναται να χρησιμοποιηθῆ ἡ λιγνίτης εἰς τὰς μονίμους ἐγκαταστάσεις τῶν Σιδηροδρομικῶν Ἐπιχειρήσεων καὶ τὰς μεγάλας ἀτμομηχανὰς τύπου «Mikado», εἰς τὰς μικρὰς ἕως 8χι. Ἀπαιτεῖται ἕως ἀλλαγῆ ἑστίων καὶ ἑσχαρῶν. Ἐπερ δύσκολον διὰ τὰς μικροῦ τύπου μηχανὰς». Φρονεῖ ὅτι ἡ ἀναμιξ χρησιμοποίησις λιγνίτου καὶ γαιάνθρακος εἶνε ἀνωφελῆς, θεωρῶν προτιμότεραν τὴν κεχωρισμένην χρησιμοποίησιν τοῦ λιγνίτου.

Ὁ κ. Μάτσαρ παρακαλεῖ τὸν κ. Δούμαν νὰ παρέσχη πληροφορίαν ἐὰν ἡ λιγνίτης δύναται ν' ἀποτελέσῃ μέρος τοῦ καυσίμου τῶν Σιδηροδρόμων τοῦ Κράτους.

Ὁ κ. Δούμας ἀπαντᾷ ὅτι τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς τιμῆς, εἰς ἣν προσφέρεται ἡ λιγνίτης, καθόσον ναὶ μὲν εἶνε χρησιμοποιήσιμος ἡ λιγνίτης εἰς τοὺς σιδηροδρόμους τεχνικῶς, ἀλλὰ ἀπὸ οἰκονομικῆς καὶ πρακτικῆς ἀπόψεως ὑστερεῖ, διότι ἀπαιτεῖται χρησιμοποίησις μεζζονος προσωπικοῦ θερμαστῶν, καθόσον κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ τοῦ πολέμου παρετηρήθησαν ἀσθένειαι λόγω ὑπερκοπώσεως τοῦ προσωπικοῦ τῶν θερμαστῶν ἐκ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ λιγνίτου, ἐπίσης δὲ ἡ φθορὰ λεβήτων εἶνε πολὺ μεγαλειτέρα. Ἐὰν ἔχωμεν οἰκονομίαν ἐκ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ λιγνίτου δὲν εἶνε δύσκολον νὰ τὸν χρησιμοποιήσωμεν εἰς τοὺς σιδηροδρόμους; φρονεῖ ὅτι καὶ μὲ ἀναλογίαν δαπάνης 10%, ὑπὲρ τὴν τοῦ γαιάνθρακος δεῖν νὰ χρησιμοποιεῖται εἰς τοὺς σιδηροδρόμους ἡ λιγνίτης. Ἐπὶ τοῦ παρόντος θεωρεῖ χρησιμοποιήσιμον τοῦτον εἰς τὰς μονίμους ἐγκαταστάσεις τῶν σιδηροδρόμων, εἰς τὰς μηχανὰς τῶν ἐμπορικῶν ἀμαξοστοιχιῶν καὶ κατὰ τὸ προσάνημα τῶν μηχανῶν καὶ τοῦτο χωρὶς νὰ θιγῆ ζήτημα μεταβολῆς ἑσχαρῶν. Ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τῆς ἑτησίως καταναλωσίμου ποσότητος λιγνίτου εἰς τοὺς σιδηροδρόμους ἀδυνατεῖ ἤδη νὰ παράσχη ἀκριβεῖς πληροφορίας, πάντως ἕως τὸ ποσοστὸν θὰ ἦ ἀνώτερον τῶν 25%, τῆς ἀναγκαιούσης ἑτησίως ποσότητος καυσίμων.

Ἡ ἑτησία κατανάλωσις γαιανθράκων ὑπὸ τῶν κρατικῶν σιδηροδρόμων ἀνέρχεται εἰς 90.000 τόνους περίπου, ἐν συνόλῳ δὲ ὑφ' ἔλων τῶν σιδηροδρόμων τοῦ Κράτους εἰς 100.000-120.000 τόνους.

Ἐξέτασις τῆς καταναλώσεως λιγνίτου εἰς βιομηχανίαν.

Διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο ἐδόθη ἡ λόγος εἰς τὸν κ. Στάμον ἀρχιμηχανικὸν τῆς Ἡλεκτρικῆς Ἐταιρείας, ἧς εἶνε ὁ σπουδαιότερος τῶν καταναλωτῶν καυσίμων ἐκ τῆς βιομηχανίας.

Ὁ κ. Στάμου λέγει ὅτι λόγω τῆς αὐξήσεως τῆς καταναλώσεως ὁ Κεντρικὸς Ἡλεκτρ. Σταθμὸς Φαλήρου ἐὰν δὲν ἐφημερῶζοντο τὰ περιριστικὰ μέτρα, θὰ ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ἔχη εἰς λειτουργίαν κατὰ

τὸν χειμῶνα τοῦτον ἔδωκε σχεδὸν τοὺς λέβητας αὐτοῦ καὶ δὴ διὰ καυσίμου μεγάλης θερμογόνου δυνάμεως. Δὲν εἶναι ἐπομένως δυνατόν νὰ γείνη χρήσις λιγνίτου καὶ μάλιστα μὲ τὰς ὑπαρχούσας ἐσχαράς. Τὸ Ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας ἐπέβαλε μέτρα περιοριστικὰ τῆς καταναλώσεως ρεύματος ἐν τῇ περιοχῇ τῇ ἐξυπηρετούμενῃ ὑπὸ τοῦ Κεντρ. Ἡλεκτρ. Σταθμοῦ Φαλήρου. Κατόπιν τῶν μέτρων τούτων ὑπάρχει βεβαίως ἐπὶ τοῦ παρόντος περιθώριον λεβήτων πρὸς καθοιστὴν καὶ ποσότητος τινος λιγνίτου. Τοῦτο ἔμως προϋποθέτει τὴν διατήρησιν τῶν περιοριστικῶν τῆς καταναλώσεως μέτρων. Πάντως ἔμως καὶ τούτων διατηρουμένων τὸ φορτίον τοῦ Κεντρ. Σταθμοῦ θὰ βαίνει αὐξανόμενον ἐπειδὴ παρέχεται κατὰ τὸν ἰσχύοντα νόμον, ρεῦμα εἰς τὰς νεοδητούσας οἰκίας. Ἐν συμπεράσματι φρονοῦμεν δεῖ διὰ νὰ γείνη χρήσις λιγνίτου εἰς τὸν Κεντρ. Ἡλεκτρ. Σταθμὸν Φαλήρου θὰ ἔπρεπεν εἰ νέοι λέβητες οὗς κατὰ τὸ προσεχὲς μέλλον δεῖον νὰ ἐγκαταστήσῃ ἡ Ἑταιρία, νὰ ἴσων τύπου εἰδικῶς διὰ τὴν καθοιστὴν Λιγνιτῶν. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τούτου θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γείνη χρήσις λιγνίτου ἐγκαθισταμένων εἰδικῶν ἐσχαρῶν εἰς τινὰς τῶν ὑπαρχόντων λεβήτων ἐφ' ἔσον διὰ τῆς ἐπὶ τῶν ἐσχαρῶν τούτων καύσεως τοῦ λιγνίτου δὲν θὰ ἔμειοτο ἢ ἰσχύς ἐκάστου λέβητος καὶ ἐφόσον ἡ τιμὴ τοῦ λιγνίτου μετὰ τῶν μεταφορικῶν δὲν θὰ ἦτο ἀσύμφορος.

Ὡς πρὸς τὴν μεταφορὰν ὁ κ. Μενάγιος καθιστᾷ γνωστὸν δεῖ ἐπεμβάσει τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνίας ἡ Ἑταιρία Σ. Α. Π. ἐδέχθη νὰ ἐνεργῇ τὴν μεταφορὰν μὲ μικρὰ κόμιστρα ἀπὸ Πειραιῶς εἰς τὸ ἐν Φαλήρῳ ἐργοστάσιον τῆς Ἡλεκτρικῆς μὲ μικρὰν διαρρῦθμιν τῆς γραμμῆς διὰ τὴν ἐκφόρτωσιν.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν λιγνιτοπαραγωγῶν φρονοῦν δεῖ ἡ Ἡλεκτρικὴ χάριν οἰκονομίας δαπανῶν μεταφορᾶς δύναται νὰ ἐγκαταστήσῃ εἰς τὴν ἐν Φαλήρῳ ἀποβάθραν τῆς τεχνικῆν ἐκφόρτωσιν.

Ὡς πρὸς τὴν βιομηχανίαν ὁ κ. Χατζηκυριακὸς (Ὑπουργὸς) θεωρεῖ δεῖ δὲν εἶναι διὰ τὰς μεγάλας βιομηχανίας δύσκολον τὸ ζήτημα τῆς μεταβολῆς τῶν ἐσχαρῶν. Θεωρεῖ δεῖ δεῖον νὰ προτιμηθῶσιν ἐσχαραὶ καύσεως παντὸς εἶδους καυσίμων. Ἰκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα φρονεῖ δεῖ ἀπέδωκεν ἡ ἐγκατάστασις ἐστιῶν συστήματος Ριανπι εἰς τὸ ἐν Πειραιεὶ ὑδρουργεῖον τῆς ἐταιρίας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων, ὡς ἐπίσης εἰς τὸ ἐργοστάσιον Τσιμέντων ἐν Ἐλευσίνι καὶ συστήματος Τουρμπίν ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας Ἡσαϊκ εἰς τὸ ἐν Μεγάροις ἐργοστάσιόν του. Θεωρεῖ προτιμότερον τὸ σύστημα τῶν Τουρμπίν, διότι καίει παντὸς εἶδους καύσιμον.

Ὁ κ. Προχ. Ζαχαριάδης θεωρεῖ προτιμότερον τὰ συστήματα ὡς τὸ Τουρμπίν εἰς μονίμους ἐγκαταστάσεις. Τοιαῦτα συστήματα ἐφαρ-

μίζονται εν Ἀγγλίᾳ χρησιμοποιουμένων ψιλῶν γαιανθράκων με τέφραν 20%, και ἄνω. Αὐτὸς ἦτο ὁ λόγος τῆς κατασκευῆς τῶν συστημάτων αὐτῶν εν Ἀγγλίᾳ.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ λιγνίτου εἰς τὰ ἀτμόπλοια τῆς ἀκτοπλοΐας ἐκ. Παντελής Μάτσας φρονεῖ ὅτι ὁ λιγνίτης δύναται ἐπωφελῶς νὰ χρησιμοποιηθῇ. Τὰ ἀτμόπλοια τῆς ἀκτοπλοΐας μας εἶνε προωρισμένα διὰ ταχύτητα 12 μιλίων τὴν ὥραν, ἀλλὰ συνήθως διακινῶν ὀκτὼ μίλια τὴν ὥραν. Θεωρεῖ τὸ ζήτημα τοῦτο πολύπλοκον ὡς πρὸς τὴν ἀκτοπλοΐαν και ὅτι μόνον των οἱ πλοιοκτῆται, ὄντες ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν ἐργασιῶν των λεπτολόγοι εἶνε ἀρμόδιοι νὰ μελετήσουν και νὰ ἐφαρμόσουν τὸ οἰκονομικώτερον σύστημα καύσεως. Προτείνει δ' ἔπως κληθῇ ἐπὶ τούτῳ εἰς τινα προσεχῆ συνεδρίασιν εἰς τῶν πλοιοκτῆτῶν, διὰ νὰ ἀκουσθῇ ἡ γνώμη τῶν ἐνδιαφερομένων. Ὡς κατάλληλον προτείνει τὸν κύριον Παντολέοντα, χρησιμοποιουθα ἤδη, εἰς τὰ ἀτμόπλοιά του λιγνίτην.

Ὁ κ. Π. Ζαχαρίας θεωρεῖ ὅτι τὸ ζήτημα τῆς καύσεως εἰς ἐσχάρας ἀτμολεβήτων εἶναι λελυμένον ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως, ὡς ἐπανειλημμένως ἐξήγησεν ἐνώπιον τοῦ Ἑλληνικοῦ πολυτεχνικοῦ Συλλόγου, ὅστις ἐσχάτως ἐσχημάτισε και ἐπιτροπὴν ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν λιγνιτωρυχείων, ἧτις και ὑπέβαλε προσφάτως ὑπόμνημα περὶ ἐνισχύσεως τῆς λιγνιτοπαραγωγῆς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Καλοῦνται μετ' ἀποδόσεως θερμαντικῆς τοῦ ἀτμολέβητος ἔνω τῶν 70%, λιγνίται θερμαντικῆς δυνάμεως 1800 μέχρι 2000 μονάδων. Διὰ τὰς ἡμετέρας συνθήκας συμφωνεῖ ὅτι τὰ συστήματα ἐσχάρων μετὰ προσφυσήσεως ἀέρος ὑπὸ τὴν ἐσχάραν εἶνε προτιμότερα ὡς ἐγγυώμενα τὴν καθὼν παντὸς εἴδους καυσίμων και ἐγγύ μόνον λιγνιτῶν, ἀλλὰ και κάρβιφ φιλοῦ και μεγάλης περιεκτικότητος εἰς τέφραν. Προτιμᾷ ἔμως μετὰξὺ αὐτῶν ὅσα ἐπιτυγχάνουσι τὸν ἐμοιόμορφον μερισμὸν τοῦ ἀέρος καύσεως ἐπὶ πάσης τῆς ἐσχάρας και συνδέονται πρὸς μηχανικὸν αὐτόματον καθαρισμὸν τῆς ἐσχάρας ἀπὸ τῶν σκωριῶν και εἰ δυνατόν πρὸς μηχανικὴν τροφοδότησιν.

Ὁ κ. Ὑπουργὸς ἐπιμένει ὅτι δεόν νὰ συζητηθῇ εὐρύτερον τὸ ζήτημα τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ λιγνίτου ἰδίως ὡς πρὸς τὰ ἐνδεικνυμένα συστήματα καύσεως και χρησιμοποίησώς του.

Ὁ κ. Ἀλ. Ζαχαρίου θεωρεῖ ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως λελυμένον τὸ ζήτημα τῆς καύσεως τοῦ λιγνίτου φρονῶν ὅτι μέχρι σήμερον τὰ συστήματα τῆς καύσεως λιγνίτου δι' ἀερισμοῦ ὑπὸ τὴν ἐσχάραν διὰ τὰς μονίμους ἐγκαταστάσεις ἔδοσαν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα θὰ ἦτο δὲ ἴσως δυνατόν νὰ κατασκευάζωνται αἱ βῆσεις τῶν ἐσχάρων οὕτως ὥστε

νὰ δύνανται νὰ χρησιμοποιῶνται καὶ ἐσχάροι τοιαῦται ὥστε νὰ καίωνται ἐπ' αὐτῶν καὶ γαιάνθρακες.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν τελειότεραν χρησιμοποίησιν (ἐκμετάλλευσιν) τῶν γαιανθράκων ἐν γένει ὁ κ. Ἄλ. Ζαχαρίου ἀναπτύσσει ὅτι πρὸ 15ετίας ἐμελετήθη ὑπὸ τῶν Ἑγγλων ἀρχικῶς τὸ ζήτημα τῆς ἐξαγωγῆς ὑπὸ χαμηλὴν θερμοκρασίαν τῆς πίσσης τῆς λεγομένης πρωτοπίσσης (Uiteer) ὅτι καὶ οἱ Γερμανοὶ ἰδίως κατὰ τὸν πόλεμον ἐπεδόθησαν εἰς τοῦτο τελειοποίησαντες τὰς σχετικὰς μεθόδους, πρὸς ἀπόκτησιν ἐλαίων χρησίμων διὰ τὴν κίνησιν τῶν μηχανῶν Diesel τῶν ὑπερβυχίων. Ἡδὴ μελετᾶται σπουδαίως τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ Ναυαρχείου πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν ἐρυκτελαίων διὰ τῆς παραγωγῆς τοιούτων ἐκ τῶν γαιανθράκων ἐν καιρῷ πολέμου καὶ ἀποκλεισμοῦ τῆς Ἀγγλίας ἐκ τῶν ἐκτὸς τῶν Βρεττανικῶν νήσων εὐρισκόμενων πηγῶν πετρελαίων.

Τοιαύτη πρωτόπισσα Uiteer ἐξάγεται καὶ ἐκ τῶν λιγνιτῶν ἐξ οὗ δύνатаи ἐπίσης νὰ ἐξαχθῇ ἐλαιον χρησιμοποίησιμον εἰς κινητήριους μηχανὰς Diesel. Ὁ κ. Π. Μάτσας προσθέτει ὅτι μετὰ τὴν ἐκ τῶν λιγνιτῶν ἐξαγωγήν τοῦ πισσελαίου εἶνε δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθῶσιν οὗτοι ὡς ξυλάνθρακες πρὸς οἰκιακὴν θέρμασιν κλπ., ἰδίᾳ ἐν Μακεδονίᾳ, ἔπου ὑπάρχει μεγάλη κατανάλωσις ξυλανθράκων πρὸς οἰκιακὴν χρῆσιν. Ὁ κ. Ἄλ. Ζαχαρίου ἀναπτύσσει ὅτι ἤδη καὶ εἰς τὰ ἐν Πειραιεὶ ἐργοστάσια τῆς Ἑταιρίας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων γίνεται ἐξαγωγή τῆς πίσσης (Uiteer) ἐκ τῶν λιγνιτῶν κατὰ τὴν παραγωγὴν ἀέριου δι' ἀεριογόνων θερμάνσεως τοῦ Ἑλουργείου. Μεθ' ὃ κ. Ἰγουργός συνοψίζει τὰ συμπεράσματα τῆς συζητήσεως ὡς ἑξῆς: Ὅτι οἱ λιγνιταὶ εἶνε χρησιμοποίησιμοι κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν βιομηχανίαν τοὺς σιδηροδρόμους ἐν μέρει καὶ εἰς τὴν μικρὰν ἀκτοπλοΐαν. Ὅτι ἐπιβάλλεται πρὸς τελειότεραν καύσιν τοῦ λιγνίτου ἢ χρησιμοποίησις ἐιδικῶν ἐσχάρων καὶ ἢ τροποποίησις τῶν ὑφισταμένων ὥστε νὰ καίωσιν αὐταὶ παντὸς εἶδους καύσιμα. Τὸ τελειότερον σύστημα εἶνε ἡ χρησιμοποίησις ἐσχάρων δι' ἀέρος ὑπὸ τὴν ἐσχάραν. Αἱ κινηταὶ μηχανικαὶ ἐσχάραι δὲν θεωροῦνται πρακτικαί, καθόσον εἶνε προωρισμέναι διὰ μεγάλας βιομηχανίας.

Κοινότητες τοῦ λιγνίτου δὲν εἶναι πρακτικὴ διότι αἱ σχετικαὶ ἐγκαταστάσεις εἶναι δαπανηραί.

Ἡ ἀπόσταξις τῶν λιγνιτῶν ἐν ἡμπορεὶ νὰ ἐξετασθῇ διότι ἀπαιτεῖ μεγάλας δαπάνας ἐγκαταστάσεως.

Β'. Συνεδρία (18 Ἰανουαρίου 1923)

Ἡ Β' Συνεδρίασις τῆς Ἐπιτροπῆς ἐγένετο ἐν τῷ Καταστήματι τοῦ Ὑπουργείου Ἐθν. Οἰκονομίας τὴν 18ην Ἰανουαρίου 1923 ἡμέραν Πέμπτην καὶ ὄραν 3ην μ. μ.

Παρόντες.

Ὑπουργὸς Ἐθν. Οἰκονομίας κ. Ἄνδρ. Χατζηκυριάκος, Γεώργ. Δούμας, Θ. Χαριτάκης, Μενάγιας, Στάμου, Δ. Διαμαντόπουλος, Πρ. Ζαχαρίας, Π. Μάτσας, Δ. Καλιτσουάνικς, Ἄλ. Ζαχαρίου. Ἄ. Δεπιάν, Κ. Νέγρης καὶ Ἰω. Μουντζουριδης. Ἐν τέλει προσήλθε καὶ ὁ κ. Στ. Κορυζῆς διευθυντῆς τῆς Ἀν. Ἐταιρίας Ἐπιχειρήσεων ἐν Ἑλλάδι.

Κατ' ἀρχὴν συζητήθη ἡ συμπλήρωσις τῆς ἐπιτροπῆς διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰδικοῦ ἀντιπροσώπου τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν πρὸς ἐξακριβωσιν τῆς ἐν τῷ Πολεμικῷ Ναυτικῷ χρησιμοποίησεως τοῦ λιγνίτου, ὡς καὶ διὰ τῆς προσκλήσεως ἀντιπροσώπων τῆς ἀκτοπλοίας.

Μεθ' ὑπὸ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ καὶ τοῦ κ. Π. Μάτσα γίνεται ἀνακεφαλαίωσις τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδριάσει λεχθέντων.

Ὁ κ. Π. ρ. Ζαχαρίας νομίζει ὅτι δεόν νὰ διατυπωθῇ τὸ συμπέρασμα, εἰς ὃ κατέληξεν ἡ συζήτησις κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίασιν ὅτι δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἐπωφελῶς ἐσχάραι ἐργαζόμεναι διὰ τεχνητοῦ ρεύματος ἀέρος καύσεως ὑπὸ τὴν ἐσχάραν. Ὁ κ. Μάτσας προσθέτει ὅτι ὁ λιγνίτης δύναται ν' ἀποτελέσῃ τὰ 30%, τοῦλάχιστον τῆς ὀλικῆς καταναλωσίμου ποσότητος καυσίμων εἰς τοὺς σιδηροδρόμους. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν εἰς τὴν βιομηχανίαν κατανάλωσιν προκλήθη διαλογικὴ συζήτησις μεταξὺ τῶν κ. κ. Ὑπουργοῦ (Χατζηκυριάκου) Μενάγια καὶ Π. Ζαχαρία: αὕτη κατέληξεν εἰς τὸ ὅτι δεόν νὰ τονισθῇ ὅτι ἡ ἀπόδοσις ἐκ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ λιγνίτου δεόν νὰ ἦ τοιαύτη, ὥστε ὁ ἀτμολέθης ν' ἀποδίδῃ τὸ αὐτὸ ποσὸν ἀτμοῦ κατὰ τετραγωνικὸν μέτρον θερμαινομένης ἐπιφανείας, ἤτοι ν' ἀποδίδῃ τὸ αὐτὸ ποσὸν δυνάμεως, ὅπερ καὶ διὰ τῶν λιθάνθρακων (γαϊάνθρακων Κάρδιφ). Πρὸς τοῦτο δεόν νὰ μὴ δαπανᾷται πλέον τῆς διπλασίας ποσότητος λιγνίτου ἀπὸ τὴν ἀπαιτουμένην τοιαύτην λιθάνθρακος (γαϊάνθρακος Κάρδιφ), καθόσον ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ λιγνίτης δεόν νὰ καίηται μὲ πλήρη ἀπόδοσιν τῆς θερμαντικῆς αὐτοῦ δυνάμεως.

Ὁ κ. Μάτσας ἐκ νέου ζητεῖ νὰ καθορισθῇ τὸ ποσὸν τοῦ λιγνίτου ὅπερ δύναται νὰ καταναλωθῇ παρὰ τῆς Ἠλεκτρικῆς Ἐταιρίας καὶ τῶν Σιδηροδρόμων τοῦ Κράτους.

Ἐπ' αὐτοῦ ὁ κ. Στάμου ἐκθέτει ὅτι ἡ Ἠλεκτρικὴ ἔταιρία ὑπὸ τοὺς ληφθέντας σήμερον χάριν τῆς ἀσφαλείας τῶν ἐγκαταστάσεων

περιορισμοὺς καταναλώσεως ρεύματος δύναται νὰ καταναλώσῃ λιγνίτην 40—50 τόνν. ἡμερησίως, εἰσὶ ἤδη ὑπάρχει περιθώριον λεβήτων πρὸς καθοὶν λιγνίτου καὶ τοῦτο ἀνευ εἰδικῶν ἐσχαρῶν. Μὲ ἀλλαγὴν ἐσχαρῶν θὰ ἠδύνατο νὰ γείνη ἀνωτέρα κατανάλωσις (ἐλοκληρωτικῆ) λιγνίτου, ἀλλ' ἢ ἀλλαγὴ ἐσχαρῶν ἤδη εἶναι λίαν δαπανηρά. Ἐὰν ἄρθοῦν ὁμοῦ μερικῶς τὰ περιοριστικὰ μέτρα καὶ εἶναι μόνον χάριν τῆς βιομηχανίας, δύναται νὰ ὑπολογισθῇ κατανάλωσιν λιγνίτου εἰς 25 τόννους ἡμερησίως, ἀλλ' ἔάν γενικῶς ἄρθοῦν τὰ περιοριστικὰ μέτρα θὰ ὑπάρξῃ ἀδυναμία καταναλώσεως λιγνίτου τοῦλάχιστον μὲ τὰς ὑπαρχούσας ἐσχαράς.

Ὁ κ. Μενάγιας φρονεῖ ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνίας εἶνε ὅτι δὲν πρέπει νὰ βασισθῶμεν εἰς τὰ περιοριστικὰ μέτρα διὰ τὴν κατανάλωσιν τοῦ λιγνίτου. Τὰ περιοριστικὰ μέτρα ἐλήφθησαν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἱκανότητος τοῦ ἠλεκτρικοῦ σταθμοῦ φαλήρου πρὸς παροχὴν τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν πόλεων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, ρεύματος, φωτὸς κλπ., ἀλλ' ὡς βεβαιωθῆ ἢ ἱκανότης τῶν ἐργοστασιῶν τῆς πρὸς παροχὴν μείζονος ρεύματος, θ' ἄρθωσι τὰ περιοριστικὰ μέτρα οὐχὶ δὲ καὶ χάριν τῆς καταναλώσεως τοῦ λιγνίτου νὰ κρατήσωμεν χαμηλὰ τὸ μέγιστον παραγωγῆς.

Ὁ κ. Ὑπουργὸς ἐξετάζων τὸ ζήτημα ἀπὸ τῆς ἐν γένει οἰκονομικῆς ἀπόψεως φρονεῖ ὅτι ἐπιβάλλεται ἢ ἐφαρμογῆ, οἰκονομῶν καὶ περιορισμῶν εἰς τὰς δαπάνας πολυτελείας, εἰσὶ εἰσέτι δὲν ἐξησφαλισθῆ ἢ εἰρηνικῆ περιόδου τῆς χώρας ἢς ἢ ἐν γένει οἰκονομικῆ ζωῆ διεταράχθῃ λόγῳ τῆς δεκαετοῦς ἐμπλέμευ καταστάσεως καὶ τοῦ τελευταίου ἀτυχήματος καὶ ἀπαιτοῦνται μεγάλα δαπάναι διὰ τὴν συντήρησιν καὶ ἐγκατάστασιν ἐνὸς ἑκατομμυρίου προσφύγων. Ὅθεν καὶ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος τῆς χώρας πρὸς τοὺς ἀλλοίους δεόν νὰ ἐλαττωθῆ ἢ ἐξαγωγῆ συναλλάγματος διὰ προμήθειαν λιθάνθρακος χρησιμοποιοῦμένου ἐγχωρίου λιγνίτου. Δέον νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὸ παράδειγμα μεγαλειτέρων κρατῶν ἐνθα κατὰ τὸν πόλεμον καὶ μετὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης ἐφημερόθησαν αὐστηρότεροι περιορισμοὶ ὡς πρὸς τὸν φωτισμόν. Διὰ τοῦτο φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ ἐξακολουθήσουν τὰ περιοριστικὰ μέτρα φωτισμοῦ καὶ χάριν τῆς οἰκονομίας συναλλάγματος καὶ χάριν τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς λιγνίτου (καθόσον ἐκ τῆς λειτουργίας τῶν λιγνιτωρυχείων εἶνε μεγάλη ἢ ὠφέλεια τῆς χώρας καὶ διὰ πολλοὺς ἀλλοίους λόγους καὶ εἰσὶ παρέχεται ἐργασία καὶ πόρος ζωῆς εἰς μεγάλον ἀριθμὸν ἐργατῶν) ἵνα συντηθῆ ἢ Ἡλεκτρικῆ Ἑταιρεία νὰ χρησιμοποιεῖ πρὸς καθοὶν τὸν λιγνίτην, δεδομένου ὅτι σημαντικὰ ποσὰ συναλλάγματος ἐξάγονται πρὸς προμήθειαν τῶν ὑπ' αὐτῆς καταναλισκομένων μεγάλων ποσοτήτων λιθάνθρακος. Ἀρκεῖ ὁμοῦ τὰ περιοριστικὰ μέτρα τῆς καταναλώσεως ρεύματος καὶ μὴ φθάσουν μέχρι σημείου περιορι-

σμοῦ τῆς κινήσεως τῶν βιομηχανικῶν ἐργοστασίων καὶ βιοτεχνικῶν ἐργαστηρίων. Δύναται νὰ γίνῃ περιορισμὸς ρεύματος ἔσον ἀφορᾷ τὰ κέντρα πολυτελείας, διακοσῶσεων καὶ ἐμπορικὰ καταστήματα. Ἰπὸ τοὺς ἔρους τούτους θὰ ἴδωμεν νὰ ἐξακολουθήσουν οἱ περιορισμοὶ καταναλώσεως ρεύματος, ὥστε ἡ Ἠλεκτρικὴ Ἐταιρεία νὰ καίῃ λιγνίτην χωρὶς ἑμῶς ἐκ τούτου νὰ αὐξάνουν αἱ σχετικαὶ ἐξοδαί τῆς.

Ὁ κ. Νέγρης φρονεῖ ὅτι ἐὰν πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ παρούσα ἀνώμαλος κατάστασις ἔσον ἀφορᾷ τὴν κατανάλωσιν τοῦ λιγνίτου, ἀλλὰ ἡ ἐν μέλλοντι κατανάλωσις αὐτοῦ ὑπὸ ἑμαῶς συνήθειας.

Ὁ κ. Ἰπσοῦργος λέγει: ἔτι συζητήσομεν διὰ τὴν παρούσαν κατάστασιν ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ θὰ προκύψῃ ὡφέλεια διὰ τὸ μέλλον, ἐπίτι... ὑποθέτει ὅτι ἡ Ἠλεκτρικὴ Ἐταιρεία καὶ οἱ βιομήχανοι, λαμβάνοντες πείραν τῶν ἐφαρμοσθέντων συστημάτων καύσεως, θὰ σπεύσωσι νὰ προμηθευθῶσι νέα συστήματα ἐσχάρων ἰκανῶν νὰ καταναλίσκωσι παντὸς εἶδους καύσιμον, λιγνίτας ἢ καὶ ψιλὸν κάρβιφ.

Ὁ κ. Στάμου ζητεῖ νὰ καθορισθῇ ἡ τιμὴ, εἰς ἣν δεῖν νὰ παρέχονται οὗτοι εἰς τοὺς καταναλωτὰς ὥστε νὰ συμφέρῃ ἡ χρησιμοποίησις τοῦ λιγνίτου ὡς καυσίμου, διὸ πρὸς τοῦτο κρίνει ἐπιβαλλόμενον νὰ προσδιορισθῇ ἡ σχέσηις τῆς ἀποδόσεως τοῦ λιγνίτου ὡς πρὸς τὸν λιθάνθρακα. Ἀναφέρει τὰς πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον γενομένας δοκιμὰς κατὰ τὸ ἔτος 1918 ὑπὸ ἐπιτροπῆς καταρτίσθεισις ὑπὸ τοῦ Ἰπουργείου τῆς Συγκοινωνίας καὶ ἀπερτιζομένης ἐκ τῶν κ.κ. Γεωρ. Σαρροπούλου Τμηματάρχου--Ἐπιθεωρητοῦ τοῦ Ἰπουργείου Συγκοινωνίας ὡς προέδρου καὶ ἐκ τῶν μελῶν Ἰωάν. Θεοφανοπούλου, Καθηγητοῦ Πολυτεχνείου καὶ Ἀρχιμηχανικοῦ τῆς Ἐταιρείας Σιδηροδρόμων Σ.Π.Α.Π. ὡς Ἀντιπροσώπου τῆς Ἐταιρείας Τριχιδρόμων Κωνστ. Στάμου Ἀρχιμηχανικοῦ τῆς Ἑλλην. Ἠλεκτρ. Ἐταιρείας ὡς Ἀντιπροσώπου ταύτης, Ἀντωνίου Βακράτσα Νομομηχανικοῦ Μηχανολόγου τοῦ Ἰπουργείου Συγκοινωνίας καὶ Ἀναστ. Παρασκευοπούλου Μηχανικοῦ τῆς Ἐταιρείας τοῦ Ἠλεκτρικοῦ Σιδηροδρόμου Σ. Α. Π. ὡς ἀντιπροσώπου αὐτῆς. Κατὰ τὰς δοκιμὰς ταύτας γενομένας εἰς συνήθεις ἐσχάρας, ἡ ἀτμοπαραγωγὴ ἀνὰ χιλιόγραμμον λιγνίτου διαφόρων προελεύσεων καὶ φορτίων ἴσοις, μέχρις $\frac{1}{2}$, ὡς πρὸς τὴν ἀτμοπαραγωγὴν ἐνός χιλιογράμμου Κάρβιφ κατωτέρας ποιότητος καὶ δὴ θερμογόνου δυνάμεως μόνον 7314 θερμίδων. Κατὰ ταῦτα ἡ ἀπόδοσις τῆς καύσεως τῶν λιγνιτῶν ἐποικίλλεν ἀπὸ 0,60 ἕως 0,70 τῆς ἀποδόσεως τῆς καύσεως τοῦ Κάρβιφ. Διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀποψιν τοῦ ζητήματος δεῖν νὰ ληφθῶσιν ἐπίσης ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ ἐπὶ πλέον ἡμερομίσθια προσωπικοῦ Λεβητοστασίου διὰ τὴν διὰ λιγνιτῶν ἀτμοπαραγωγὴν. Τὰ ἀνωτέρω ἰσχύουσι βεβαίως προκειμένου περὶ τῶν συνήθων ἐσχάρων. Διὰ τὰς εἰδικὰς ἐσχάρας θὰ ἴδωμεν νὰ

γίνωσι δοκιμαίως πρὸς τε τὴν σχέσιν τῆς ἀτμοπαραγωγῆς καὶ τῶν συναφῶν ἡμερομισθίων καὶ ὡς πρὸς τὴν ἰσχὺν τοῦ λέβητος εἰς διάφορα καύσιμα. Φρονεῖ ἔτι ὡς πρὸς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου δεόν νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψει καὶ ἡ ἱστορία τοῦ λιγνιτωρυχείου τῆς Κύμης καὶ νὰ μὴ ἀρκεσθῆ τὸ Κράτος εἰς θεωρητικὴν μόνον ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος καὶ τὴν παροχὴν συμβουλῶν πρὸς χρήσιν τοῦ λιγνίτου διότι θ' ἀποβῆ μάταιον τὸ ἔργον τοῦτο. Ὅστε βεβαίως δεόν νὰ ληφθῶσι βεβιασμένα μέτρα ὑποχρεωτικῆς καταναλώσεως τοῦ λιγνίτου, διότι ταῦτα θὰ ὄσιν ἴσως ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν βιομηχανίαν, ἐν ᾗ περιπτώσει ὑποχρεωθῆ αὕτη νὰ καταναλίσκῃ λιγνίτην ἔστω καὶ ἐὰν εἶνε ἀσύμφορος εἰς αὐτήν. Πρὸς τοῦτο φρονεῖ ἔτι τὸ Κράτος δεόν νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς παραγωγοὺς λιγνίτου ποῖαν κατανάλωσιν δεόν νὰ ἔχωσι ἐξασφάλισιν ὥστε νὰ δύνανται οὗτοι νὰ πωλῶσι τὸν λιγνίτην εἰς τιμὰς συμφερούσας τόσον δι' αὐτοὺς ὅσον καὶ διὰ τοὺς βιομηχάνους ἧτοι εἰς τιμὰς αἰτινες δύνανται νὰ παρακολουθῶσι τὰς ἐκάστοτε τιμὰς τῶν γαιανθράκων κατ' ἀναλογίαν βεβαίως καὶ τῆς θερμαντικῆς δυνάμεως τοῦ λιγνίτου πρὸς τὴν τῶν γαιανθράκων.

Ὁ κ. Ἰπσορυγὸς λέγει δι' αὐτὸ ἐκάλεσα, ὄχι εἰς βεβιασμένας λύσεις, ἀς θεωρῶ ἐφημέρους, τοὺς εἰδικούς ἵνα σκεφθῶμεν ἀπὸ κοινοῦ τίνα τὰ ληπτέα κατάλληλα μέτρα πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος χωρὶς νὰ προσφύγωμεν εἰς τοιαῦτα βίαια καὶ ἐπιβλαβῆ. Δεόν νὰ ἴδωμεν πῶς θὰ λυθῆ ἀπὸ τεχνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀπόψεως τὸ ζήτημα ὥστε νὰ χρησιμοποιηθῆ ἐπιφελῶς ὁ λιγνίτης. Τὸ Κράτος ἐφόσον πεισθῆ ὅτι εἶνε οἰκονομικῶς χρησιμοποίησιμος ὁ λιγνίτης θὰ δώσῃ τὸ παράδειγμα ὥστε νὰ πείσῃ καὶ τοὺς ἄλλους. Θὰ ἐξετασθῶσιν ἐπίσης τὰ μέσα δι' ὧν θὰ καταστῆ χρησιμοποίησιμος ὁ λιγνίτης.

Ὁ κ. Ἀλ. Ζαχαρίου λέγει. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπάρχουν τὰ μέσα τῆς οἰκονομικῆς καύσεως τοῦ λιγνίτου; δεόν εἰ παραγωγοὶ νὰ καθορίσουν ποῖον εἶνε τὸ ποσὸν τὸ ἐλάχιστον τοῦ λιγνίτου ὅπερ θὰ παραδίδουν καὶ εὐ τὴν παραγωγὴν θὰ ἐξασφαλίσουν αὐτοί, ἵνα κανονισθῆ καὶ ἡ ὑπὸ τῆς βιομηχανίας κατανάλωσίς του.

Ὁ κ. Ἰπσορυγὸς ζητεῖ νὰ ἐξετασθῆ τὸ ζήτημα τῆς καταναλωσίμου ποσότητος, ὡς καὶ τῆς τεχνικῆς χρησιμοποίησεως τοῦ λιγνίτου ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως, διότι ἐθίγη μόνον ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἡλεκτρικὴν Ἑταιρίαν.

Ὁ κ. Μάτσαρ οὐδόλως ἀμφισβητεῖ τὴν καλὴν πίστιν καὶ τὸ ἀσφαλὲς τῶν περιομάτων τῆς Ἐπιτροπῆς ἃ ἐμνημόνευσεν ὁ κ. Στάμκου διότι αὕτη ἐπειραματίσθη ἐπὶ λιγνίτου οὐχὶ καλῆς ποιότητος, καθόσον προήρχοντο ἀπὸ τὰ ἀποθέματα τῆς Ἀνωτάτης Διευθύνσεως μεταφορῶν, τὰ ὅποια εἶνε γνωστὸν ἔτι ἦσαν ἐλβεινῆς ποιότητος.

Ὁ κ. Μεγαγιάς ζητεῖ νὰ γείνη μέτρησις ἐπίσημος.

Ὁ κ. Μάτσαρ ἀναφέρει ὅτι ἔχει ἰδικὸν τοῦ πειραματισμὸν μὲ καθαρὸν λιγνίτην Κύμης, ὅστις ἀπέδειξε τὴν σχέσιν λιγνίτου πρὸς Κάρδιφ 1:1,7 καὶ 1:1,8.

Ὁ κ. Στάμου. Ἴνα ἐπιτευχθῇ ἡ σχέσις αὕτη ὡς πρὸς Κάρδιφ 8000 θερμίδων ἀπαιτῆται νὰ ἔχη ὁ λιγνίτης θερμογόνον δύναμιν περὶ τὰς 4500 θερμίδας καὶ τοῦτο ἐφ' ὅσον ἡ καθορὶς τοῦ λιγνίτου συντελεσθῇ μὲ τὴν αὐτὴν ἀπόδοσιν τῆς τοῦ Κάρδιφ.

Ὁ κ. Δεπιάν. Ἐπικαλεῖται ὅτι εἰς τὰ ἀτμόπλοια, εἰς ἃ γίνεται χρῆσις λιγνίτου ἐγένετο παραδεκτὴ ὅτι ἡ ἀπόδοσις εἶναι ἴση πρὸς 1:2.

Ὁ κ. Ὑπουργός. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήττη ἡ διαφορά τῶν ἀποτελεσμάτων, διότι ὁ πειραματισμὸς εἶνε δυσχερῆς, ἐξαρτώμενος ἐκ τῆς ἰκανότητος τῶν θερμοαστῶν ἐκ τοῦ εἴδους τῶν ἔσχαρῶν καὶ τοῦ ἔλκυσμοῦ. Φρονεῖ ὅτι ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἔσχαρῶν δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐξαχθῶσιν ἀσφαλῆ συμπεράσματα, δι' ὅσον ἀγνοεῖ ὅτι δὲν πρέπει νὰ γείνουν ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἔσχαρῶν, ἀλλὰ διὰ μὲν τὸ κάρδιφ ἐπὶ κοινῶν ἔσχαρῶν, διὰ δὲ τὸν λιγνίτην, ἐπὶ ἰδικῶν ἔσχαρῶν διὰ λιγνίτην. Δέον νὰ γείνουν ἐπιστημονικαὶ δοκιμαίαι.

Ὁ κ. Πρ. Ζαχαρίας εἶνε τῆς ἰδέας ὅτι εἶνε περιτταὶ αἱ δοκιμαίαι πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς πιστοποιήσεως τοῦ δυνατοῦ τῆς οἰκονομικῆς καύσεως λιγνιτῶν, διότι τὸ ζήτημα εἶνε ἤδη λελυμένον ἐπιστημονικῶς καὶ πρακτικῶς ὑπὲρ αὐτῶν. Τοιαῦται δοκιμαίαι εἶνε χρήσιμοι ἀλλ' ἀπαιτοῦσιν πολλὸν χρόνον καὶ δέον νὰ γείνουν πρὸς ἄλλον σκοπὸν, χωρὶς νὰ ἐπηρεάσουν τὸν σκοπὸν τῆς σημερινῆς συσκέψεως.

Μεθ' ὃ κ. Ὑπουργός θεωρεῖ χρήσιμον καὶ σκόπιμον τὴν ἐνέργειαν τῶν δοκιμῶν, ἀλλ' ἐπιμένει ὅτι αὐταὶ δέον νὰ ἐνεργηθῶσιν ὑπὸ καταλλήλων προσώπων καταβαλλομένης προσοχῆς εἰς τοὺς θερμοαστὰς καὶ λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν διδαγμάτων τῆς πείρας καὶ τῆς πράξεως.

Εἰς τὰς καυσίμους ὕλας δὲν πρέπει νὰ προσέξωμεν μόνον εἰς τὰς θερμίδας καὶ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν θεωρητικῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ τὴν πείραν τῆς καύσεως τῶν διότι π. χ. εἰς τὴν πρᾶξιν ἡ ἀξία τοῦ κῶκ κρίνεται ἐκ τῆς μείζονος σκληρότητος.

Ὁ κ. Ἀλ. Ζαχαρίου προτείνει νὰ κληθῇ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ πειραματισμοῦ καὶ διὰ τὸν καταρτισμὸν καταλλήλου προσωπικοῦ γενικῶς διὰ τὰς ἐκάστοτε ἐξετάσεις καὶ δοκιμὰς τῶν καυσίμων ὕλων εἰδικῶς ἐκ τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἢ Ἑλβετίᾳ ὑπαρχόντων τοιαύτων κρατικῶν ἰνστιτούτων καὶ νὰ συστηθῇ εἰδικὸν τμήμα εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Ὁ κ. Ὑπουργός φρονεῖ ὅτι μὲ τὰ ὑπάρχοντα μέσα ἠδύναντο νὰ ἀρχίσουν αἱ δοκιμαίαι εἰς τὰ μάλλον πρόσφορα πρὸς τοῦτο ἐργαστάσια ἐν Ἑλλάδι.

Τοιαῦτα δὲ διαθέτοντα καὶ τὰ δύο εἶδη ἐσχαρῶν εἶνε τὰ ἐργοστάσια ἐν Δραπετσῶνι, τῆς Ἑταιρίας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων καὶ τὰ παρακείμενα τῆς Γενικῆς Ἑταιρίας Τσιμέντων, ἔπου ὑπάρχουν τὰ ἀναγκαῖα ἐπιστημονικὰ ἐργαλεῖα διὰ τὰς μετρήσεις, καὶ ἀτμολέβητες τοῦ αὐτοῦ μεγέθους ἐφωδιασμένοι: μὲ κοινὰς ἐσχάρας καὶ μὲ τοιαύτας εἰδικὰς διὰ καθῆσιν λιγνίτου.

Ὅθεν καταλήγομεν ὅτι πρέπει νὰ γίνουσι βιομηχανικὰ πειράματα ἐπὶ κοινῶν ἐσχαρῶν. Κατόπιν ἀνταλλαγῆς σκέψεων ἀπεφασίσθη νὰ καταρτισθῇ εἰδικὴ ὑποεπιτροπὴ διὰ τὴν ταχίστην ἐν ἐργείᾳ τῶν πειραμάτων ἐκ τῶν κ. κ. Μενεξῆ ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ Ὑπουργείου τῆς Συγκοινωνίας, Παντελῆ Μάτσα καὶ Προκοπίου Ζαχαρία ὡς ἀντιπροσώπων τῶν λιγνιτωρῶν, Κυρ. Συγγροῦ χημικοῦ τῆς Ἑταιρίας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων, τῶν καθηγητῶν τοῦ Πολυτεχνείου Ν. Σαρκοῦλου, Θεοφανοπούλου καὶ Ἰ. Δοσανίδου, Σ. Ἡλιοπούλου, ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ ὑποδείχθέντος ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν, ἐκ τοῦ κ. Μπογδάνου ἀρχιμηχανικοῦ τῆς ἔλξεως κλπ. τῶν Σιδηροδρόμων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ τοῦ κ. Α. Δημητριάδου ὡς ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλληνικῆς Ἡλεκτρικῆς Ἑταιρίας, ἐμφωνῶς δὲ ὄρισθη πρόεδρος τῆς ὑποεπιτροπῆς ταύτης ὁ κ. Α. Χατζηκυριαῖκος ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, ὡς ἐπίσης ἐκρίθη ἀναγκαῖα ἢ ἀπόσπασις πρὸς τοῦτο ἑνὸς τῶν καθηγητῶν τοῦ Πολυτεχνείου ἢ ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἢ Συγκοινωνίας, ἵνα ὡς ἀντιπρόεδρος βοηθῇ τὸν Ὑπουργὸν πρὸς ἐπιτέλειαν τοῦ σκοποῦ τῆς ὑποεπιτροπῆς.

Ὁ κ. Πρ. Ζαχαρίας ἐπανερχόμενος εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐπιτροπῆς ἐπεξηγεῖ τὰ λεχθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν δοκιμῶν. λέγων ὅτι θεωρεῖ ὅτι αἱ δοκιμαὶ αὗται δεόν νὰ μὴ γείνωσι ἐφάπαξ ἀλλὰ διαρκῶς καὶ τοῦτο ὑπὸ τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων, τῶν λιγνιτωρῶν, διότι οὗτοι σκέπτονται νὰ συμπήξωσι σύνδεσμον εἰς ὃν δεόν νὰ καταστῇ ὑποχρεωτικὴ ἢ συμμετοχὴ ἀπάντων τῶν ἐκμεταλλευτῶν λιγνιτωρυχείων ὡς καὶ ἡ καταβολὴ τῆς εἰσφορᾶς τῶν ὥστε ὁ σύνδεσμος νὰ ἔχῃ δλα τὰ μέσα πρὸς ἀποτελεσματικὴν διάδοσιν τῶν λιγνιτῶν, φρονεῖ δ' ὅτι τοιοῦτος σύνδεσμος θὰ δύναται ν' ἀναλάβῃ τὴν διαρκῆ ἐκτέλεσιν τῶν δοκιμῶν καθύστεως καὶ πάσης ἄλλης ἐργασίας σχετικῆς μὲ τὴν διάδοσιν τῶν λιγνιτῶν.

Ὁ κ. Κ. Νέγρης προτείνει τὴν ἐπέκτασιν τῶν δοκιμῶν καὶ εἰς ἐσχάρας τῶν Σιδηροδρόμων ἀφοῦ καὶ εἰς αὐτοὺς θὰ πρόκειται νὰ ἐξετασθῇ τὸ δυνατόν τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ λιγνίτου.

Μεθὸ ἐθεωρήθη λήξασα ἡ παρούσα συνεδρίασις καὶ ἐκανονίσθη νὰ συνέλθῃ ἐκ νέου ἡ Ἐπιτροπὴ κατὰ τὴν 28 Ἰανουαρίου 1923.

Γ'. Συνεδρία (23 Ἰανουαρίου 1923)

Παρόντες

Α. Χατζηκυριακός, Ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, Δ. Καλιτσουνάκις. Γεν. Γραμματεὺς Ὑπουργείου Ἐθν. Οἰκονομίας, Κ. Νέγγρης, Δ. Κ. Διαμαντόπουλος, Π. Μάτσας, Θ. Χαριτάκης, Μενάγιας, Στ. Κορυζῆς, Ἰ. Μουντζουρίδης, Κλ. Φιλάρετος ἐπιθεωρητὴς Βιομηχανίας, Βερν. Φαητνί, μηχανικὸς καὶ Ν. Ἡλιόπουλος ἐπιμηχανικὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν.

Ἄμα τῇ ἐνάρξει ἀναγιγνώσκονται ὑπὸ τοῦ κ. Μουντζουρίδου τὰ πρακτικὰ τῆς α' συνεδριάσεως. Μεθὸ ὁ κ. Ὑπουργὸς συνοψίζει τὰς συζητήσεις τῆς δευτέρας συνεδριάσεως αἵτινες κατέληξαν εἰς δοκιμὰς καύσεως λιγνίτου ἐπὶ κοινῶν ἰσχαρῶν, ἰσχαρῶν συστήματος Φαητνί καὶ συστήματος Τουρμπίν. Θεωρεῖ ὅτι τὸ ζήτημα τῆς καύσεως λιγνίτου δὲν ἐξηγητήθη κατὰ τὰς δύο προηγουμένας συνεδριάσεις καὶ καλεῖ τοὺς κ. κ. Φιλάρετον, Ἡλιόπουλον καὶ Φαητνί νὰ παράσχωσι τὰ πῶτα τῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ὁ κ. Κλ. Φιλάρετος ἐπικαλεῖται τὰ συμπεράσματα τῆς κατὰ τὸ 1919 καταρτισθείσης ἐπιτροπῆς τῶν καυσίμων, ἅτινα κέκτηνται θεωρητικὴν ἀξίαν, ὡς ἐχαρακτήρισε ταῦτα ὁ κ. Ὑπουργός. Συνοψίζων φρονεῖ ὅτι τὸ μόνον ἐπιδαλλόμενον πρακτικὸν μέτρον ὑπὲρ τῶν λιγνιτῶν εἶνε ἡ κατάρτισις συνδικάτου τῶν λιγνιτωρῶν διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ λιγνίτου. Αὐτὸ δέον ν' ἀναλάβῃ τὰς δαπάνας διαδόσεως καὶ ἐξαπλώσεως τοῦ λιγνίτου, ὅς δέον νὰ καταβάλωσιν οἱ ἐκμεταλλευταί, ἕνα ἐν καιρῷ ἀντιμετωπισθῶσιν αἱ ἀντίπαλαι τοῦ λιγνίτου καύσιμοι ὕλαι ὁ λιθάνθραξ, καὶ τὸ πετρέλαιον, αἵτινες ἐν τῇ βιομηχανίᾳ κατέχουσι τὴν σπουδαιότεραν θέσιν. Πρέπει νὰ πεισθῶσιν αἱ μικρὰ βιομηχανίαι εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ λιγνίτου. Δέον νὰ ἱβριθῇ καὶ γραφεῖον μελετῶν διὰ τὰ καύσιμα, καθὼ ἐπρότεινε καὶ ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ 1919. Ἄλλ' ὅπερ δὲν κατορθώθη νὰ πραγματοποιηθῇ μέχρι τοῦδε.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς κατάρτισεως νομοθετήματος διὰ τὴν σύστασιν συνδέσμου τῶν λιγνιτοπαραγωγῶν καὶ τὰ τῆς εἰσφορᾶς αὐτῶν κλπ. προκαλεῖται μικρὰ συζήτησις καθ' ἣν ἀπεφασίσθη νὰ συνεργασθῶσιν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον οἱ κ. κ. Καλιτσουνάκις Γεν. Γραμματεὺς καὶ Θ. Χαριτάκης. *) Μεθὸ ἔλαβε τὸν λόγον ὁ κ. Ἡλιόπουλος.

* Βλέπε τοῦτο εἰς τὸ τέλος τῶν πρακτικῶν.

Τὸ πολεμικὸν Ναυτικὸν δὲν ἐνδιαφέρει πολὺ τὸ ζήτημα τῶν λιγνιτῶν. Ἐς τὰ καθαρῶς πολεμικὰ πλοῖα ἡ χρησιμοποίησις τῶν λιγνιτῶν ἀποκλείεται: εἶναι ἔμως οὗτος χρησιμοποίησιμος διὰ τὰς βοηθητικὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὑπηρεσίας ξηρᾶς καὶ ὑπηρεσίας πλοίων ἐν ὄρμῳ.

Ὁ κ. Κ ο ρ υ ζ ῆ ς παρακαλεῖ τὸν κ. Ἡλιόπουλον νὰ μεριμνήσῃ νὰ φωτισθῇ ἡ ἐπιτροπὴ περὶ τῶν πειραμάτων τῶν Γαλλικῶν Ναυτικῶν ἀρχῶν κατὰ τὸν πόλεμον, αἰτινες ἔκαιον λιγνίτην Κύμης. *)

Ὁ κ. Ἡ λ ι ὄ π ο υ λ ο ς ἐπιφυλάσσεται νὰ μεριμνήσῃ πρὸς τοῦτο. Ἐἵτα λέγει ὅτι εἰς τὰ πολεμικὰ σκάφη δύναται ἐπίσης νὰ χρησιμοποιηθῇ ὁ λιγνίτης διὰ τὴν συντήρησιν ἀτμοῦ, φωτισμόν, θέρμανσιν ὡς ἐπίσης καὶ ὅταν πρόκειται νὰ πλεύσουν μὲ μικρὰν ταχύτητα ἀναμγνύμενοι μὲ Κάρδιφ. Ὑπολογίζεται ἡ μηνιαία κατανάλωσις πρὸς μὴ πολεμικὰς ἐνεργείας τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ναυτικοῦ εἰς 5-6 χιλιάδων τόνων κάρδιφ. Θεωρεῖ ὅτι εἰς τὰ μεγάλα πολεμικὰ πλοῖα ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως, ὅταν δὲν πρόκειται περὶ πολεμικῆς ἐνεργείας, δύναται νὰ καίηται λιγνίτης ἐν μέρει ἀλλὰ τὰ ἀντιτορπιλικὰ δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃσι ποσῶς τοιοῦτον. Ἐν γένει λέγει ὅτι τὰ ληπτέα μέτρα κατὰ τὰς ἀντιλήψεις του εἶνε τὰ ἑξῆς:

- 1) Ἐνοποιήσις ἐταιριῶν λιγνίτου καὶ τῆ ἀρωγῇ τοῦ Κράτους οὐστάσις μεγάλης ἑθνικῆς ἐταιρίας.
- 2) Κρατικὸς ἔλεγχος ἐπὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως.
- 3) Σύστασις μονίμου γνωμοδοτικοῦ συμβουλίου λιγνιτῶν.
- 4) Ἀποστολὴ ἐπιτροπῆς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πρὸς ἐξέτασιν ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ λιγνίτου.
- 5) Ἐγκατάστασις βιομηχανίας κλινοποιήσεως πρὸς μετατροπὴν ἔξορουσομένου λιγνίτου εἰς κλίνοθους δι' εὐκολωτέραν μεταφορὰν, ἀποφυγὴν τριβῆς κλπ. Τοῦτο θεωρεῖ τὸ κυριώτερον μέτρον διὰ τὴν ἐν τῷ Ναυτικῷ χρησιμοποίησιν τοῦ λιγνίτου.
- 6) Σύστηματοποίησις μεταφορικῶν μέσων εἰς τὰ κέντρα καταναλώσεως καὶ ἔβρουσις ἀποθηκῶν εἰς τὰ κέντρα ταῦτα.
- 7) Ὑποχρεωτικὴ ἀγορὰ λιγνιτῶν εἰς ποσοστὰ τῆς καταναλώσεως καυσίμων εἰς ὅλους τοὺς καταναλωτάς.
- 8) Ἀγορὰ διὰ κρατικὰς ὑπηρεσίας λιγνίτου καὶ
- 9) Ὑποχρεωτικὴ εἰς λιγνιτωρυχεῖα ἐργασία προσφύγων.

Ὁ κ. Ὑπουργὸς παρατηρεῖ ὅτι ἐκ πρώτης ὄψεως αὐτὰ θεωροῦνται ὅτι εἶνε τὰ συντελεστικὰ μέτρα ὑπὲρ τῶν λιγνιτῶν, ἀλλὰ δεόν ταῦτα νὰ μελετηθῶσιν ἐπισταμένως καὶ πρὸς τοῦτο ἡττοχολήθῃ ἡ ἐπιτροπὴ καὶ εἰς τὰς δύο συνεδριάσεις. Χρειάζεται πλήρης ἐξονόχισις τῶν ζητημάτων

* Δοκιμαὶ Δρακανιώτου.

και ζητεί όλων τὰς γνώμας πριν ἢ καταλήξωμεν εἰς συμπεράσματα, ἵνα ταῦτα ὡς ἀσφαλῆ και λυσιτελῆ.

Ὁ κ. Ἡλιόπουλος ὡς πρὸς τὰς δοκιμὰς λέγει ὅτι ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος δύνανται νὰ γείνουν τοιαῦται τῶν λιγνιτῶν εἰς τὸν στόλον διὰ νὰ γνωσθῶσι νὰ ἀποτελέσματα τῆς καύσεως ἀν και πρὸ πολλοῦ ἔχουν γίνῃ τοιούτου εἶδους δοκιμαί.

Μεθὸ ἔλαβε τὸν λόγον ὁ κ. Φαρνί.

Ὁ κ. Φαρνί παρέχει ἐξηγήσεις τινὰς ἐπὶ τῆς καύσεως τῶν λιγνιτῶν ἐν Ἑλλάδι και ἐπὶ τοῦ ὅπ' αὐτοῦ ἐφευρεθέντος συστήματος ἐσχάρας. Κατὰ πρῶτον παρατηρεῖ ὅτι γενικῶς εἰς τὰς κλειστάς τῶν ἐγκαταστάσεων αἱ ἐσχάραι εὐρίσκονται ἐν ἐλασινῇ καταστάσει. Τὸ κακὸν τοῦτο, ὅπερ ἐπικρατεῖ και ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ, εἶνε ἰδιαιτέρως διαβεδομένον παρ' ἡμῖν. Εἶνε δὲ φυσικὸν ἡ τοιαύτη κατάστασις προσωπικοῦ και ἐσχάρων νὰ ἔχῃ τὰς χειρίστας συνεπείας προκειμένου περὶ καύσεως λιγνίτου.

Κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον καθ' ἣν ἐποχὴν ἀκριθῶς τὸ βουλγαρικὸν μέτωπον εἶχε διασπασθῆ ἤρχισεν νὰ ἐμφανίζηται ἔλλειψις λιθων θράκων ἐν Ἑλλάδι εἰς μεγάλην κλίμακα. Τότε ἡ Ἄνωτάτη Διευθύνσις Μεταφορῶν ἐπεφόρτισε τὸν κ. Φαρνί νὰ ἐπισκεφθῆ τὰ ἐν Ἀθήναις και Πειραιεὶ βιομηχανικά ἐργοστάσια ἵνα χορηγηθῶσιν εἰς αὐτὰ αἱ ποσότητες και αἱ ποιότητες λιγνίτου αἵτινες θὰ ἀντεπεκρίνοντο πρὸς τὰς τακτικὰς ἀνάγκας αὐτῶν εἰς λιθάνθρακας.

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν του τῶν βιομηχανικῶν τούτων ἐγκαταστάσεων παρετήρησεν ὅτι ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων ἡ κατάστασις τῶν ἐσχάρων ἦτο κακῆ. Ἴδιὰ εἰς ἐν ἐκ τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν ἐργοστασίων ἡ κατάστασις τῶν ἐσχάρων ἦτο τοσοῦτον θλιβερά ὥστε ὁ κ. Φαρνί δυσκόλως ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τὰ ἐκ τῆς τροφοδόχου ἐξερχόμενα ἀπὸ τὸν λιγνίτην ὅστις ἐπρόκειτο νὰ καῆ, διότι τοσαύτη ἦτο ἡ ἀναλογία τοῦ παραμείναντος ἀκαύστου λιγνίτου εἰς τὰς τροφοδόχας τῶν λεβήτων: και παραδόξως, ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ταύτῃ και οἱ θερμαστὰι και τὸ ἀνώτερον ἐποπτικὸν τμήμα αὐτῶν εἶχον ἐκδηλώσῃ εἰς τὸν κ. Φαρνί τὴν μεγίστην ἀντίστασιν διὰ τὴν παραδοχὴν τῆς χρήσεως λιγνίτου, ἀντίστασιν ἣν οὐδέποτε ἔκτοτε συνήντησε κατὰ τὰς ἐνεργείας του διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ λιγνίτου.

Ὅταν ἐπαυσεν ἡ παρέμβασις τῆς Ἄνωτάτης Διευθύνσεως Μεταφορῶν, ὁ κ. Φαρνί ἐπωφελήθη τῆς πείρας τῶν βιομηχανικῶν τούτων και ἐμελέτησε τύπον ἐσχάρας, ἣτις νὰ μὴ δύναται νὰ διαταράσσῃται ἕνεκα τῆς ἀμελείας τῶν θερμαστῶν και τῶν ἐποπτῶν αὐτῶν. Αἱ ἐσχάραι αὗται ἔχουσιν ἤδη κατασκευασθῆ και δοκιμασθῆ. Ἀλλὰ διὰ μόνων τούτων δὲν ἦτο εἰσέτι δυνατῆ ἡ ἐπωφελῆς ἀφαίρεσις πάσης τῆς τόσον στενωῶς ἐγκλεισμένης εἰς τὴν τέφραν θερμαντικῆς ἐνέργειας. Ἐχρειάσθη ἐνί-

σχυσις τῆς καύσεως διὰ ρεύματος ξηροῦ ἀέρος ὑπὸ τὴν ἐσχάραν καὶ οὕτω ἐπετεύχθη τὸ ζητούμενον. Τοιαύτη εἶνε ἡ ἀπαρχή, γενομένη εἰς τὸ ἐν Πειραιεὶ ἐργοστάσιον τῶν Χημικῶν Λιπασμάτων, τῆς ἐφαρμογῆς συστήματος ἔκτοτε διηνεκῶς τελειοποιηθέντος.

Ἴνα καὶ καταλλήλως ὁ λιγνίτης δέον καὶ ἐσχάραι νὰ εἶναι ἐν τάξει καὶ νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ χρησιμοποίησις τῆς θερμαντικῆς δυνάμεως ἣν περιέχουσιν οἱ λιγνίται. Τοῦτο κατορθοῦται ἐν τῷ συστήματι Φαρνὶ δι' εἰδικῶν συστήματος ἐσχάρας καὶ δι' ἐμφυσήσεως ὑπὸ τὴν ἐσχάραν ρεύματος ξηροῦ ἀέρος, προερχομένου ἐξ ἀνεμιστήρος ἀπαιτουμένου ἰσχύον ἴσῃ πρὸς 1, 5⁰⁰ τῆς ἀποδόσεως τοῦ λέβητος.

Ἡ ἐνέργεια τοῦ ρεύματος ξηροῦ ἀέρος τοῦ ἀνεμιστήρος δὲν δύναται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἀναπληρωθῇ δι' ἐμφυσήσεως ἀτμοῦ, ἥτις οὔτε τὴν ἀπαιτουμένην ἀσφάλειαν πορείας οὔτε τὴν αὐτὴν οἰκονομίαν παρέχει, ὡς ἀπορροφῶσα 10⁰⁰ τῆς ἀποδόσεως τοῦ λέβητος.

Ἐπιτυχῆς συνδυασμὸς τῆς πιέσεως τοῦ ἀέρος καὶ τῶν εἰδικῶν ἐσχάρων ἐξασφάλισις τῆς προσθήκης καὶ ἀνακτητῶν (recuperateurs) τῆς θερμότητος τῶν ἀπερχομένων διὰ τῆς καπνοδόχης ἀερίων σχεδὸν πλήρη χρησιμοποίησιν τῆς θερμαντικῆς ἐνεργείας τῶν λιγνιτῶν. Τοιαύτη ἐγκατάστασις ἐπιτρέπει τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἀπαιτουμένης ἀντιστοίχου ποσότητος λιγνίτου πρὸς λιθάνθρακας εἰς 1,7 ἕως 2 μόνον πρὸς ππραγωγὴν ἴσου ποσοῦ ἀτμοῦ.

Τὸ αἶτιον, δι' ὃ οἱ λιγνίται ἔτυχον κακῆς φήμης εἰς τὰ λεβητοστάσια, εἶνε ὅτι ἠθέλησαν νὰ καύσωσι αὐτοὺς ὡς τοὺς λιθάνθρακας. Τοῦτο εἶνε ἀδύνατον ἔνεκα τοῦ μεγάλου ποσοῦ τέφρας καὶ ἀερίων τῶν λιγνιτῶν τούτων.

Τὰ μειονεκτήματα ταῦτα καταπολεμοῦνται διὰ δευτέρας ἐσχάρας τοποθετουμένης λοξῶς ὑπὸ τὴν πρώτην καὶ διὰ καλῆς ρυθμίσεως τῆς πιέσεως ὑπὸ τὰς ἐσχάρας καὶ ἐλκυσμοῦ ἄνω τῆς πυρᾶς. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς δευτέρας ἐσχάρας γίνονται δεκταὶ αἱ ἐρυθροπυρωμένοι σκωρίαι, ὑπεράνω δὲ τῆς πυρᾶς σχηματίζεται οὐδετέρα ζώνη, ὅπου οὔτε ὑπερπίεσις οὔτε κενὸν ὑπάρχει, ἔνθα τὰ ἀέρια παραμένουσι ἐντὸς τῆς πυρᾶς, ἐναποτιθέμενα οὕτως εἶπειν ἐντὸς αὐτῆς ὡς αἱ σκωρίαι.

Ὁ κ. Ἰ π ο υ ρ γ ὸς λαμβάνων τὸν λόγον, λέγει ὅτι εἶνε ἀπαραίτητος ὁρος ἔλων τῶν συστημάτων ἐσχάρων καύσεως λιγνίτου, ἵνα εἶνε ἐντελῶς ἱκανοποιητικὰ, νὰ δύνανται νὰ καίωσι καὶ λιθάνθρακας ἐν περιπτώσει ἐλλείψεως λιγνίτου.

Ὁ κ. Φ α ρ ν ἱ, συμφωνῶν πρὸς τὴν ἀποψιν τοῦ κ. Ἰπυργοῦ, ἀπαντᾷ λέγων ὅτι τὸ ἐνδεχόμενον τοῦτο πάντοτε ἐλήφθη ὑπ' ὄψει ἐν τῷ συστήματι αὐτοῦ καὶ ὅτι ἐάν πρόκειται νὰ καὶ λιθάνθραξ ἀντὶ λιγνίτου εἶνε ἄμεσος ἢ μετάδοσις δι' ἀπλῆς ρυθμίσεως τοῦ ἐλκυσμοῦ καὶ ὁ

θερμαστῆς ἀφαιλεῖ τότε νὰ διευθύνῃ τὴν καύσιν ὡς ἀρμόζει διὰ λιθάνθρακας, χρησιμοποιοῦν εἰδικὸν ἐργαλεῖον, ἕπερ πάντοτε εὐρίσκεται ὑποχρεῖον εἰς τὴν διάθεσίν του.

Ὁ κ. Φαρνὶ προσθέτει ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἀλλαγῆς καυσίμου καὶ μεταδόσεως ἀπὸ τοῦ λιθάνθρακος εἰς τὸν λιγνίτην καὶ ἀντιθέτως, ἔστω καὶ προσωρινῶς, εἶναι ζήτημα σπουδαιότατον διὰ τοῦς ἰδιοκτητὰς ἀτμολεβήτων. Καὶ ἐπανερχόμενος ἐπὶ τῶν ἐν ἀρχῇ λεχθέντων, λέγει ὅτι ἐὰν σκεφθῆ τις, ὅτι ἡ μέση ἐξύνοια θερμαστοῦ βιομηχανικοῦ λέβητος εἶνε ὑποθεσε-ἔρα τῆς τῶν συνήθων ἐργατῶν καὶ ὅτι οἱ ἐργάται παντὸς ἐργοστασίου ἔχουσι ὑπεράνω αὐτῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πλῆρες σύστημα ἐποπτικῶν στελεχῶν, προκύπτει πῶσον πρέπει νὰ ἐξασκῆται καὶ ἐπὶ τῶν θερμαστῶν ἐπιβλεψίς οἷτινες κατὰ τὰ 95° τῶν περιπτώσεων ἀφίενται εἰς ἑαυτούς.

Εἶνε περίεργον ὅτι εἰς τὴν λειτουργίαν ἐργοστασίου ἐνῶ εἶδετα μέγιστη προσοχὴ εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν προϊόντων αὐτοῦ, συνήθως ἀγνοεῖται ἢ ἔκτασις τῶν κερδῶν ἅτινα δύνανται νὰ προκύψωσι διὰ τῆς καλῆς χρήσεως τῆς καυσίμου. Καὶ ἐν τούτοις ἐκεῖ ἐγκρίεται ἡ ἀμετρητὰ τῆς ὑπόθεσις τῆς βιομηχανίας ἣτις χρησιμοποιεῖ τὸν ἀτμὸν. Καὶ ἔστιν ἡ δαπάνη, τῶν λιθανθράκων ἢ τοῦ λιγνίτου θεωρητῆ ὑπερβολικῆ, ὑπάρχει μᾶλλον ἢ διάθεσις χωρὶς νὰ ἔχη γίνῃ ἀντιληπτὸν εἰς τίνας νέας ἐνοχλήσεις ἐκτίθενται, νὰ ἐγκαταλείπεται τελείως ὁ ἀτμὸς καὶ νὰ γίνηται προμήθεια κινητῶν Δίξελ ἢ ἄλλων ἀνεὶ νὰ προσπαθεῖν νὰ καλυτερεύσῃν δεύτως τὰς ὑπαρχούσας ἀτμοκινήτους ἐγκαταστάσεις, αἷτινες εἶναι πολὺ εὐκολώτεροι εἰς τὴν συντήρησιν ἢ οἱ κινητῆρες οὗτοι.

Οἱ ἰδιοκτῆται λεβήτων θὰ ἔπρεπε πολλῶ μᾶλλον ἢ ἔσον τῶρα γίνεσθαι νὰ προσέχουσι τὸν νοῦν εἰς τὰς θερμαστικὰς τελειοποιήσεις καὶ νὰ ἐπωφελεῖνται τῆς καθ' ἡμέραν πείρας. Καὶ ἐὰν ἐπὶ πλέον χρησιμοποιοῦσιν πραγματικῶς θερμαστὰς, ἢ ἐτησίαν δαπάνην εἰς καύσιμον θὰ μειωθῆ λίαν σημαντικῶς ὡς πρὸς δοθείσαν ποσότητα προϊόντων τοῦ ἐργοστασίου των.

Κατόπιν τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ κ. Φαρνὶ, ἐπαναλαμβάνεται ἡ συζήτησις ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς καύσεως τοῦ λιγνίτου, τοῦ κ. Μάτσα ἐπιμένοντος, ὅτι δύναται ὁ λιγνίτης νὰ κατ' ἐπιφελῶς ἀνευ ἀλλαγῆς τῶν ἐσχάρων, εἰς τὴν περίπτωσιν ἢ παροχῆ τοῦ ἀτμολεβήτος δύναται νὰ εἶναι ὀλιγωτέρα. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ φρονεῖ ὅτι τὰ περῶματα θὰ δείξουσιν ὅτι κατανάλωσις 1800 γραμμαρίων λιγνίτου ἰσοδυναμεῖ πρὸς 1000 γρ. Κάρβιφ. Μόνον ἔστιν ὁ ἀτμολεβῆς πρέπει νὰ δώσῃ ὀλιγωτέρον τὴν δύναμιν αὐτοῦ πρέπει ν' ἀντικατασταθῶσιν αἱ ἐσχάραι διὰ τοιοῦτου συστήματος Φαρνὶ ἢ ἄλλου.

Ὁ κ. Μενάγιας ζῆρει ὅπως διὰ τῶν δοκιμῶν βεβαιωθῆ ὅτι ἐπὶ τῶν

αυτῶν ἐσχαρῶν καύσεως λιγνίτου θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ κατῆ ἐν ἀνάγκῃ ἐπωφελῶς καὶ κάρδιφ καὶ ζῆται τὴν ἐκτέλεσιν τῶν πρὸς τοῦτο ἀναγκαίων δοκιμῶν.

Ὁ κ. Π. Ζαχαρίας λέγει, ὅτι διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ἀέρος ὑπὸ πίεσιν ὑπὸ τὴν ἐσχάραν εἶναι δυνατὴ ἡ ἐπωφελῆς καύσις τοῦ λιγνίτου καὶ ἡ ἀπόδοσις ὀλοκλήρου τῆς δυνάμεως τοῦ ἀτμολέβητος. Ἐκφράζει ἀπόλυτον πεποίθησιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἀνωτέρω συστημάτων ἐσχαρῶν, καθότι: ταῦτα κατεσκευάσθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ ἀκριβῶς διὰ νὰ καίωνται ὑπ' αὐτῶν κατώτεροι γαιάνθρακες μὲ μεγάλην περιεκτικότητα τέφρας, ἐν γένει κατώτερα καύσιμα, ἐπομένως καὶ λιγνίτης καὶ δέον νὰ θεωρηθῶσιν ἐπαρκεῖς αἱ ἐγγυήσεις αἱ διδόμεναι ὑπὸ τῶν κατασκευαστῶν τῶν ἐσχαρῶν αὐτῶν.

Οἱ βιομήχανοι δύνανται νὰ εἶναι ἐξησφαλισμένοι, ὅτι ἡ δαπάνη, τῆς μετατροπῆς τῶν ἐσχαρῶν θέλει ἀποσβεσθῆ ὀπωσδήποτε διότι αἱ νέαι ἐσχάρα: θὰ δύνανται νὰ καύσωσιν ἐν περιπτώσει, ἑλλείψεως λιγνίτου κατώτερον κάρδιφ ψιλόν, ὅπερ εἶναι εὐθυνότερον τοῦ εἰς χονδρὰ τεμάχια καὶ πρώτης ποιότητος, τὸ ὅποιον σήμερον χρησιμοποιοῦσιν.

Ὁ κ. Μενάγιας φρονεῖ, ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ἐξαχθῆ ἀσφαλῆς συμπέρασμα, ὅτι αἱ ἐσχάρα: καύσεως κατωτέρας ποιότητος κάρδιφ θὰ εἶναι ἐπίσης κατάλληλοι καὶ διὰ τοὺς λιγνίτας, καθόσον οἱ τελευταῖοι ὑστεροῦν τοῦ κατωτέρου κάρδιφ λόγῳ μείζονος περιεκτικότητος εἰς ὑγρασίαν καὶ πτηνικά.

Ὁ κ. Κορυζῆς φρονεῖ, ὅτι τὸ κεφάλαιον τῆς καύσεως θὰ τὸ ἐξετάσῃ ἡ εἰδικὴ ὑποεπιτροπὴ τῶν δοκιμῶν. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐπαρκούς παραγωγῆς καὶ τοῦ κανονισμοῦ τῆς εὐθυνότερας τιμῆς τοῦ λιγνίτου εἶναι ἀρμόδιοι οἱ λιγνιτωρῶχοι νὰ τὸ κανονίσουν καὶ δέον ν' ἀφῇ τὸ ζήτημα αὐτὸ εἰς τὸν συσταθησόμενον σύλλογον τῶν λιγνιτωρῶχων: καὶ

Προτείνει νὰ τεθῆ ἤδη ὑπὸ τοῦ Ἰπουργοῦ ὑπὸ συζήτησιν τὸ ζήτημα τῆς μεταφορᾶς.

Ὁ κ. Ἰπουργὸς λέγει, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς μεταφορᾶς θὰ συζητηθῆ εἰς τὴν ἐπομένῃν συνεδρίασιν καὶ ὅτι ἤδη, ὀρθῶς συζητεῖται τὸ ζήτημα τῆς καύσεως τοῦ λιγνίτου καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀποδόσεως αὐτοῦ, ὡς σχέσιν ἔχον πρὸς τὴν κατανάλωσιν τοῦ λιγνίτου.

Ὁ σκοπὸς τῶν δοκιμῶν εἶναι ὅτι θὰ ὑπάρχουν ἀποτελέσματα δυνάμενα νὰ ἐπιβληθῶσι, ὡς ἐκ τοῦ κύρους καὶ τεχνικῆς μορφώσεως καὶ τῶν τεχνικῶν μέσων τῆς ἐπιτροπῆς τῶν δοκιμῶν. Διότι χρειάζεται ἡθικὸν κύρος διὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ χρησιμοποιησίμου τοῦ λιγνίτου εἰς μικροῦς ἐπιχειρηματίας ἀδυνατοῦντας νὰ ἐξετάσσουν λεπτομερῶς τὰ ζητή-

ματα ταῦτα, καὶ παρασυρομένους ἀπὸ προκαταλήψεως. Οὕτω θ' ἀρθῆ ἡ δημιουργηθεῖσα κακὴ κοινὴ γνώμη διὰ τὸν λιγνίτην.

Πρέπει ὁ λιγνίτης νὰ προσεμμοσθῆ πρὸς τὰ ἰδικά μας συστήματα, νὰ δημιουργήσωμεν τὴν κοινὴν γνώμην καὶ νὰ ἀρωμεν τὰς προκαταλήψεις.

Ὁ κ. Ὑπουργὸς φρονεῖ, ὅτι δέον ἀπὸ κοινοῦ νὰ ἐξετασθῆ τὸ ζήτημα, χωρὶς ν' ἀποκλεισθῆ ἡ ἰδιαίτερα ἐργασία τῶν παραγωγῶν, κρίνει ἐπιβαλλομένην τὴν ἐπικοινωνίαν παραγωγῶν καὶ καταναλωτῶν, ὥστε νὰ ἐξαχθῶσι συμπεράσματα πρὸς λήψιν λυσιτελῶν μέτρων χωρὶς νὰ δημιουργηθῆ προνομιακὴ θέσις ἐνὸς προϊόντος εἰς βάρος ἄλλων κλάδων.

Ὁ κ. Κορυζῆς. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν οἰκονομικὴν ἀποψιν λέγει, ὅτι δέον νὰ καθορισθῆ ὁ συντελεστὴς σχέσεως λιγνίτου πρὸς κάρβιφ διὰ νὰ ἐπιβληθῆ ὁ λιγνίτης, δεδομένου ὅτι οἱ θερμασταὶ ἀποφεύγουν τὴν χρῆσιν τοῦ λιγνίτου, ὅστις μὲ τὰς ἐν χρῆσει ἐσχάρας καθιστᾷ τὸν καθαρισμὸν αὐτῶν δυσχερέστατον.

Ὁ κ. Ὑπουργός. Βεβαίως, ἀλλὰ δι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἐξετασθῆ πῶς θὰ κατῆ ὁ λιγνίτης.

Ὁ κ. Ἡλιόπουλος. (Ὑπουργεῖου Ναυτικῶν.) Νὰ ἐξετασθῆ καὶ μικτὴ καθῆσις (λιγνίτου καὶ κάρβιφ) χάριν τοῦ Ναυτικοῦ.

Ὁ κ. Χαριτάκης ζητῆ νὰ μὴ λησμονηθῆ ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι σπουδαῖαι χρησιμοποίησις τοῦ λιγνίτου α) εἰς ἀεριογόνα λειτουργοῦντα πρὸς κίνησιν ἀεριομηχανῶν ἢ πρὸς θέρμανσιν καμίνων βιομηχανικῶν καὶ β) ἡ χρῆσις εἰς οἰκιακὰς ἐστίας καὶ τὴν ἐν γένει οἰκιακὴν θέρμανσιν, γ) εἰς τοὺς κλιδάνους ἀρτοποιίων κλπ.

Ἡ δι' οἰκιακὴν χρῆσιν κατανάλωσις εἶναι λίαν περιορισμένη πρὸς τὸ παρόν. Δύναται ὁμως αὕτη ν' ἀποβῆ σπουδαιότατος παράγων, ἀπορροφῶν ἑκατοντάδας χιλιάδας τόννων ἐτησίως, ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν δασῶν λόγφ τῆς ἐπελευσομένης ἀντικαταστάσεως τῆς καταναλώσεως ξύλων καὶ ξυλανθράκων. Εἰς τὸ πεδῖον τοῦτο ἡ θέσις τοῦ λιγνίτου εἶναι ἀνωτέρα λόγφ τῆς μεγαλυτέρας τιμῆς τῶν ὕλων τούτων.

Ὁ κ. Μενάγιας ζητῶν τὴν ἐξέτασιν τοῦ βιωσίμου τῶν λιγνιτῶν γιγνωμένην ἐν συγκρίσει πρὸς προπολεμικὰς τιμὰς νομίζει ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀφεθῆ ἡ σήμερον ὑφισταμένη ἐλευθερία εἰς τοὺς παραγωγούς ν' ἀπολαμβάνουν ὑπερβολικὰ κέρδη, ἀλλὰ δέον νὰ τεθῆ φραγμὸς διὰ τῆς συστάσεως ταμείου εἰς ὃ νὰ εἰσάγηται μέρος τῶν κερδῶν ἵνα χρησιμεύσῃ τοῦτο εἰς τὸ μέλλον ὡς ἀποθεματικὸν καὶ δὴ διὰ τὴν ἐν περιπτώσει ἀδυναμίαν συναγωνισμοῦ πρὸς τὸν λιθάνθρακα. Τὸ ἀποθεματικὸν τοῦτο κεφάλαιον θέλει χρησιμεύσει πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐκμεταλλεύσεων λιγνιτωρυχείων καὶ βελτίωσιν τῶν δαπανῶν ἐξορύξεως, θεωρεῖ τὸ μέτρον τοῦτο ἀναγκαῖον, εἰδὼτι φρονεῖ ὅτι δὲν θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ ἐπιβληθῆ

ὀπωσδήποτε ἢ χρησιμοποίησις τοῦ λιγνίτου ἐπὶ ζημίᾳ τῶν καταναλωτῶν.

Εἰς τοῦτο ὁ κ. Ὑπουργὸς ἀπαντᾷ ὅτι ὁ ἐσχάτως ψηφισθεὶς νόμος πρὸς προστασίαν τῆς βιομηχανίας ὄρισε ὅπως καὶ εἰς τιμὰς μεγαλειτέρας κατὰ 5^ο „ προτιμῶνται τὰ προϊόντα τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας ἀπὸ τὰ ἄλλοδαπὰ λόγῳ τῆς ἐπερχομένης γενικῆς ὠφελείας καὶ προόδου τῆς χώρας καὶ διότι τὸ Κράτος ἀπολαμβάνει φέρους κλ. ἐκ τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας. Φρονεῖ δ' εἶτι διὰ τοὺς λιγνίτας τὸ μέτρον τῆς προτιμήσεως δεόν νὰ ἐξικνεῖται καὶ μὲ τιμὴν κατὰ 10^ο „ ἀνωτέραν τῆς ἀναλογούτης πρὸς τὸν λιθάνθρακα. Ὅθεν θεωρεῖ, εἶτι τὸ μεγαλῆτερον πρόβλημα εἶναι νὰ κατατῆ βιώσιμος ὁ λιγνίτης εἰς πᾶσαν περίστασιν ἄνευ βάρους τῆς βιομηχανίας καὶ καταναλώσεως.

Ὁ κ. Πρ. Ζαχαρίας ὑπομινύσκει εἶτι συμφώνως πρὸς ὑπόμνημα τοῦ Πολυτεχνικοῦ Συλλόγου, ἐσχάτως ὑποβληθὲν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον προτείνονται μετὰ μελέτην ὄρισμον, ὄρισμένα προστατευτικὰ μέτρα τῆς λιγνιτοπαραγωγῆς ἄνευ ἐπιβάρυνσεως οὐδενὸς κλάδου.

Δ' Συνεδρία (28 Ἰανουαρίου 1923)

Ἡ συνεδρίασις ἐγένετο ἐν τῷ καταστήματι τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐθν. Οἰκονομίας.

Κατὰ ταύτην παρέστησαν αἱ κ. Ἄνδρ. Χατζηκυριαῖκος, Ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς Ἐθν. Οἰκονομίας, Δημ. Κκλητσουνάκης, Γεν. Γραμματεὺς καὶ Ἰωάν. Μου ν τ ζ ο υ ρ ἰ ὄ η ς Τ μ η μ α τ ᾶ ρ χ η ς Ἰ δ ι ω τ. Ἐκ μ ε τ α λ λ ε ὄ σ ε ω ν τοῦ αὐτοῦ Ὑπουργείου, Ἄλ. Ζαχαρίου βιομηχανος, Π. Μάτσας μηχανικὸς Διευθυντῆς Ἄν. Ἐταιρίας Ἀνθρακωρυχείων Ἀλιβερίου, Β. Pharni, Πρ. Ζαχαρίας, Ἡλιόπουλος ἀξιωματικὸς Πολ. Ναυτικοῦ, Ἄμδρ. Δεπιάν καὶ Θ. Χαριτάκης μεταλλειολόγος.

Ἄμα τῇ ἐνάρξει τῆς συζητήσεως ὁ κ. Π. Μάτσας πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ λεχθέντος ἐν προηγουμένη συνεδριάσει εἶτι ἐπέρχονται ἐκ τῆς καύσεως τοῦ λιγνίτου βλάβαι εἰς τοὺς ἀτμοδόητας παρακαλεῖ νὰ ζητηθῶσιν αἱ ὑπάρχουσαι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν σιδηροδρόμων Πελοποννήσου ἰδίως ἐκθέσεις τῶν ἀρμοδίων μηχανικῶν ἐκφραζομένων ἐπὶ τοῦ προκειμένου εὐνοϊκῶς ὑπὲρ τοῦ λιγνίτου.

Ὁ κ. Ἄλ. Ζαχαρίου λέγει εἶτι δύναται ἴσως νὰ ἐπέλθῃ βλάβη, δταν δὲν καταβάλλεται προσοχὴ παρὰ τοῦ προσωπικοῦ εἰς τοὺς ἀτμοδόητας, εἰς οὓς γίνεται χρῆσις ἐμπυσητήρων δι' ἄερος διὰ τὴν καύσιν τῶν ἀνθράκων, λόγῳ τῆς κατ' εὐθείαν ἐπενεργείας ἰσχυρᾶς τῆς φλογός (=Stichflamme) ἐπὶ τῶν κατωτέρων αὐλῶν. Ἐν γένει ὁμοίως ἢ καὶ οὖς τῶν λιγνιτῶν δὲν ἐπροξένησε βλάβας διὰ τῆς χημικῆς ἐνεργείας τῶν ἀερίων τῆς καύσεως.

Ὁ κ. Ὑπουργὸς φρονεῖ ὅτι ἡ χημικὴ ἐνέργεια τῶν ἀερίων τῆς καύσεως εἶνε ἀσήμαντος ὥστε αὐτὴ, νὰ ἐπιφέρει βλάβας εἰς τοὺς ἀτμολέβητας, καθόσον διὰ τὰ ἐπέλεθη ὀξειδῶσις εἶνε ἐπιστημονικῶς ἐξηκρωμένον ὅτι χρειάζεται ἡ συνύπαρξις τριῶν παραγόντων ὑγρασίας, ὀξυγόνου καὶ ὀξυτῆτος: ἂν ἄλλοιπὴ ἐν τῶν στοιχείων τούτων δὲν ἐπέρχεται ὀξειδῶσις. Εἰς τὰ ἀέρια τῆς καύσεως ὑπάρχει τὸ ὀξυγόνον καὶ ἡ ὀξυτῆς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἡ ὑγρασία, ἐπ' ἔσταν τὰ ἀέρια εἶνε θερμὰ καὶ ὡς τοιαῦτα ἔρχονται εἰς τὸν ἀτμολέβητα. Τὸ γεγονός ὅτι οἱ λιγνίται περιέχουσι καὶ θεῖον ἐξ' οὗ ἐνδέχεται νὰ ἐκηρεάζωνται οἱ λέβητες ἐκ τῆς χρήσεως λιγνίτου δὲν εἶνε σοβαρόν. Διότι καὶ οἱ λιθάνθρακες περιέχουσι θεῖον κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν.

Ὁ κ. Πρ. Ζαχαρίας συμπυκνῶν πρὸς τ' ἀνωτέρω προσθέτει ὅτι δὲν ὑπάρχει κίνδυνος βλάβης τοῦ ἀτμολέβητος, καθόσον μόνον εἰς σημεῖα ψυχρὰ τοῦ ἀτμολέβητος ἔπου δύνανται νὰ συμπυκνωθῶσιν ὕδατοι εἰς ὕδωρ, παρετηρήθησαν ὀξειδῶσις. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν περιεκτικότητά εἰς θεῖον ἔχει ἀποδειχθῆ ὅτι δὲν ἐπιφέρει βλάβας.

Ὁ κ. Μάτσας ἐπανερχόμενος λέγει ὅτι τὸ ζήτημα δύνανται νὰ θεωρηθῆ λελυμένον ὑπὲρ τοῦ λιγνίτου ἀφ' οὗ μεγάλα ὑπηρεσίαι ὡς τῶν Σιδηροδρόμων μετὰ μακρὰν χρῆσιν λιγνίτου ἀπεφάναντο ὅτι οὗτος οὐδεμίαν βλαβερὰν ἐπίδρασιν ἔσχεν ἐπὶ τῶν λέβητων.

Μεθὸ ἡ συζήτησις εἰσῆλθεν εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς μεταφορᾶς.

Ὁ κ. Ὑπουργὸς καλεῖ τοὺς ἐκμεταλλευτὰς νὰ ἐκθέσωσι τί στοιχίζει ἡ λιγνίτης καὶ κατὰ τί ποσὸν ἐπιβαρύνεται ἀπὸ τῆς ἐξορύξεώς του μέχρι τῶν κέντρων καταναλώσεως καὶ ἐν γένει τίνα τὰ αἷτια τὰ καθιστῶντα δυσχερῆ τὸν συναγωνισμόν τοῦ λιγνίτου ἔναντι τοῦ λιθάνθρακος.

Ὁ κ. Π. Μάτσας ἐκθέτει ὅτι ὁ ναύλος τῆς μεταφορᾶς λιγνίτου ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς φορτώσεως τῶν διαφόρων λιγνιτωρυχείων Ὀρωποῦ, Ἀλιβερίου καὶ Κύμης μέχρι τῶν κέντρων καταναλώσεως σπουδαιότατα ἐπιβαρύνει τὴν τιμὴν τοῦ λιγνίτου. Οὕτω ὁ ναύλος ἀτμοπλοίου ἐξ Ἀλιβερίου ἢ Ὀρωποῦ μέχρι Πειραιῶς δὲν εἶνε τὴν σήμερον κατώτερος τῶν δραχ. 70 κατὰ τόννον λιγνίτου μὲ διαρκεῖς τάσεις καθημερινῆς ἀνατιμήσεως.

Ὁ κ. Δεπιὰν λέγει ὅτι ἡ δαπάνη ἀπὸ Φοβ Ὀρωποῦ μέχρι κάρρου εἰς τὸν Πειραιᾶ εἶνε δραχμαὶ 100 — 120 κατὰ τόννον διὰ θαλασσίαν μεταφορὰν, ἐξ αὐτῶν 20 δραχμαὶ κατὰ τόννον εἶνε τὰ ἔξοδα ἐκφορτώσεως ἀπὸ ἰστιοφόρου εἰς μαοῦναν ἐν τῷ λιμένι Πειραιῶς καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ κάρρου ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας ἑτεραι 20 δραχμαὶ κατὰ τόννον. Σιδηροδρομικῶς ἐξ Ὀρωποῦ μέχρι Πειραιῶς ἡ δαπάνη μεταφορᾶς ἀνέρχεται εἰς δραχ. 40 κατὰ τόννον, ἀλλ' ὑπάρχουν δυσκολίαι παροχῆς βεγόνιων καὶ διὰ τοῦτο ἡ μεταφορὰ ἐξ Ὀρωποῦ (Σκάλας) γίνεται εἰς ἰστιοφόρων

εις τὸν Πειραιᾶ. Εἰς τὸν Πειραιᾶ καταναλίσκονται τὰ 70% τῆς παραγωγῆς τοῦ Ὄρωπου καὶ τὰ 90% τῆς τοῦ Ἀλιβερίου. Τὰ ὑπόλοιπα καταναλίσκονται εἰς Θεσσαλονίκην, Βόλον καὶ εἰς τὰ πλοῖα τῆς γραμμῆς τὰ διερχόμενα ἐξ Ἀλιβερίου καὶ Ὄρωπου.

Ὁ κ. Π. Μάτσας ἀναπτύσσει ὅτι μεγάλη ὑποτίμησις τῶν ναύλων ἀναμφισδητήτως θὰ ἐπιτυγχάνετο ἐὰν οἱ παραγωγοὶ διέθετον ἴδια σκάφη πρὸς μεταφορὰν τοῦ προϊόντος των, ἀλλὰ ὑπὸ τὸν ρητὸν ὅρον ὅτι τὰ ἀτμόπλοια καὶ ἐν γένει πλοῖα τὰ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἐκμεταλλεύσεων λιγνιτωρυχείων εὐρισκόμενα δὲν θὰ ὑπάγωνται εἰς τοὺς κανονισμοὺς τοὺς ἐπιβληθέντας, ὑπὸ τῶν Ναυτικῶν Ἑργατικῶν Συνδικάτων συμφώνως μὲ τοὺς ὁποίους οἱ πλοιοκτῆται εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ προσλαμβάνωσι κατὰ πολὺ μείζονα ἀριθμὸν πληρώματος τοῦ ἀναγκαιοῦστος διὰ τὰ πλοῖα των καὶ οὕτω ἐπιβαρύνεται ὁ ναυλος κατὰ τεσσαράκοντα καὶ πλέον τοῖς ἑκατὸν τοῦ κανονικοῦ. Οὕτω τὰ ἀτμόπλοια δι' ἅ θὰ ἐπῆρκουν 10 ἄνδρες ὑποχρεοῦνται νὰ ναυτολογοῦν πλήρωμα 20 ἢ καὶ 25 πολλακίς τοιούτων.

Μεθὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐκφορτώσεως τοῦ λιγνίτου ἀναπτύσσει ὅτι εἶναι ἐπίσης ἀπαραίτητον τὰ μεταφέροντα τὸν λιγνίτην πλοῖα νὰ τυγχάνωσιν ἀμέσου καὶ ταχείας ἐκφορτώσεως ἰδίως ἐν Πειραιεῖ ὅπου ἤδη ἐκφόρτωσις πολλακίς καὶ ἀνευ λόγου ἐπιβαρύνεται καὶ ἐπιβαρύνεται μὲ δαπάνην χρησιμοποίησεως φορτηγίδων, διπλασιαζομένων οὕτω τῶν δαπανῶν αὐτῆς.

Εἶνε ἔθεν ἀπαραίτητον νὰ συστηθῇ εἰς τὴν Λιμενικὴν Ἐπιτροπὴν Πειραιῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος μὲν νὰ διευκολύνῃ ἐκ τῶν ἐνόνητων τὴν ἐν γένει ἐν τῷ λιμένι τῆς ἐκφόρτωσιν τῶν λιγνιτωφορτίων, βραδύτερον δὲ νὰ προβῇ εἰς εἰδικὴν ἐγκατάστασιν μηχανικῆς τοῦ λιγνίτου ἐκφορτώσεως ἐκ τῶν πλοίων εἰς τὴν προκυμαίαν καὶ τοῦτο πρὸς ἐλάττωσιν εἰς τὸ ἐλάχιστον τῶν δαπανῶν δι' ἐργατικὰ ἐν τῷ μεταξύ ὅμως εἶναι ἀπαραίτητον ν' ἀρθῶσι καὶ αἱ παρουσιαζόμεναι δυσχέρειαι ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως καταλλήλου χώρου ἐν τῷ λιμένι πρὸς πλευρίσιν τῶν λιγνιτοφόρων πλοίων.

Ἡ αὐτὴ ὑπέρογκος δαπάνη μεταφορᾶς παρατηρεῖται κατὰ τὸν κ. Μάτσαν καὶ διὰ τὴν ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας τοιαύτην, ἣν ὑπολογίζει, ὡς αὕτη διὰ κάρρων σήμερον διενεργεῖται, εἰς ὄρχ. 120 περίπου κατὰ τόννον. Εἰς τοῦτο συμφωνεῖ καὶ ὁ κ. Δεπιάν ἀποδίδων τὸ τοιοῦτον εἰς τὴν ἐκ μέρους τῶν σιδηροδρ. ἐταιριῶν δυσκολίαν παροχῆς βαγονίων διὰ φορτώσεως λιγνίτου ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς τροχαίου ὕλικου. Θὰ καθίσταντο δὲ περιτταὶ αἱ μέσῃ Πειραιῶς δαπανηραὶ μεταφοραὶ εἰς Ἀθήνας, ἐὰν ἐνηργεῖτο ἀπ' εὐθείας σιδηροδρομικῶς μεταφορὰ λιγνίτου ἀπὸ τοῦ Σταθμοῦ Μαλακιάσας (Ὄρωπου) εἰς Ἀθήνας.

Ἐν γένει ἐξητάσθη τὸ ζήτημα τῆς οἰκονομίας δαπανῶν μεταφορᾶς δι' ἰδίων πλωτῶν μέσων τῶν λιγνιτικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐκ τῆς συζητήσεως δὲ προέκυψεν σαφῶς ὅτι μικρὸν ἤθελεν εἶσθαι τὸ ἐκ τούτων ὄφελος τοῦ λιγνίτου λόγῳ τῆς ἐπιβαρύνσεως τῶν πλοιοκτητῶν μὲ τοὺς κανονισμοὺς τῶν Ναυτικῶν συνδικάτων. Ὡς ἐκ τούτου ὁ κ. Μάτσας ἐπανερχόμενος ἐπιμένει εἰς τὸ ὅτι δέον νὰ ἐξαιρεθῶσι τὰ ἰδιόκτητα ἢ καὶ ναυλωμένα πλοῖα τῶν λιγνιτικῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τοὺς κανονισμοὺς τῶν Ναυτεργατικῶν σωματείων πρὸς ἐπίτευξιν οἰκονομικῆς μεταφορᾶς τοῦ λιγνίτου. Ἐπεξηγεῖ δὲ ὅτι μόνον μὲ τὸ νὰ ἐπιτρέπηται εἰς τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου, ὅσον μένει ἀργὸν κατὰ τὸν ἐλλειμισμὸν τῶν πλοίων ἢ ἐνέργεια τῆς ἐκ τοῦ κύτους ἐκφορτώσεως θὰ ἐπιτυγχάνετο μείωσις τῶν δαπανῶν μεταφορᾶς καὶ ἐκφορτώσεως τοῦλάχιστον κατὰ ὄρ. 5-6 κατὰ τόννον.

Ὁ κ. Ἄλ. Ζαχαρίου καθιστᾷ γνωστὸν ὅτι ἡ ἐταιρία Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων ἐνεργεῖ τὴν μεταφορὰν τοῦ λιγνίτου διὰ πατρελαιοκινήτων πλοίων τῆς ἰδιοκτησίας τῆς εἰς τὴν ἀποβάθραν πρὸ τῶν ἐν Δραπετσῶν Πειραιῶς ἐργοστασίων τῆς.

Κατόπιν διεξάγεται συζήτησις περὶ τοῦ ὀριστέου χώρου ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν τῷ λιμένι διὰ τὴν ἐκφόρτωσιν τοῦ λιγνίτου καὶ εὐχερῆ προσέγγισιν τῶν μεταφερόντων αὐτὸν πλοίων ὡς καὶ τὴν ἀποθήκευσιν αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἦ εὐχερῆς καὶ ἀνευ μεγάλης ἐπιβαρύνσεως ἢ μεταφορᾶς του εἰς τὴν κατανάλωσιν καὶ δὴ διὰ τῶν ὑπαρχουσῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ΣΠΑΠ καὶ ἠλεκτρικῶν, ὡς καὶ περὶ προβλέψεως καταλλήλου χώρου δι' ἀποβάθραν καὶ ἐγκαταστάσεως μηχανικῆς ἐκφορτώσεως λιγνιτῶν κατὰ τὸ ὀριστικὸν σχέδιον διαρρυθμίσεως τοῦ λιμένος Πειραιῶς.

Ἀποφασίζεται ν' ἀνατεθῆ ἢ ἐπὶ τόπου μελέτη τοῦ ζητήματος καθορισμοῦ καταλλήλου χώρου διὰ τὴν ἀπ' εὐθείας ἐκφόρτωσιν τοῦ λιγνίτου καὶ τὴν ἀποθήκευσιν αὐτοῦ ἐν Πειραιῶι καὶ ὁ κανονισμὸς τοῦ ἐργατικῶν ζητήματος κλπ. εἰς ὑποεπιτροπὴν ἐκ τῶν κ. κ. Δ. Κ α λ ι τ σ ο υ ν ἄ κ ι, Ἡ λ ι ο π ο ὑ λ ο υ, Μ ἄ τ σ α, Ν. Ζ α χ α ρ ῖ α, Γ. Μ π ο ὄ ρ λ ο υ (Ἐπιθεωρητοῦ Ἐργασίας) ἐνὸς ἀξιωματικοῦ τοῦ Λιμεναρχείου Πειραιῶς καὶ ἐνὸς ἀντιπροσώπου τῆς Λιμενικῆς Ἐπιτροπῆς Πειραιῶς.

Διεξάγεται σχετικὴ συζήτησις μεταξὺ τοῦ κ. Ἰγουργοῦ καὶ τοῦ κ. Ἄλ. Ζαχαρίου περὶ τοῦ προκριτέου πρὸς ἀμείωσιν ἐκτέλειον σχεδίου τῶν ἀναγκαίων ἔργων διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ λιμένος Πειραιῶς. Καταλήγει ἢ συζήτησις ὅτι δέον νὰ ἀποβλέψουν οἱ λιγνιτοπαραγωγοὶ εἰς τὴν κατασκευὴν τεχνικῶν μέσων ἐκφορτώσεως διὰ τὴν ἐλάττωσιν τῆς τιμῆς πωλήσεως τοῦ λιγνίτου καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν καταναλώσεως ἐν Ἀθῆναις. Πρὸς τοῦτο ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ δημιουργηθῶσιν εἰδικαὶ ἀποθήκαι λιγνίτου διὰ τὴν τροφοδοσίαν τῆς ἀγορᾶς Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς

και την παροχήν βαγονίων του ΣΠΑ δια την εϋθυνην μεταφοράν λιγνίτου εκ Πειραιώς εις Αθήνας.

Ο κ. Φιλάρτος κρίνει κατάλληλον δπως προς τοϋτο ιδρυθώσι δύο κεντρικαί αποθήκαι λιγνίτου εν Αθήναις, μία εις τὸ Θησεϊον και έτέρη εις τὸν Σταθμὸν τοϋ Λαρισσαϊκοϋ.

Ο κ. Δεπιάν υπολογίζει δυνατήν κατανάλωσιν λιγνίτου 100 τόνων ήμερησίως εν Αθήναις.

Ο κ. Ύπουργός συνιστᾷ δπως δια την αύξησιν τῆς καταναλώσεως, άφεθῆ ἤδη εις τοὺς καταναλωτὰς περιθώριον οικονομικῆς 250? δραχμῶν κατὰ τόννον εναντι τῆς αναλαγούσης εις τὸ κάρδιφ δαπάνης και τοϋτο, δπως έξοικειωθοῦν οί καταναλωταί εις τὸν λιγνίτην.

Ο κ. Μάτσας ζητεῖ δπως ἡ ειδική έπιτροπή, μελετήσῃ τὸ ζήτημα καθορισμοῦ τοϋ ἀριθμοῦ τῶν έργατῶν τῶν ασχολουμένων ειδικῶς εις τὴν εκφόρτωσιν τοϋ λιγνίτου και καυσιμῶν, καθόσον ἤδη συμβαίνει τὸ αὐτοπον λόγω τῆς ανάγκης παροχῆς μέσων ζωῆς εις μεγάλον ἀριθμὸν ειδικῶν έργατῶν εκφορτώσεως άνθράκων να λαμβάνωσιν οὔτοι έργαζόμενοι 3 μόνον ήμέρας τὴν έβδομάδῃ ἀμοιβὴν ἀρκούσαν δια τὴν δαπάνην συντηρήσεως των δι' ὀλόκληρον αὐτήν. έξ' οὐ μεγάλως επιβαρύνεται ἡ δαπάνη εκφορτώσεως κατὰ τόννον λόγω τῶν ηϋζημένων έργατικῶν.

Ο κ. Ἡλιόπουλος ἐπὶ τῇ εϋκαιρίᾳ ταύτῃ, αναφέρει διτι δια τὸ Ἡολ, Ναυτικὸν κατὰ μίαν τῶν τελευταίως γενομένων έπνευσμένων εκφορτώσεων κάρδιφ εϋθασε να πληρωθῆ ἡμερησίᾳ ἀμοιβὴ έργατου μέχρι δραχμῶν 110. Ἐν τέλει δὲ διατυπώνει τὴν γνώμην δπως ὁ λιγνίτης κηρυχθῆ ειδος κρατικῆς πρώτης ανάγκης και ν' αποκλεισθῶσι κατὰ τὸ δυνατόν τὰ έργατικά σωματεία πάσης ἀναμίξεως εις τὰ τῆς μεταφορᾶς και εκφορτώσεως τοϋ λιγνίτου. Ἡ τελευταία γνώμη εκρίθη διτι χρήζει συζητήσεως και έρεύνης εκ μέρους τῆς ύποεπιτροπῆς.

Όσον αφορά τὰς ειδικὰς εγκαταστάσεις εκφορτώσεως τοϋ λιγνίτου ἀμέσως εκ τοϋ κύτους τῶν πλοίων εις τὴν ἀποβάθραν έθεωρήθη διτι πρέπει ν' άφεθῆ ἡ έξέτασις τοϋ ζητήματος αὐτοῦ βραδύτερον. Ἐνα διακανονισθῆ τὸ ζήτημα τῆς διαρρυθμίσεως τοϋ λιμέρος και τῶν σχετικῶν δαπανῶν.

Ός προς τὰς δια τῶν σιδηροδρόμων μεταφορᾶς τοϋ λιγνίτου, ἐπὶ τοϋ παρόντος εκρίθη διτι εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη τῆς εϋκόλου παροχῆς βαγονίων δια τὰς έξ' ὠρωποῦ μεταφορᾶς λιγνίτου, διότι ύπάρχει δυσχέρεια εις τὴν παροχήν τοιούτων εκ μέρους τῆς Ἐταιρίας.

Ἐπίσης συνεζητήθη κατὰ πρότασιν τοϋ κ. Χαριτάκη ἡ ἀνάγκη τοϋ κανονισμοῦ διαφορικῶν κομιστρων δια τὴν μεταφοράν λιγνίτου εκ τῶν λιγνιτωρυχείων τῆς δυτικῆς Πελοποννήσου, καθόσον επιβαρύνεται με μεγάλα κόμιστρα, ἡ τιμῆ τοϋ λιγνίτου.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπεφασίσθη νὰ ἐκφρασθῆ εὐχῆ, ἕπως γείνη προμήθεια τροχαίου ὑλικοῦ τῶν Σιδηροδρόμων, ἵνα παρέχονται εὐχερῶς τὰ μεταφορικά μέσα.

Ἄλλοι συντελεστοὶ τῆς ἐπιβαρύνσεως τῆς τιμῆς τοῦ λιγνίτου, κατὰ τὸν κ. Μάτσαν εἶνε ἡ ὑπερβολικὴ τιμὴ τῆς ἀναγκαιούσης ξυλείας δι' ὑποστήριξιν τῶν στοῶν, ὡς καὶ οἱ βαρεῖς φόροι τῆς ξυλείας καὶ τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν καὶ οἱ ἐν γένει λιμενικοὶ, εἰσαγωγικοὶ καὶ δημοτικοὶ φόροι, ὡς καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ ἀνθρακασέστιου, ἕπερ χρησιμοποιοεῖται διὰ τοὺς φανούς τῶν ἐργατῶν ἐντὸς τῶν στοῶν. Ἡ δαπάνη, διὰ νὰ ἄνω ὑλικά (ξυλείαν κ. λ. π.) γυξήθη καταπληκτικῶς τελευταίως καὶ ἀνάγκη νὰ περιορισθῶσιν οἱ ἐπαυξάνοντες αὐτῇ σχετικοὶ φόροι.

Τὸ ζήτημα τῶν φόρων ἀφέθη νὰ ἐξετασθῆ κατὰ τὴν ἐπομένῃν συνεδρίαν καὶ ἀνετέθη ἡ εἰσήγησις εἰς τοὺς κ. κ. Π. Μάτσαν καὶ Ἰ. Μοῦντζουριδῆν.

Ἐπίσης ἐπεφυλαχθῆ νὰ ὀρίσῃ τὴν προσεχῆ συνεδρίαν ὁ κ. Ἰπουργός.

Ε'. Συνεδρία (11 Φεβρουαρίου 1923)

Παρόντες :

Ἄνδρ. Κατζηκυριάκος, Ἰπουργός ἐπὶ τῆς Ἑθν. Οἰκονομίας.

Δημ. Καλιτσουνάκης, Γεν. Γραμματεὺς, Ἰ. Μ. Μοῦντζουριδῆς, Τμηματάρχης Ἰδ. Ἐκμεταλλεύσεων Ἰπουργείου Ἑθνικῆς Οἰκονομίας. Ἄλ. Ζαχαρίου, Κ. Νέγγρης, Π. Μάτσας, Πρ. Ζαχαρίου, Ἄ. Δελιάν, ριζομήχανοι, ἐκμεταλλεῦται μεταλλείων, Ἡλιοπούλας, ἱζηματικὸς Πολ. Ναυτικοῦ, Β. Ραηπί, μηχανικός, Μενάγιας, μηχανικός, Τμηματάρχης Ἰπουργείου Συγκοινωνίας, Κ. Στάμου, ἀρχιμηχανικός Ἡλεκτρικῆς Ἑταιρίας, Κλ. Φιλάρτος, ἐπιθεωρητὴς βιομηχανίας, Η. Χαριτάκης, μεταλλειολόγος.

Γίνεται ἀνακεφαλαίωσις τῶν συζητηθέντων κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίαν.

Ὁ κ. Ἰ. Μοῦντζουριδῆς, προτείνει ὅπως μεταξὺ τῶν ζητημάτων τῆς μεταφορᾶς, ληφθῆ ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ζήτημα τοῦ κανονισμοῦ τῆς μεταφορᾶς τῶν προϊόντων τῶν λιγνιτωρυχείων ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐξορύξεως διὰ τῶν ἤδη ὀφισταμένων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, οὕτως ὥστε αἱ ἐγγὺς κείμεναι καὶ εἰς διαφόρους ἐπιχειρηματίας ἀνήκουσαι γραμμαὶ νὰ χρησιμοποιοῦνται παρ' ὄλων ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν μεταφορᾶς, παρεχομένου τοῦ δικαιώματος τῆς χρησιμοποίησεως τῶν δι' ὀρισμένην ἐπι-

χείρησιν κατασκευασθειῶν γραμμῶν καὶ εἰς νέας γειτονικάς ἐκμεταλλεύσεις, ἀντὶ δικαίως καὶ εὐλόγου συμμετοχῆς εἰς τὰς σχετικὰς δαπάνας, ἵνα ἀποφευχθῆ τὸ ἄτοπον τοῦ ν' ἀποστεροῦν αἱ ἔταιρῖαι, αἱ ἔχουσαι ἐν τῇ ἰδιοκτησίᾳ τῶν τεχνικῶν μέσα μεταφορᾶς τῆς χρησιμοποίησεως αὐτῶν τὰς γειτονικάς ἐπιχειρήσεις ἢ ν' ἀπολαμβάνωσι ὑπερβολικὰ κόμιστρα, ἐξ οὗ ἐπέρχεται τὸ ἕτερον ἄτοπον, ἢ νὰ καθίσταται δυσχερὴς ἡ ἐκμετάλλευσίς τῶν λοιπῶν μεταλλείων ἢ ν' ἀναγκάζονται αἱ νέαι ἐπιχειρήσεις νὰ δαπανῶσι οἰκονομικὰ κεφάλαια διὰ κατασκευὴν ἰδίων γραμμῶν. Ἐκ τούτου δ' ἐπιβιβρύνεται ἡ τιμὴ τούτου τοῦ λιγνίτου. Τοῦτο ἀναφέρω ἔχων ὑπὲρ μου τὴν κατασκευὴν ἰδίας γραμμῆς ἐξ Ἀνδρονιάνων πρὸς τὸν λιμένα Κύμης παρὰ τῆς ἔταιρίας ἐκμεταλλεύσεως ἑλληνικῶν ἀνθρακωρυχείων, δι' ἣν ἐδαπανήθησαν περὶ τὰ 3—4 ἑκατομμύρια, ἐνφ' ὅπῃρῃ ἐγγὺς ἡ γραμμὴ τῆς ἔταιρίας ἐπιχειρήσεων. Ὡς καὶ τὸ ὅτι ἡ Ἐταιρία ἡ ἐκμεταλλευσομένη τὸ ἐν Πασσᾷ (Κύμης) λιγνιτωρυχεῖον καταβάλλει μεταφορικὰ κατὰ τόννον δραχ. 18 εἰς τὴν ἔταιρίαν ἐπιχειρήσεων.

Ὁ κ. Δεπιάνα ἀναφέρει ὅτι εἰς τὴν περιφέρειαν Ὀρωποῦ κατασκευάσθη καὶ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν ἐκεῖ ἐργαζομένων ἐπιχειρήσεων σιδηροδρομικὴ γραμμὴ διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ λιγνιτωρυχείων τῶν ἔταιριῶν ἀνθρακωρυχείων Ὀρωποῦ (Μαυροσουδάλας) χημικῶν προτόντων καὶ λιπασμάτων (Μήλοσι) καὶ ἐκμεταλλεύσεως ἑλλην. ἀνθρακωρυχείων (Περιδόλι, Ζωοδόχος Πηγῆ).

Ὁ κ. Ζαχαρίου θεωρεῖ ὀλίγον δύσκολον τὸ πρόβλημα, διότι πρέπει νὰ διακανονισθῆ τὸ ζήτημα τῆς ἀναλόγου συμμετοχῆς εἰς τὰς δαπάνας κατασκευῆς, συντηρήσεως, στερεώσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ τροχαίου ὀλικοῦ κλπ. τῶν μηχανικῶν μέσων μεταφορᾶς ὄλων τῶν ἐπιφελομένων αὐτῶν, ἀποζημιουμένης τῆς ἰδιοκτητρίας ἐπιχειρήσεως, λαμβανομένης ἰδίᾳ προνοίας, ὥστε νὰ μὴ δυσχεραίνωνται αἱ ἐργασίαι τῆς κατασκευασάσης τὰ τεχνικὰ μέσα ἐπιχειρήσεως.

Ὡς πρὸς τοῦτο συμφωνεῖ ὁ κ. Μουντζουριδης, καὶ γίνεται δεκτὸν ὅπως λόγῳ τῆς τεχνικῆς φύσεως τοῦ ζητήματος ἡ λύσις καὶ ὁ κανονισμὸς ἐκάστοτε τῶν σχετικῶν διαφορῶν καὶ λόγῳ τοῦ ἐπαίγοντος τῆς λύσεώς τῶν ὑπαχθῆ εἰς ὑποχρεωτικὴν διαιτησίαν.

Μεθ' οὗ ἡ συζήτησις εἰσέρχεται εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἐξορύξεως καὶ τῆς ἐλαττώσεως τῶν φορολογικῶν βαρῶν κλπ.

Ὁ κ. Μάτσας, φρονεῖ ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἐξορύξεως δεόν ν' ἀφεθῆ ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς ἐκμεταλλευτὰς, πρέπει εἰς τοὺς ἐπιχειρηματίας ν' ἀφεθῆ πλήρης ἡ πρωτοβουλία διὰ τὸν κανονισμὸν τοῦ τρόπου καὶ τῶν μέσων τῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ νὰ μὴ ἐπιζητηθῆ ἡ ἐπέμβασις τοῦ Κράτους, ἐπιφυλασσομένης αὐτῇ τῆς ἀνωτέρας τεχνικῆς ἐποπτείας. Ἴδίως θεωρεῖ ἀδύνατον τὴν τεχνικὴν ἐπέμβασιν τοῦ Κράτους εἰς τὸ

λεπτὸν ζήτημα τῆς ἐκμεταλλεύσεως. Ἐκεῖνο ἐπερ ἀπαιτεῖται εἶνε νὰ μὴ ἐπιβαρύνωνται αἱ ἐκμεταλλεύσεις μὲ τοὺς ποικίλους φόρους, οἵτινες τελευταίως ἠυξήθησαν ὑπερβολικῶς. Δέον νὰ παρασχεθῇ ἀτέλεια εἰς τὰ εἰσαγόμενα ἔξωθεν ὕλικά καὶ μηχανήματα διὰ τὰ μεταλλεῖα. Ὁ κ. Ὑπουργὸς ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐπεμδάσεως τοῦ Κράτους εἰς τὸ τεχνικὸν μέρος τῆς ἐκμεταλλεύσεως δὲν εὕρισκεῖ τοῦτο ὅλως ἀδύνατον, καθόσον φρονεῖ ὅτι δέον ν' ἀσκήται σχετικὴ ἐπίβλεψις ὡς πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἐκμεταλλεύσεων κατ' ἀρχὴν εἶνε σύμφωνος, ἀλλὰ ἡ ἐνίσχυσις καὶ ἡ σχετικὴ ἀτέλεια ἐκ μέρους τοῦ Κράτους εἶνε ἀνάγκη νὰ παρασχεθῇ ὑπὸ ἔρους ἐξασφαλίζοντας αὐτὴν ὑπὲρ τῶν βιωσίμων ἐκμεταλλεύσεων. Φρονεῖ ὅτι δέον νὰ ἐξακριβωθῇ τίνα λιγνιτωρυχεῖα λόγῳ τῶν ἰδιαιτέρων συνθηκῶν καὶ τῆς φύσεως τῶν στρωμάτων κλπ. εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐκμεταλλευθῶσι τελεσφόρως, ἵνα μὴ παρέχεται ὑπὲρ αὐτῶν ἀτέλεια τοῦ κράτους, ἀπ' οὗ θὰ ἴτο ἄσκοπος, ἀποφευχθῶν δὲ αἱ δυνάμεναι νὰ προκύψουν καταχρήσεις.

Ὁ κ. Μάτσας δὲν θεωρεῖ σκόπιμον τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ βιωσίμου τῶν λιγνιτικῶν ἐπιχειρήσεων διότι τοῦτο θὰ ἐπροκάλεῖ ἔρευναν τῶν οἰκονομικῶν καὶ ἄλλων συνθηκῶν ἐκάστης καὶ ἐπομένως ἐπέμβασιν εἰς ἐμπειστευτικὴς τῶν φύσεως ζητήματα.

Εἰς τοῦτο συμφωνεῖ ὁ κ. Νέγρης, φρονῶν ὅτι μόναι τῶν θὰ ναυαγήσουν αἱ μὴ ἀξίαι ὑποστηρίξεως καὶ μὴ δυνάμεναι νὰ συντηρηθῶσιν ἐκμεταλλεύσεις.

Ὁ κ. Ἄλ. Ζαχαρίου. Ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἔχομεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν δαπάνην ἐξορύξεως, τὴν φορολογίαν καὶ τὰ ἐργατικά.

Συναφὲς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐξορύξεως εἶναι καὶ τὸ τῆς ἐξευρέσεως τῶν ἀνεγκαίων κεφαλαίων διὰ τὴν κατάλληλον ἐκμετάλλευσιν τῶν λιγνιτωρυχείων, ὡς ἐπίσης δέον νὰ ἐξετασθῇ ὑπὸ ποίαν μορφήν εἶναι δυνατόν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἢ ὑποστήριξις τοῦ Κράτους πρὸς τὰ λιγνιτωρυχεῖα. Ἐξεταστέον ποῖα τὰ μέσα ἅτινα δέον νὰ διατεθῶσι πρὸς τοῦτο.

Εἰς ταῦτα ὁ κ. Μάτσας προσθέτει ὅτι τὴν ἑλθὺν οἰκονομικὴν τῶν λιγνιτικῶν ἐπιχειρήσεων θέσιν θὰ ἐβελτίου σημαντικώτατα ὁ νόμος τῆς ὑποχρεωτικῆς καταναλώσεως, καθόσον ἐξασφαλιζομένης οὕτω τῆς διαθέσεως μέρους τοῦλάχιστον τῆς λιγνιτικῆς παραγωγῆς εἶναι ἀνκμφισήτητον ὅτι καὶ αἱ Τράπεζαι καὶ οἱ κεφαλαιοῦχοι μετὰ πολὺ μεγαλυτέρου θάρρους θὰ συμμετέσχον καὶ εἰς κεφάλαια καὶ εἰς δάνεια εἰς λιγνιτικὰς ἐν γένει ἐπιχειρήσεις.

Ὁ Ὑπουργὸς λέγει ὅτι διὰ τῶν λεχθέντων περὶ ἐνισχύσεως τῶν βιωσίμων ἐκμεταλλεύσεων λιγνιτωρυχείων δὲν ἔννοεῖ νὰ ἐπέμβῃ τὸ Κράτος εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐσωτερικῆς διαχειρίσεως ἐκάστης ἐπιχει-

ρήσεως, ἀλλ' εἰς τὴν ἐξακριβώσιν ἐκ γνωστῶν κριτηρίων τίνα λιγνιτωρυχεῖα δύνανται νὰ προσέψωσι τιθεμένων π. χ. ὀρίων ποιότητος ἢ πάχους στρώματος.

Ὁ κ. Δεπιδαν λέγει ὅτι πάντως ὑπάρχει ἕριον πάχους στρώματος λιγνίτου. πέραν τοῦ ὀρίου δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ τὸ στρώμα ὡς μὴ ἐκμεταλλεύσιμον πρέπει ἕμως νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ κριτήριον ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὀρίου πάχους καὶ ἐνίοτε ποιότητος δὲν εἶνε πάντοτε ἀσφαλές, διότι δὲν πρέπει νὰ παραδόμεθα καὶ τοὺς δι' ἕκαστον ὀρυχτεῖον συντρέχοντας ἰδίους συντελεστές, δὲν δυνάμεθα νὰ θέσωμεν ἕριον πάχους στρώματος ἢ τὴν ποιότητα τοῦ λιγνίτου καὶ μόνον αὐτὰ διὰ νὰ εἰπωμεν ὅτι συμφέρει ἢ ἐκμεταλλεύσις διότι ἢ τοποθεσία τοῦ στρώματος ἢ τὸ εὐκόλον τῆς ἐξορύξεως (τὸ δυνατόν τῆς ἐξορύξεως ὑπαίθριως ἢ ἢ μὴ ἀνάγκη χρησιμοποίησεως ζυλείας διὰ τὴν ὑποστήριξιν κλπ.) δυνατόν νὰ καθιστῶσι ἐπιωφελῶς ἐκμεταλλεύσιμον καὶ στρώμα λιγνίτου μικροῦ πάχους ἢ δευτέρας ποιότητος ἐν ᾧ ἴδιον πάχος ἢ ποιότης ὑπὸ ἄλλους ὁρους ἐκμεταλλεύσεως (τοποθεσίας, βάθους, περιχλειόντων στρωμάτων κλπ.) νὰ μὴ τυγχάνῃ ἐκμεταλλεύσιμον, καὶ ὡς παραδειγμα φέρω τὸ στρώμα τῶν Ψαχνῶν, ἕπερ ἔχει μὲν μικρὸν πάχος, ἀλλ' εἰς συντρέχοντες λοιποὶ ὄροι καθιστῶσι τοῦτο ἐκμεταλλεύσιμον.

Ὡς πρὸς τὴν ζυλείαν δι' ἣς ἐπιβαρύνεται ἢ κατὰ τόννον τιμὴ τοῦ λιγνίτου.

Ὁ κ. Μάτσας ἀναφέρει ὅτι κατὰ τόννον ἀναλογοῦν δύο τρέχοντα μέτρα ζυλείας (στρογγυλῶν), ἐν ᾧ διὰ τὸ λιγνιτωρυχεῖον Ἀλιβερίου ἢ ἀναλογία εἶνε μικροτέρα. Ἡ τιμὴ τῆς ζυλείας (στρογγυλῶν) εἶνε κατὰ τρέχον μέτρον 16 δρχ. τὴν σήμερον. Εἰς τὴν ἐπαύξησιν τῆς τιμῆς τῆς ζυλείας μεγάλως συντείνει ἢ αἰτίαι τῶν σχετικῶν φόρων ὑλοτομίας καὶ προτείνει τὴν παντελῆ ἀτέλειαν τῆς διὰ τὰ λιγνιτωρυχεῖα ὑλοτομουμένης ζυλείας.

Ὁ κ. Μουντζουρίδης γνωρίζει ὅτι κατ' ἄς ἠρύσθη πληροφορίας ἐκ τῆς ἀρμοδίας δασικῆς υπηρεσίας τοῦ Ἰπουργείου Γεωργίας, οἱ φόροι ἐπὶ τῆς ζυλείας (στρογγυλῆς) εἶνε ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης κατηγορίας ζυλείας (πρίνου, κέδρου, καρυδέας, κλπ) δημόσιος μὲν κατὰ κυβ. μέτρον δρχ. 248 διὰ τὴν προερχομένην ἐκ ξημοσιῶν δασῶν καὶ δρχ. 118.80 καὶ διὰ τὴν ἐξ ἰδιωτικῶν τοιοῦτων (ἐπὶ τῇ βάσει τιμῆς ζυλείας δραχμῶν 300) ὁ δὲ δυνάμενος νὰ ἐπιβληθῇ δημόσιος ἢ δημοτικὸς φόρος ἀνέρχεται μέχρι 25% τοῦ δημοσίου τοιοῦτου: δι' ὅλα τὰ εἴδη ζυλείας ὁ δημοσίου φόρος ἐπὶ τῆς ζυλείας τῆς β' κατηγορίας (πεύκης, ἐλάτης, δρυός, κυπαρίσσου) ἐπὶ τῇ βάσει τιμῆς 270 κατὰ κυβικὸν μέτρον, εἶναι ἐπὶ τῆς ἐκ δημοσίων δασῶν προερχομένης, δρχ. 212, τῆς δ' ἐξ ἰδιωτικῶν τοιοῦτων δρχ. 97.20 καὶ τῆς τρίτης κατηγορίας (πάσης ἄλλης ζυλείας), εἶνε ἐπὶ

τη δάσει τιμής δρχ. 225 κατά κυβικόν μέτρον, δρχ. 185, τής εκ δημοσίων δασών προερχομένης και δρχ. 81 τής εκ ιδιωτικών τοιαούτων. Ἀλλά διὰ τὴν διὰ τὰ μεταλλεία, ἀλουκάς κλπ. χρησιμοποιουμένην ξυλείαν ἡ τιμὴ καθορίζεται εἰς δρχ. 120 κατά κυβ. μέτρον και ἕ φόρος κλπ. του δημοσίου ἐπὶ τής εκ δημοσίων δασών προερχομένης ξυλείας ἀνέρχεται εἰς δρχ. 129 και 20% κατά κυβ. μέτρον και ἐπὶ τής εκ ιδιωτικῶν εἰς δραχμὰς 47.50. Ἀλλὰ δένον ἢ ξυλεία ἢ διὰ μεταλλεία κλπ. προσωρισμένη, νὰ ἦ στρογγύλη, νὰ ἦ διαμέτρου τὸ πολὺ 0,07 και μήκους 1.50.

Ὁ κ. Μάτσας και Δεπιδαν λέγουσιν ὅτι ἡ διαφορά αὐτῆ τῶν δημοσίων φόρων διὰ τὴν ξυλείαν τῶν μεταλλείων εἶναι ὄμορον ἄμορον. καθόσον χρησιμοποιοῦνται πολὺ ὀλίγα στρογγύλια με τὸσον μικρὰς διαστάσεις εἰς τὰς στοὰς τῶν λιγνιτωρυχείων. ἀλλὰ τοιαῦτα με διαστάσεις διαμέτρου 0.11 και ἔλάχιστον και μήκους 2.20.

Ὁ κ. Μάτσας ἀναφέρει ὅτι καταναλίσκεται ἀνθρακασθέσιον διὰ τὸν φωτισμὸν τῶν ἐργασιῶν εἰς τὰς ὑπογείους στοὰς εἰς ἕκαστον ἐργασιῶν διὰ τὴν ὄμορον ὑπόγειον ἐργασίαν του παρέχονται 50 ὄγραμ. ἀνθρακασθεστίου διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ φωτός τοῦ πρὸς χρῆσιν του ἀναγκαίου φανοῦ. Ἡ τιμὴ τοῦ ἀνθρακασθεστίου εἶναι 10.40 ἕως 12 κατ' ὄγκον.

Ὁ κ. Μουτζουριδῆς γνωρίζει ὅτι κατά σχετικὸν πῖνακα παρασχεθέντα ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν ἕ φόρος τοῦ ἀνθρακασθεστίου ἦτο προπολεμικῶς 0.30 δρχ., ἡδὴ δὲ ἀνέρχεται εἰς δρχ. 1.20 κατ' ὄγκον ἦτοι κατά τὸν ὑπολογισμὸν τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν ἕ φόρος ἀπὸ 37% ἕως ἦτο ἐπὶ τῆς προπολεμικῆς ἀξίας ἀνθρακασθεστίου (δρχ. 0.80) κατ' ἄλθρον ἡδὴ εἰς τὰ 22% ἐπὶ τῆς σημερινῆς ἀξίας ὑπολογιζομένης εἰς δρχ. 6 και εἰς τὰ 10% περίπου ἐπὶ τῆς ἀναφερομένης ἀξίας ὑπὸ τοῦ κ. Μάτσας.

Ἐν γένει ὡς προκύπτει εκ τοῦ πῖνακος τῆς φορολογίας τῶν ἐκρηκτικῶν ἐν γένει ὕλων ἢ εκ τοῦ δημοσίου φόρου ἐπιβάρυνσις τῶν ἐκρηκτικῶν και ἐν γένει τῆς δαπάνης ἐξορύξεως τῶν λιγνιτῶν δὲν εἶνε σημαντική· ἡ ἐπιβάρυνσις τῶν ἐκρηκτικῶν ἐφείλεται εἰς τὴν ὑπερτίμησιν τῶν διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν χρησιμοποιουμένων πρώτων ὕλων.

Ὡς πρὸς τοὺς λιμενικοὺς φόρους ὁ κ. Μουτζουριδῆς ἀναφέρει ὅτι ἐπὶ τῆ δάσει τῆς σημερινῆς τιμῆς πωλήσεως τοῦ λιγνίτου ἕ ἐπιβαλλόμενος λιμενικὸς φόρος εἶνε ἀσήμαντος· κατά τὸ ἄρθρον 8 τοῦ ἰσχύοντος 3020 νόμου τῆς 13/28 Αὐγούστου 1922 ἐπερὶ λιμένων και λιμενικῶν ταμείων· εὐνχεται νὰ ἐπιβάλληται ὑπὲρ τῶν λιμενικῶν ταμείων διὰ Β. Διατάγματος προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Συγκοινωνίας, κατέπιν ψήφισματος τοῦ ἀρμοδίου δημοτικοῦ ἢ κοινοτικοῦ συμβουλίου και γνωμοδοτήσεως τοῦ παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Συγκοινωνίας γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τῶν λιμενικῶν φορολογιῶν, φόρος ἐπὶ τῶν προ-

όντων τῶν μεταλλείων (ἐν οἷς καὶ τὰ λιγνιτωρυχεῖα) κατ' ἀνώτατον ὄριον μέχρι λεπτῶν τεσσαράκοντα κατὰ τόννον διὰ τὰ πρὸς ἐξαγωγὴν ἢ μεταφορὰν ἀλλαχοῦ τοιαῦτα καὶ μέχρι λεπτῶν 10 κατὰ τόννον διὰ τὰ εἰς τοὺς λιμένας ἀπὸ πλοίου εἰς πλοῖον ἐπιδιεαζόμενα ἢ πρὸς διαμετακόμισιν προοριζόμενα προϊόντα μεταλλείων.

Ὁ κ. Μάτσας ζητεῖ νὰ μὴ πληρῶνται διπλοῦς φόρος λιμενικὸς α) εἰς τὸν τόπον τῆς φορτώσεως κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν καὶ β) ἄλλος κατὰ τὴν ἐκφόρτωσιν εἰς τὸν λιμένα καταναλώσεως.

Ὁ κ. Καλιτσουνάκις συμφωνεῖ ἐν μέρει, δέχεται ὅτι δὲν εἶνε ἤδη βαρὺς ὁ φόρος οὗτος, ἀλλὰ δέον νὰ θεωρηθῇ τὸ σημερινὸν ποσοστὸν τοῦ ὡς ἀξία μεταλλικῆς δραχμῆς, ἵνα ἀναλόγως τῆς ἀνατιμήσεως τοῦ ἐγχωρίου νομίσματος καὶ μειώσεως τῆς τιμῆς τοῦ κάρδιφ μειωθῇ καὶ τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου εἰς τὸ μέλλον. Ἐπίσης κατόπιν σχετικῆς συζητήσεως γίνεται δεκτὸν ὅπως τὰ οἰκεία λιμενικὰ ταμεῖα παρέχουν πᾶσαν εὐκολίαν εἰς τὰς φορτώσεις καὶ ἐκφορτώσεις λιγνιτῶν, νὰ ἐπιτρέπουσιν εἰς τὰς ἐταιρίας τὴν ἀνευ ἀποζημιώσεως συμπλήρωσιν καὶ κατασκευὴν ἐπὶ τῶν περιφερειῶν τοῦ οἰκείου λιμένος τῶν ἀναγκαίων τεχνικῶν ἔργων μεταφορᾶς, φορτώσεως καὶ ἐκφορτώσεως. Ὅσακις δὲ αἱ μεταλλευτικαὶ ἐπιχειρήσεις κατασκευάζουσιν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ λιμένος ἐξ ἰδίων ἀποδάφρας καὶ ἐν γένει ἔργα λιμενικὰ καὶ φορτοεκφορτωτικὰ δέον ν' ἀπαλλάσσωνται τῆς πληρωμῆς λιμενικῶν τελῶν διὰ τὰς εἰς τῶν εἰς αὐτὰς ἀνηκόντων μέσων μεταφορᾶς λιγνίτου διὰ τοῦ λιμένος.

Ὁ κ. Μάτσας ἐπίσης θεωρεῖ ἐπιβεβλημένην διὰ τὰ λιγνιτωρυχεῖα τὴν ἐλάττωσιν τοῦ στρεμματικῆς φόρου τῶν μεταλλείων ὅστις ἦτο μέχρι τοῦ 1922 ἔτους 10 λεπτά κατὰ στρέμμα αὐξηθεὶς διὰ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 30 Δεκεμβρίου 1922 εἰς 20 λεπτά κατὰ στρέμμα.

Νομίζει δίκαιον διὰ τὰ ἐργαζόμενα λιγνιτωρυχεῖα νὰ περιορισθῇ ἡ ἀρθρ. ὁ στρεμματικὸς φόρος ἵνα μὴ ἐπιβαρύνηται ἡ τιμὴ τοῦ λιγνίτου κατὰ τὴν ἐποχὴν μάλιστα, καθ' ἣν ἠθελε-λόγῳ τῆς ἰσοτιμίας τοῦ συναλλάγματος, -καταστῇ εὐσχερῆς ὁ συναγωνισμὸς τοῦ πρὸς τὸ Κάρδιφ.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς φόρους ἐπὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως ὁ κ. Μουντζουρίδης λέγει ὅτι διὰ τοῦ νόμου 2173 τοῦ 1920 κατηργήθησαν οἱ εἰδικοὶ φόροι ἐπὶ τῆς καθαρᾶς καὶ ἀκαθάρστου προσόδου τῶν μεταλλείων καὶ ὀπήχθησαν τὰ μεταλλεῖα εἰς τὸν γενικὸν φόρον τῆς καθαρᾶς προσόδου κατὰ τὸν νόμον 1640 καὶ δὴ εἰς τὴν Δ'(Γ)κατηγορίαν τῶν κερδῶν ἐξ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, ἡς τὸ ποσοστὸν εἶνε 8-10% ἐπὶ τῆς προκυπτούσης καθαρᾶς προσόδου. Ἡ ἐκ μεταλλείων πρόσοδος ἐπιβαρύνεται προσέτι μὲ φόρον ἴσον πρὸς τὸ ἡμισίον τοῦ δημοσίου τοιοῦτου ἐπὶ τῆς καθαρᾶς προσόδου ὑπὲρ τοῦ ταμείου Μεταλλευτῶν. Σημειωτέον ὅτι πρὸ τούτου ὁ δημόσιος φόρος (συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ καταρ-

γηθέντος μερίσματος ὑπὲρ τοῦ ἰδιοκτῆτου τῆς γῆς) ἦτο 10 τοὶς $\frac{1}{10}$ ἐπὶ τῆς λεγομένης καθαρᾶς προσόδου, ἣτις ἐξευρίσκειτο ἀφαιρουμένων ἐκ τῆς τιμῆς πωλήσεως τῶν πρεϊόντων μόνων τῶν δαπανῶν ἐξορύξεως καὶ μεταφορᾶς καὶ ἐμπλουτισμοῦ ἢ ἐκκαμινεύσεώς των καὶ αἱ ἐν Ἑλλάδι δαπάναι διευθύνσεως καὶ προσωπικοῦ, οὐχὶ δὲ καὶ αἱ δαπάναι πρώτων ἐγκαταστάσεων, ἐνῶ ἤδη κατὰ τὸν περὶ φορολογίας τῆς καθαρᾶς προσόδου νόμον ἀφαιροῦνται πρὸς ὑπολογισμόν τῆς καθαρᾶς προσόδου πάντα τὰ γενικὰ ἐξόδα διαχειρίσεως, αἱ ἀποσβέσεις ἐπισηφᾶν ἀπαιτήσεων καὶ ἐξόδων πρώτης ἐγκαταστάσεως, οἱ τόκοι δανείων ἢ πιστώσεων τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ οἱ βαρύνοντες τὴν ἐπιχείρησιν πάσης φύσεως φόροι. Ὡς πρὸς τὸ ὑπὲρ τοῦ Ταμείου Μεταλλευτῶν σημερινὸν ποσοστὸν $\frac{5}{10}$ τοῦ δημοσίου φόρου (ἦτοι 5 περίπου τοὶς $\frac{1}{10}$ τῆς καθαρᾶς προσόδου) θεωρεῖ ἀναγκαίαν τὴν διατήρησιν αὐτοῦ χάριν τῆς συντηρήσεως τοῦ ταμείου Μεταλλευτῶν δεδομένου ὅτι πρὸ τοῦ νόμου 2173 τὸ ὑπὲρ τοῦ ταμείου ποσοστὸν τοῦ φόρου ἦτο ἴσον πρὸς 1 $\frac{1}{2}$ τοὶς $\frac{1}{10}$ ἐπὶ τῆς κατὰ συνθήκην καθαρᾶς προσόδου τῶν μεταλλείων καὶ ἀπηλλάγησαν διὰ τοῦ νόμου 2173 αἱ μεταλλευτικαὶ ἐπιχειρήσεις τῶν μέχρι τότε εἰδικῶν φόρων ὑπὲρ τῶν μεταλλείων. Κατόπιν σχετικῆς ὑποδείξεως τοῦ κ. Νέγρη ὁ κ. Μουντζουρίδης εὐρίσκει δίκαιον νὰ διορθωθῇ ἡ διατύπωσις τῆς σχετικῆς διατάξεως καὶ νὰ καθορισθῇ ὁ ὑπὲρ τοῦ ταμείου μεταλλευτῶν φόρος εἰς ποσοστὸν ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος καὶ ὄχι εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ δημοσίου φόρου ὡς ἔχει διατυπωθῆ ἐν τῷ νόμῳ 2173, καὶ τοῦτο ἵνα μὴ ὁ φόρος ὑπὲρ τοῦ ταμείου Μεταλλευτῶν συμπαρακολουθῇ τὰς ἐκάστοτε προσθέτους αὐξήσεις τοῦ δημοσίου φόρου, συναυξανόμενος μετ' αὐτοῦ ἀφ' οὗ ἠρξήθη ἤδη διὰ τοῦ νόμου 2173 τὸ ὑπὲρ τοῦ ταμείου Μεταλλευτῶν ποσοστὸν φόρου ἀπὸ 1 $\frac{1}{2}$ εἰς 5 $\frac{1}{10}$.

Διὰ τοῦ άρθρου 8 τοῦ ἀπὸ 15 Δεβρίου 1923 Νομ. Διατ. «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν νόμων περὶ ταμείου μεταλλευτῶν κλπ., ἡ ὑπὲρ τοῦ ταμείου μεταλλευτῶν πρόσθετος φορολογία ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1924 καθωρίσθη εἰς 4 τοὶς $\frac{1}{10}$ ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων εἰς δημοσίαν φορολογίαν καθαρῶν κερδῶν», ἐπιτρέπη δὲ δι' αὐτοῦ ὅπως διὰ Διατάγματα ἀντὶ τῆς τριαύτης φορολογίας ὑποχρεῶνται αἱ μεταλλευτικαὶ ἐπιχειρήσεις εἰς καταβαλὴν ποσοστοῦ 1 τοὶς $\frac{1}{10}$ καταβαλλομένων ὑπ' αὐτῶν ποσῶν δι' ἀμειβάς προσωπικοῦ καὶ ἐργατῶν ἐν γένει.

Ὁ κ. Κ. Νέγρης. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ κρίνει ἀναγκαῖον νὰ ὑποδείξῃ ὅτι εἶνε ἄδικος τσαούτη φορολογία ὑπὲρ τοῦ ταμείου Μεταλλευτῶν, εἰσὶ κατὰ διάταξιν τοῦ νόμου 2114 τροποποιήσαντες τοὺς νόμους περὶ ταμείου Μεταλλευτῶν (ΒΩΜΑ' τοῦ 1901 κλπ) ἐξέθη τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς παθόντας ἐργάτας τὰ ζητήσωσιν ὅπως ἀντὶ τῆς συντάξεως (ἣς τὸ ἥμισυ βαρύνει τὸ ταμεῖον Μεταλλευτῶν καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ τὴν σχετικὴν

μεταλλευτικὴν ἐπιχείρησιν) τὴν ἐπάπαξ ἀποζημιώσιν των κατὰ τὸν νόμον 551, ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐπιβαρύνεται ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν πληρωμὴν τῆς ἀποζημιώσεως ἢ μεταλλευτικὴ ἐπιχείρησις, ἐν ᾧ εἰσφέρει εἰς τὸ ταμεῖον Μεταλλευτῶν φόρον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ ἔδει νὰ μετέλῃ τοῦτο ἐξ ἡμισείας τοῦλάχιστον καὶ εἰς τὴν ἀποζημίωσιν τῶν ἐργατῶν, ἀφ' οὗ ἀπαλλάσσεται οὕτω τῆς πληρωμῆς τοῦ ἡμίσεος τῆς συντάξεως. Θεωρεῖ δὲ καὶ ἀντισυνταγματικὴν τὴν τοιαύτην διατάξιν. Διὸ εἶνε ἀνάγκη, ἢ νὰ καταργηθῇ ἡ διατάξις περὶ ἐπάπαξ ἀποζημιώσεως ἢ νὰ συμμετάσχῃ τὸ ταμεῖον Μεταλλευτῶν εἰς τὴν πληρωμὴν κατὰ τὸ ἡμισιο τῆς ἀποζημιώσεως τῶν παθόντων ἐν μεταλλείοις καὶ δὴ ἀνδρομικῶς καὶ διὰ τὰς πληρωθείσας καὶ ἐκδικασθείσας ἤδη ἀποζημιώσεις.

Ὁ κ. Ὑπουργὸς δὲν εὐρίσκει σκόπιμον νὰ βοηθῇ ἀνδρομικὴ ἰσχὺς εἰς τὴν διατάξιν. Δι' ἧς πρόκειται νὰ ἐπανορθωθῇ τὸ ἄδικον τῆς ἐξ ὀλοκλήρου ἐπιβαρύνσεως τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ νὰ ὑποχρεωθῇ τὸ ταμεῖον νὰ καταβάλῃ τὸ ἡμισιο τῶν πληρωθεισῶν ἤδη ἀποζημιώσεων.

Ὁ κ. Μουτζουριδῆς εὐρίσκει ἐν μέρει δικαίαν τὴν ἀπόψιν τοῦ κ. Νέγγρι ὡς ἄποσθ τὴν εἰς τὸ μέλλον συμμετοχὴν τοῦ Ταμεῖου εἰς τὰς ἐπιδικαζομένας ἀποζημιώσεις. ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἡ σχετικὴ ἐπιχείρησις κατέβαλεν ἤδη ποσὸν φόρου ὑπὲρ τοῦ ταμεῖου Μεταλλευτῶν ἴσον τοῦλάχιστον πρὸς τὸ βαρύνον τὸ Ταμεῖον ἡμισιο τῆς ἀποζημιώσεως ὑπὲρ ἐργατῶν παθόντων εἰς τὴν καταβολοῦσαν τὸν φόρον ἐπιχείρησιν. Διότι δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ μεταλλευτικαὶ ἐπιχειρήσεις πληρῶνους φόρον καὶ ὑπὲρ τοῦ ταμεῖου Μεταλλευτῶν. ἐφόσον ἔχουν καθαρὰν πρόσοδον, ἐφόσον δὲ δὲν ἔχουν τοιαύτην, δὲν θὰ εἰσφέρουν καὶ οὕτω θὰ βαρύνεται δυσβάστακτως τὸ ταμεῖον Μεταλλευτῶν, μὲ ἀποζημιώσεις. Δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ κεφάλαια του περιορίζονται διαρκῶς. Ἰδία μετὰ τὸν νόμον 2114 καὶ ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς φορολογίης τῆς καθαρᾶς προσόδου μετὰ τὸν νόμον 2173. — Θεωρεῖ σκόπιμον ἕνα τροποποιηθῆ κατὰ τ' ἀνωτέρω ὁ σχετικὸς νόμος καὶ ἀφεθῇ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τοῦ ταμεῖου Μεταλλευτῶν τὸ ἂν θ' ἀπονεμηθῇ εἰς τὸν ἐργάτην σύνταξις ἢ ἀποζημίωσις ἐπάπαξ κατὰ τὸν νόμον 551, ἐν ᾧ κατὰ τὸν νόμον 2114 εἶνε ὑποχρεωτικὴ ἢ ἀπονομὴ ἐπάπαξ ἀποζημιώσεως, ἐὰν οἱ ἐνδιαφερόμενοι ζητήσουν τὴν ἀποζημίωσιν. — Τοιοῦτοτρόπως τὸ Συμβούλιον θὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὴν οἰκογενειακὴν κατάστασιν τοῦ παθόντος, τὴν πάθεισιν του καὶ τὴν κατάστασιν τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἀναλόγως τῶν ἐκάστοτε περιστατικῶν καὶ τῆς ἀντοχῆς τῆς ἐπιχειρήσεως θὰ κανονίζῃ ἐὰν δέον νὰ πληρωθῇ σύνταξις ἢ ἀποζημιώσις· τοῦτο, κρίνον ἀναγκαῖον, διότι δὲν πρέπει νὰ περιορίζωνται τὰ κεφάλαια τὰ πρὸς κίνησιν τῶν μεταλλευτικῶν ἐπιχειρήσεων ἀναγκασιούσα μὲ μεγάλα ποσὰ δι' ἀποζημιώσεις ὑπὲρ παθόντων ἐργατῶν ἢ τῶν οἰκογενειῶν των.

μετά τήν αύξησιν, ἧτις ἐπῆλθεν εἰς τὰ προσά των ἀποζημιώσεων διὰ τοῦ νόμου 2193 τοῦ 1920.

Χάριν τῆς ἱστορίας ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀναφέρω ὅτι, ἔταν κατηρτισθῆ ὁ νόμος 2114, ὁ ἐπιβαλὼν τὴν εἰς βάρος των ἐπιχειρήσεων πλυρωμῶν ἐλοκλήρου τῆς ἀποζημιώσεως, αἱ κατὰ τὸν νόμον 211 ἀποζημιώσεις ἦσαν περιορισμέναι μὴ δυνάμεναι νὰ ὑπερβῶσι τὰς 10 χιλιάδας δραχμῶν κατὰ παθόντα, ἐν ᾧ διὰ τοῦ ἐπακολουθήσαντος τὸν νόμον 2114 νόμου 2193 ὑψήθησαν τὰ ἐλάχιστα ὅρια ἀποζημιώσεως ἀπὸ 5 εἰς 10 χιλιάδας καὶ οὕτω αἱ ἀποζημιώσεις κατὰ παθόντα δύνανται καὶ φθάνουν μέχρι 18 καὶ 20 χιλιάδων δραχμῶν.

Μετὰ δὲ κ. Μουσταζουρίδης ἐπανερῶμενος εἰς τὸ ζήτημα των φόρων λέγει ὅτι ἐπὶ τοῦ δημοσίου φόρου διὰ ψευδημάτων των οἰκείων δημοτικῶν ἢ κοινοτικῶν Συμβουλίων, κατὰ τὸν νόμον 2435 ἄρτιο 4 παρ. 1, δύνανται νὰ ἐπιβληθῆ πρόσθετος φόρος ἕως πρὸς 10 τοις 100 τοῦ ἐπὶ τῆς καθαρᾶς προσόδου των μεταλλείων δημοσίου φόρου ὑπὲρ των οἰκείων δήμων ἢ κοινοτήτων.

Ὁ κ. Μάτσας θεωρεῖ τοῦτο ὅτι καὶ μὲν τοῦτο δὲν ἐπαβλήθη, τοιοῦτος φόρος (ΑΠ) ἀναφέρεται ἐπὶ τῆς ἐπιβλήσεως πρὸς οἰκείας κοιότητας καὶ λιμενικά ταμεῖα ὑπονοεῖται αἱ ἱστορικαὶ ἐπιχειρήσεις νὰ παρέχουν ἀ γνήσιον μὲ προπολεμικὴν τιμῆν, ἐξ τῆς μεγάλως ζημιούνται ἤδη αὐτοὶ καθῆσον ἔταν κατήσπισαν τὰς συμβάσεις, ἐκράνισαν παρὰ τὴν τιμὴν πωλήσεως, ἐπὶ τῆ τιμῆς τοῦ τότε κόστους τοῦ λιγνίτου καὶ μὲ μικρὸν δυνάται τις εἰπεῖν κέρδος τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς π. π. γ. Ἡταίρια Ἐπιχειρήσεων ἧτις κατὰ τὸ 1913 ἐκράνισαν τὴν τιμὴν πωλήσεως λιγνίτου εἰς 30γ. 12 κατὰ τὸν νόμον, ἔτε τῆς ἐκδοτικῆς δυνάτεως, ἤδη, ὅμως ὑπονοεῖται νὰ τὸν παρέχῃ κατὰ τὴν συμβασιν μὲ τὴν αὐτὴν τιμῆν, τὸν 30γ. 12 ἐν ᾧ το κόστος ὑπερβίηαι τὰς 1000 δραχμὰς κατὰ τὸν τόνον.

Ὁ κ. Μουσταζουρίδης προσθέτει ὅτι δὲν νὰ λησθῆ ὅτι ὅταν εἰσέλθῃ ἡ ἐπιχείρησις Ἐπιχειρήσεων νὰ παρέχῃ ἐπὶ τιμῆ, τὸν λιγνίτον εἰς τοὺς κατοίκους 4 δὴμων κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῆς ἐταίριας ἢ προσέτι ἦν ἐν συνόλῳ εἰσέλθῃ νὰ παρέχῃ αὐτῇ, εἰς τοὺς κατοίκους, ἀέρχεται εἰς 30000 τόνους ἀτμῆς. Λόγω δὲ τῆς ἐξ αὐτοῦ ζημιᾶς ἢ ἐταίρια εὐστορεῖ εἰς τὴν παραγγῆν λιγνίτου καὶ προξενεῖται μετὰ των κατοίκων ἐκάστοτε προσεῖλαι καὶ εὐαγέροι εἰς τὴν ἐπιχείρησιν. Ὅταν νομίζει ὅτι δὲν εἶναι εἰς νὰ β. ἡμερῆ, τὸ ζήτημα οὕτως ὥστε νὰ μὴ εὐφίστανται ζημίαι, αἱ ἐταίρια ὑπονοεῖται νὰ παρέχουν λιγνίτον εἰς τοὺς κατοίκους εἰς τὴν δαπάνην τῆς παραγωγῆς prix de revient ἢ ἐφόσον ἢ παραγωγῆ εἶνε μεγάλη, καὶ μὲ ἄλλοιον μικροτέρην τιμῆν, λαμβανόμενον ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς κερδίζουσιν ἱκανὰ προσά ἐκ των ἀλλήλοδ διατιθεμένων, μεγάλων ποσῶν λιγνίτου.

Ὁ κ. Μάτσας ζητεῖ τὴν διὰ νόμου θεραπείαν τοῦ ἀδίκου, θεσπισομένης ἀναθεωρήσεως δικαίας τῶν ὑφισταμένων συμβάσεων, ἐφ' οὗ μεταβλήθησαν ὡς ἀνωτέρω ἐξέθηκα αἱ προϋποθέσεις, ὅφ' ἄς κατηρτίσθησαν διότι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐξακολουθεῖν νὰ παρέχουν ἐπὶ κολοσσιαία ζημίᾳ τῶν λιγνιτῶν αἱ ἐπιχειρήσεις. Παραπλήσια μέτρα ἐλήφθησαν καὶ διὰ τὰς ἐργολαβίας δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἔργων καὶ ἀλλαγῶν λόγῳ τῆς ἐκ τοῦ πολέμου ἄρδην ἀλλαγῆς τῶν ὄρων, ὅφ' οὗ κατηρτίσθησαν αἱ σχετικαὶ συμβάσεις, ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀρχὴ τῆς τροποποιήσεώς τῶν καὶ ἐκυρώθη νομοθετικῶς αὕτη: ὥστε δὲν θὰ νεωτερισωμεν ἐάν καὶ ἐδῶ ἐφαρμόσωμεν τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἀφ' οὗ ἤδη ἐπιτρέπῃ ἡ αὐξήσις τῆς τιμῆς τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, εἰσιτηρίων τράμ, κλπ. παρὰ τὰς σχετικὰς ἀρχικὰς συμβάσεις.

Ὁ κ. Μουντζουρίδης φρονεῖ ὅτι ἀντὶ τοῦ ὑπὲρ τῶν κοινοτήτων προσθέτου φόρου, ἐπὶ τοῦ δημοσίου φόρου ἐπὶ τῆς καθαρᾶς προσόδου λιγνιτωρυχείων, προτιμότερον εἶνε νὰ θεσπισθῇ, ὅπως οἱ ἐκμεταλλεῦται παρέχουν εἰς τὰς κοινότητας ἢ δήμους χάριν τῶν ἀναγκῶν τῶν κατοίκων τὸν λιγνιτῶν εἰς τὴν δαπάνην τῆς παραγωγῆς (κόστος). Πάντως ἕως ἡ παρεχομένη ἐν ὄλῳ ποσότης εἰς τῆσάυτην τιμὴν νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ τὰ 5 ἕως 10 ἑκατοστὰ τῆς ἐτησίας παραγωγῆς ἐκάστου λιγνιτωρυχείου ἀναλόγως τῆς μεγάλης ἢ μικρᾶς παραγωγῆς του. Κατ' ἀρχὴν ἐγένετο δεκτὸν τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ τὸ ἀνώτατον ὄριον τῶν 10 τοις ^ο, ἐθεωρήθη, ὑπερβολικὸν καὶ ἐκρίθη ὡς τοιοῦτον ἀρκετὸν νὰ ὀρισθῇ μέχρι 5 τοις ^ο τῆς ἐτησίας παραγωγῆς.

Μεθὸ δ κ. Μουντζουρίδης ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ κρίνει σκόπιμον νὰ προτείνῃ, ὅπως ὄρισμένα λιγνιτωρυχεῖα μικρᾶς σημασίας, τοπικῆς τοιαύτης, εὐρισκόμενα μακρὰν κέντρων συγκοινωνιῶν, ἐφόσον δὲν ἔχουν παραχωρηθῆ κατὰ τὴν μεταλλευτικὴν νομοθεσίαν εἰς ἰδιώτας ἢ δὲν ἔχουν ἐξαιρεθῆ ὑπὲρ τοῦ Κράτους, νὰ ἐξαιρεθῶσι τῆς παρρηρησέως εἰς ἰδιώτας καὶ παραχωρηθῶσι εἰς ἐκμεταλλεῦσιν ὑπὲρ τῶν αἰκείων κοινοτήτων καὶ δήμων, εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν ὁρίων κείνται, ἵνα χρησιμοποιηθῶσι τὸ πρᾶϊόν εἰς τὰς οἰκιακὰς ἄνάγκας τῶν κατοίκων ἢ καὶ μικρᾶς βιοτεχνίας τοπικᾶς, ὡς ἀσβεστοκαμίνοις, κερραμοποιεῖα, ἀλευρομύλους (μηχανικῶς κινουμένους), ἐργαστᾶσια, ἠλεκτροφωτισμοῦ κλπ.

Οἱ κ. κ. Μάτσας καὶ Δεπιὰν θεωροῦσι τοῦτο παρακεκινδυνευμένον, διότι θὰ ὑποδαυλίσῃ τὰς ὀρέξεις τῶν λοιπῶν κοινοτήτων καὶ διὰ τὰ ὑπάρχοντα ἐν ἐκμεταλλεύσει τοιαῦτα καὶ εἰσὶν θὰ ἴναι δυσχερῆς ἢ ἐξακριβωσις τῆς θεραπείας τοπικῶν ἀναγκῶν: ἄλλως τε αἱ κοινότητες δὲν θὰ ὦσιν εἰς θέσιν νὰ ἐκμεταλλευθῶσι ταῦτα κανονικῶς.

Ὁ κ. Κάλιτσου νὰ κ. ἰς ἀναγνωρίζῃ τοὺς ἐκ τοῦ μέτρου κινδύνους, ἀλλὰ τοῦτο θὰ περιορισθῇ εἰς τὰ μικρὰ λιγνιτωρυχεῖα, τοπικῆς σημα

σίας· ἡ ἐξακριβωσις τῆς τοιαύτης ἰδιότητος δύναται νὰ γίνηται ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας τεχνικῆς ὑπηρεσίας, θεσπιζομένου, ὅπως διὰ τὴν κήρυξιν τῶν λιγνιτωρυχείων ὡς τοπικῆς σημασίας προϋπάρχῃ σύμφωνος γνωμοδότησις τοῦ οἰκείου Ἐπιθεωρητοῦ Μεταλλείων καὶ τοῦ Γνωμοδοτικῆς συμβουλίου τῆς ὑπηρεσίας τῶν Μεταλλείων. Πάντως ἐξ ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς τοπικῆς σημασίας θὰ γίνηται ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ἀρσεως τούτου ἐὰν καὶ ἐφόσον εἰς τὸ μέλλον ἤθελεν ἀποδειχθῆ ὅτι τὸ λιγνιτωρυχεῖον εἶναι εὐρυτέρας σπουδαιότητος: Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ διατίθεται κατὰ τὸν γενικὸν νόμον, λαμβανομένης προνοίας παρακρατήσεως ποσότητός τινος ἐκ τῆς παραγωγῆς χάριν τῶν ἀναγκῶν τῆς κοινότητος ἢ δήμου ἐπὶ τιμῇ εὐνοϊκῇ.

Ὁ κ. Μουντζουριδῆς λέγει ὅτι αἱ ἄνω ἀντιρρήσεις κολάζονται, ἐὰν κανονισθῇ ὥστε τὰ χάριν τῶν κοινοτήτων ἐξαιρούμενα λιγνιτωρυχεῖα διαχειρίζονται καὶ ἐκμεταλλεύονται καθ' ὅρους κανονιζομένους καὶ ἐλεγχομένους ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας τῶν Μεταλλείων. Λόγοι δικαιολογούντες τὴν διάθεσιν τῶν μικρῶν λιγνιτωρυχείων ὑπὲρ τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν, εἶναι ὅτι ἐν ταῖς νέαις χώραις καὶ ἐνιαχοῦ τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος οἱ κάτοικοι ἐχρησιμοποιοῦν διὰ τὴν οἰκιακὴν των γρήσιν λιγνίτην ὃν ἐλευθέρως ἐξώρυσσον ἐξ ὠρισμένων ἐντὸς τῆς περιφερείας των τόπων. Εἶνε ἕξιχον τὰ τοιαῦτα λιγνιτωρυχεῖα νὰ δοθῶσιν εἰς τοὺς πρώτους ὑποδαλόντας αἰτησιν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ σχετικοῦ νόμου περὶ Μεταλλείων, ἐν ᾗ ἦτο γνωστὴ κοινῶς ἡ ὑπαρξίς των, καὶ ν' ἀφειθῆ. ὥστε οἱ πρώτοι δηλωταί, κτώμενοι τὸ μεταλλεῖον ἐπὶ τῇ βάσει ἀπλῆς δηλώσεως, νὰ ἐκμεταλλεύονται τοὺς κατοίκους πωλοῦντες εἰς αὐτοὺς εἰς ὑπερβολικὰς τιμὰς τὸν λιγνίτην.

Μεθὸ ὁ κ. Μάτσας συνεχίζων τὰ τῆς φορολογίας λέγει ὅτι ἐκτὸς τοῦ φόρου ἐπὶ τῆς καθαρᾶς προσόδου τῶν μεταλλείων, εἰς τὰς Ἀνωόμενος μεταλλευτικὰς Ἐταιρίας, — ὧν φορολογοῦνται τὰ πρὸς διανομὴν μερίσματα πρὸς 10 τοῖς % ὑπὲρ τοῦ δημοσίου καὶ 5 % ὑπὲρ τοῦ ταμείου μεταλλευτῶν, — ἔχει ἐπιβληθῆ καὶ φόρος ἐπὶ τῆς κυκλοφορίας τῶν μετοχῶν. Ἐπίσης διὰ τοῦ νόμου 2965 τῆς 30 Ἰουλίου — 3 Αὐγούστου 1922 ἐπεβλήθη προσωρινῶς πρόσθετος φόρος κατὰ κλίμακα 10 — 30 τοῖς % ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου τῶν καθαρῶν κερδῶν τῶν Ἀνωόμενων βιομηχανικῶν ἐταιριῶν μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἐκ τῶν κερδῶν τούτων ποσοῦ ἴσου πρὸς τόσον 10 % ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου αὐτῶν. Ἐκτὸς τούτου αἱ Μεταλλευτικαὶ Ἀνώουμοι Ἐταιρίαι καὶ ἐν γένει αἱ Μεταλλευτικαὶ ἐπιχειρήσεις ὑποχρεοῦνται νὰ συνεισφέρουν ὑπὲρ τῶν ταμείων Ἀλληλοβοηθείας τῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων των (προβλέποντα διὰ νοσηλείαν, φάρμακα, ἰατρὸν κλπ.) ποσὸν ἴσον πρὸς τὸ εἰσφερόμενον ὑπὸ τῶν ἐργατῶν ποσοστὸν ἐπὶ τῶν ἡμερομισθίων των καὶ ἕπερ ἀνέρχεται ἀπὸ 2 — 5 % ἐπὶ τῶν ἐν γένει

καταβαλλομένων ποσῶν δι' ἡμερομίσθια. Κατ' ἄρθρον 16 τοῦ Νομ. Διατ. 15—XII 1923, ἡ ὑπὲρ τῶν ταμείων ἀλληλοδοθείας εἰσφορὰ τῶν μὲν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων καθωρίσθη δι' αὐτοὺς μὲν οὐχὶ ἐλάσσων τῶν 2%, διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις οὐχὶ μείζων τῶν πληρωνομένων μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων. Τὸ τυχόν μείζον ἤδη καθορισθὲν ποσοστὸν δὲν δύναται νὰ μειωθῆ ἀνευ συμφώνου γνώμης τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τσμ. Μεταλλευτῶν.

Ἐπίσης διὰ τὴν εἰσφορὰν μεταλλείων κατὰ τὴν σύστασιν Ἀνωνόμων ἢ ἄλλων Ἐταιριῶν πρὸς ἐκμετάλλευσιν αὐτῶν ὡς καὶ τὴν ἀγορὰν τρισύτων, ἔδεν νὰ καταβάλληται τέλος, κατ' ἄρθρον 25 τοῦ νόμου 'ΓΦΚΑ' 10 τοις % ἐπὶ τοῦ τιμήματος τῶν εἰσφερομένων μεταλλείων αὐξήθην ἤδη ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου 1923 εἰς 20%. Τὸ τέλος τοῦτο, ἐπειδὴ δὲν ἐκμοσιεύηται τὸ διάταγμα, τὸ ἐγκρίνον τὴν μεταβίβασιν πρὸ τῆς καταβολῆς του, καταλήγει νὰ τὸ πληρῶνουν αἱ ἐκμεταλλεύσεις, ἐπιβαρυνόμενον οὕτω σημαντικῶς τῶν διὰ ταύτας κεφαλαίων.

Ὁ κ. Μουνηζουρίδης φρονεῖ ὅτι δύναται νὰ παρασχεθῆ ἀτέλεια σχετικῆ ὡς πρὸς τὰ κέρδη τῶν λιγνιτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῆ τῶν Ἀνωνόμων μεταλλευτικῶν ἐταιριῶν. Ὑπὸ τὸν ὄρον ἔπωρ ὑποχρεωθῶσιν αὐταὶ εἰς κατασκευὴν καὶ βελτίωσιν τῶν τεχνικῶν μέσων ἐκμεταλλεύσεως πρὸς ἐλάττωσιν τῆς δαπάνης ἐξορύξεως ἢ συγματοσμέν κεφαλαίου ἀποθεματικοῦ (ἰδίᾳ τῶν ἀνωνόμων ἐταιριῶν) ἔπερ νὰ διατίθεται πρὸς συντήρησιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως εἰς τὰς δυσκόλους περιστάσεις (ἐλλείψει κερδῶν τῆς ἐπιχειρήσεως) ἀπαγορευομένης τῆς διαθέσεως ὑπὲρ τῶν μετόχων τοῦ προκύπτοντος κέρδους ἀνευ ὀρισμένου ποσοστοῦ (τόκου ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου) π. χ. 10 ἢ 15 τοις %...

Μετ' ὧ κ. Μάτσας καταλήγει ζητῶν ἐλάττωσιν τῶν διαφόρων φορολογικῶν βαρῶν, ἅτινα ἐπιβαρύνουν τὰς λιγνιτικὰς ἐπιχειρήσεις. Ἐνα οὕτω καταστῆ εὐκολος ἡ διάθεσις ὑπὲρ αὐτῶν ἀρκούντων κεφαλαίων, δεδομένου ὅτι ἤδη κεφαλαιοῦχοι διαθέτουν ταῦτα εἰς ἄλλας εὐκολωτέρας ἐπιχειρήσεις μὲ κέρδη ἀσφαλέστερα καὶ μὴ ἐπιβαρυνόμενα ἐξ ἀρχῆς μὲ τόσον βαρεῖαν φορολογίαν. Ἐν τὸνλάχιστον δὲν εἶνε δυνατόν ἀπὸ τούδε νὰ γείνη ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν λιγνιτικῶν ἐπιχειρήσεων ἐκ τῶν πολυσυνθέτων καὶ πολλαπλῶν φόρων, ἔδεν νὰ ἐξασφαλισθῶσιν εἰς τὸ μέλλον αὐταὶ ἀπὸ νέων φορολογικῶν, δεδομένου ὅτι εἰς τὸ ὀλίγον ἀπώτερον μέλλον δυνατόν νὰ ᾖ δυσχερὲς ἡ θέσις αὐτῶν λόγῳ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τοῦ γαιάνθρακος. Τὸνλάχιστον θεωρεῖ ἀναγκαίαν τὴν κατάργησιν ἢ ἐλάττωσιν τοῦ σπρεμματικοῦ φόρου καὶ τοῦ τέλους τῆς μεταβίβασεως τῶν λιγνιτωρυχείων. Ἐπίσης θεωρεῖ ἀναγκαίαν τὴν ἐλάττωσιν τῶν φόρων ἐπὶ τῆς ξυλείας καὶ τῶν ἐκρηκτικῶν ὕλων καὶ τὴν ἀτελεῖα εἰσχωρηγῆν (ἀπαλλαγῆν ἀπὸ τελωνειακῶν δασμῶν) τῶν μηχανημάτων ἐργαλείων καὶ ὀλικῶν διὰ τὰ λιγνιτωρυχεῖα, ὡς καὶ τὴν ἀπαλλαγῆν

τῶν ἄνω εἰδῶν ἀπὸ τῶν ὑπὲρ τῶν δῆμων δασμῶν καταναλώσεως.

Ὁ κ. Μουντζουρίδης λέγει ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὸν λιγνίτην καὶ τὰ προϊόντα ἐν γένει τῶν μεταλλείων, καὶ, θυνάμει τῆς διατάξεως τοῦ ἀρθροῦ 36 τοῦ νόμου „ΓΦΚΔ“ περὶ μεταλλείων, ἀπαλάσσονται τῶν δημοτικῶν δασμῶν τῶν ἐπιβαλλομένων ἐπὶ τῶν πρὸς τοπικὴν κατανάλωσιν εἰσαγομένων, καθὼς καὶ τὸ Ἰπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ἔχει ἀποφανθῆ: συνεπῶς ἂν εἰσπράττεται ἤδη τοιοῦτος δημοτικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ πρὸς κατανάλωσιν εἰσαγομένου ἐν τινὶ δῆμῳ ἐγγυφίου λιγνίτου κακῶς εἰσπράττεται μέχρι τοῦδε.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων φόρων καὶ δὴ τῶν τελωνειακῶν εἰσαγωγῆς τῶν ἐργαλείων καὶ μηχανημάτων λιγνιτωρυχείων, ὡς καὶ τῆς ξυλείας ἐθεωρήθη ἐν μέρει δικαία ἢ πρόστασις τοῦ κ. Μάτσα πλὴν ἐκρίθη δυσχερῆς ἢ ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογῇ τῆς ἀτελείας λόγῳ τοῦ φόρου καταχρήσεων, διότι θυνάμει τὰ ἀτελῶς εἰσπυόμενα ἐργαλεῖα κλπ. ὡς καὶ ἡ ξυλεία νὰ χρησιμοποιεῖται δι' ἄλλους σκοποῦς καὶ ἐνὶ διὰ τὰ λιγνιτωρυχεῖα.

Ὁ κ. Ἀλ. Ζαχαρίου δὲν εὑρίσκει καὶ τόσον δύσκολον τὸ ζήτημα τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀτελειῶν, διότι εἶναι θυνάμει ἐπὶ τῇ πράξει τῆς ἐτησίως καταναλώσεως τῶν εἰς φορολογίαν υπαχθέντων ἀντικειμένων εἰς ἕκαστον λιγνιτωρυχεῖον, νὰ ἐξακριβῶται τὸ ἀναλογικὸν ἐκπεστέρως φόρος καὶ νὰ διατάσσεται ἢ ἐπιστροφῆ του.

Μεθὸ, προτάσει τοῦ κ. Ἰπουργοῦ, ἐθεωρήθη σκόπιμον νὰ ἀναβληθῆ ἐπὶ τινι καιρῶν ἢ ἐπομένῃ συνεδρίᾳσις ἵνα ἐν τῇ μεταξυστακεψῆ, μετὰ τῆς εἰδικῆς ὑπεπιτροπῆς τῶν δοκιμῶν περὶ τῆς ἐκτάσεως, τοῦ τρόπου καὶ τῶν μέσων τῆς διεξαγωγῆς αὐτῶν, ὡς καὶ ἵνα ὑποβληθῆ τὸ πρόβλημα τῆς ἐτέρας εἰδικῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὸν κανονισμὸν τῶν ἐκφορτώσεων λιγνίτου ἐν Πειραιεὶ κλπ. καὶ δοθῆ εὐκαιρία καταστάσεως καὶ ὀριστικῆς διατυπώσεως τῶν πρακτικῶν τῶν μέχρι τοῦδε συνεδριάσεων.

Δι' ὃ ἐν καιρῷ θὰ κληθῆ ἢ εἰλη ἐπιτροπῇ διὰ τὴν τελικὴν συζήτησιν τῶν συμπερασμάτων εἰς ἃ κατέληξαν αἱ μέχρι τοῦδε συζητήσεις, ἵνα ἢ ἀρμυδία ὑπηρεσίᾳ προδῆ εἰς τὴν μελέτην καὶ διατύπωσιν τῶν λιγνιτῶν νομοθετικῶν μέτρων,

Μεθὸ ἐλύθη, ἢ συνεδρίασις.

Κατωτέρω παρατίθενται τὰ συμπεράσματα τῆς ὑπεπιτροπῆς πειραμάτων (βλ. σελ. 178) καθὼς καὶ τὸ σχέδιον νόμου περὶ ἐξρύσεως ἐθνικοῦ συνδέσμου λιγνιτωρυχῶν (βλ. σελ. 179).

Ι. Συμπέρασμα υποεπιτροπής πειραμάτων καύσεως λιγνιτών.**Κύριε Ὑπουργέ,**

Ἐκτελοῦντες τὴν ἣν ἀνελάβομεν ἐντολὴν ὑπὸ τῆς ὀλομελείας τῆς Ὑπεπιτροπῆς Δοκιμῶν καύσεως λιγνιτών, περὶ μελέτης τοῦ τρόπου ἐκτελέσεως δοκιμῶν διὰ τὴν καλλιτέραν καύσιν Ἑλληνικῶν λιγνιτῶν εἰς διαφόρους τύπους ἐστιῶν, ὑπαρχουσῶν ἐγκαταστάσεων καὶ διὰ τὴν ἐξαγωγήν τῆς συγκριτικῆς αὐτῶν βιομηχανικῆς ἀξίας ὡς πρὸς Ἀγγλικούς γαιάνθρακας, καὶ κατόπιν λεπτομεροῦς ἐρεύνης τοῦ ζητήματος καὶ ἐπιτοπίου ἐξετάσεως τῶν ἐγκαταστάσεων ἐν αἷς κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην θὰ διεξαχθῶσιν αἱ δοκιμαί, καταλήξαμεν εἰς τὰ ἐξῆς συμπεράσματα ἄτινα καὶ ὑποβάλλομεν ὑμῖν διὰ τὰ περαιτέρω :

Α) Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην αἱ δοκιμαὶ δεόν νὰ γίνωσιν εἰς τὰ ἐξῆς τέσσαρα Ἐργοστάσια.

1) Ἐργαστήριον Πολυτεχνείου (διὰ κοινὰς ἐσωτερικὰς ἐστίας μικρᾶς βιομηχανίας).

2) Ἐργοστάσιον Λιπασμάτων (δι' ἐστίας Φαρνὶ τεχνικοῦ ἔλκυσμοῦ).

3) Ἡλεκτρικὸν Ἐργοστάσιον Φαλήρου (διὰ κοινὰς ἐξωτερικὰς ἐστίας μεγάλης βιομηχανίας).

4) Ἐργοστάσιον Τοιμέτων (δι' ἐστίας Τυρμπὶν τεχνικοῦ ἔλκυσμοῦ).

Β) Εἰς ἐκάστην τῶν ἄνω τεσσάρων ἐγκαταστάσεων θὰ γίνωσιν δοκιμαὶ ἐπὶ τῶν ἐξῆς εἰδῶν λιγνιτῶν.

1) Κόμης (λιγνιτωρυχεῖον Ἀνδρονιάνων, Ἐταιρίας Ἐπιχειρήσεων).

2) Ὠρωποῦ (λιγνιτωρυχεῖον Δεπιάν).

3) Ἀλιβερίου (Ἐταιρίας Ἀνθρακ. Ἀλιβερίου).

4) Ψαχνῶν.

5) Πελοποννήσου, Μεγάρων κτλ. (λιγνίτης κατωτέρως ποιότητος).

Γ) Αἱ Δοκιμαὶ ἐκάστου τῶν ἄνω πέντε εἰδῶν (ἄλλ' ὀρισμένων λιγνιτωρυχείων) λιγνιτῶν, ἐφ' ἐκάστης τῶν ἄνωτέρω τεσσάρων ἐγκαταστάσεων θὰ διεξαχθῶσι κατὰ τοὺς ἐξῆς τρεῖς τρόπους.

1ον Καύσις οἰκονομικωτέρα, ἀσχέτως ποσοῦ ἀτμοῦ λέδητος, (βραδεῖα).

2ον) Καύσις μεγίστης δυνατῆς ἀτμοπαραγωγῆς λέδητος ἀσχέτως οἰκονομίας καυσίμου (ἐντατικῆ).

3ον) Καύσις ἐνδιάμεσος (μετρία.)

Δ') Αἱ ἄνωτέρω δοκιμαὶ θὰ ἐκτελεσθῶσι διὰ μὲν τὰ τρία πρῶτα εἶδη λιγνιτῶν (Κόμης, Ὠρωποῦ, Ἀλιβερίου) δὲ εἰς, πρὸς ἐπίτευξιν μείζονος ἀκριβείας διὰ δὲ τὰ δύο τελευταῖα εἶδη (Ψαχνῶν, Μεγάρων κτλ.) ἀπ' αἷξ.

Ε') Εἰς ἐκάστην τῶν ἄνω ἐστιῶν θὰ γίνωσιν καὶ ἀνὰ δύο δοκιμαὶ Κάρδιφ (κανονικῆς καὶ ἐντατικῆς καύσεως) πρὸς συγκριτικὴν μελέτην.

ΣΤ') Έκ τών άνωτέρω συνάγεται ότι θά έκτελεσθώσι $(4X3 \times 3X2) + (4X2X3X1) + (4 \times 2) = 72 + 24 + 8 = 104$ δοκιμαί έν συνόλφ κατά μέγιστον, προς διεξαγωγήν, τών έποίων θά άπαιτηθῆ τ ο ύ λ ά χ ι σ τ ο ν χρονικόν διάστημα 5—6 μηνών από τής έναρξεως των.

Ζ') Η πείρα θά οδηγήσῃ πιθανόν, προϋούσης τής εργασίας εις σ ύ μ π τ υ ξ ι ν τής βραδείας και ένδιαμέσου καύσεως εις μίαν ταιαύτην (μετρίαν) διά τας έστίας μ ό ν ο ν Φαρνί και Τευρμπίν λόγω του τεχνητού αύτων έλκυσμοσ, περιοριζομένου εδτω του δλικού αριθμοσ τών δοκιμών αναλόγως.

Η') Όργανα Δοκιμών.

Τά όργανα άτινα θά χρειασθουσ διά τήν έπιστημονικήν διεξαγωγήν τών δοκιμών είναι τά ακόλουθα :

1) Ύδρόμετρον ύψηλής πιέσεως μετά τών σχετικών βαρυνών κα σωλήνων προς σύνδεσιν του.

2) Δεξαμενή $2 - 3\mu^3$ διά τήν δοκιμήν του υδρόμετρου.

3) Χρονόμετρον.

4) Δύο όργανα μετρήσεως του φυσικοσ και τεχνητοσ έλκυσμοσ.

5) Δύο ή τρία πυρόμετρα.

6) Άνάλογα θερμομέτρα ήτοι έν από $1^\circ - 100^\circ$ έν από $1^\circ - 150^\circ$ ή 200° έν από $1^\circ - 300^\circ$ ή 400° .

7) Συσκευή ORSAT ή ανάλογον όργανον μετρήσεως CO^2 .

8) Θερμιδέμετρον, Χημείον πλήρες.

9) Δοχεία κατάλληλα διά δειγματοληψίαν καυσίμου.

10) Πλάστιγξ διά τήν άκριδη ζύγισιν του καυσίμου.

*Απαντα τά άνωτέρω όργανα ύποτίθεται ότι θά έξευρεθώσιν όπωσδήποτε άνευ πληρωμής.

Θ') Το προσωπικόν τών μετρήσεων δέον νά συγκροτηθῆ ως ακόλουθως :

1) 1 Μηχανικός προϊστάμενος Συνεργείου Δοκιμών εις ύποδειχθ. ύπό τών παραγωγών λιγνίτου

2; 2 Βοηθοί παρατηρηται εις ύποδειχθ. ύπό τών καταναλωτών λιγνίτου.

3) 2 Θερμασαι πεπειραμένοι εις τήν καθσιν λιγνίτου (παραγωγών)

2 » » » τήν καθσιν Κάρβιφ (καταναλωτών).

4) 2 Άνθρακεις (θερμασαι Π. Ναυτικοσ).

5) 1 Χημικός μετά τών βοηθών του κτλ.

10 έν συνόλφ άτομα έμισθα.

Ι') Δαπάναι Δοκιμών.

Τὸ διὰ τὰς δοκιμὰς χρησιμοποιηθῆσόμενον καύσιμον ὑποτίθεται ὅτι θὰ χρησιμοποιεῖται ἐπιφελῶς διὰ τὰς ἐγκυταστάσεις εἰς ἃς θὰ γίνουσι δοκιμαί, πλὴν τῶν τοῦ Πολυτεχνείου ἔργου ἢ καύσιμος ὕλη ἧτις θὰ καταναλωθῆ. ἀνερχομένη, εἰς 30 περίπου τόννους λιγνιτῶν, καὶ 4 τόννων Κάρβιφ, ἔξεν ἢ ἐπιτελέσῃ, βιομηχανικὸν τι ἔργον.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς λοιπὰς δοκιμὰς, αὗται προϋπολογίζονται οὕτως:

1ον) Διὰ δοκιμὰς Χυμείου	20.000
2ον) Διὰ τοὺς 4 θερμαστὰς $4 \times 5 \times 200 =$	40.000
3ον) Διὰ τοὺς 2 ἀνθρακίτι Π. Ν. $2 \times 5 \times 500$	5.000
4ον) Διὰ τοὺς 2 δογητοὺς πρῶτηρητάς $2 \times 5 \times 2500 =$	25.000
5ον) Διὰ τὸν προϊστάμενον μηχανικὸν $5 \times 5000 =$	25.000
6ον) Διὰ τὸν συνεργαζόμενον μηχανικὸν	25.000
7ον) Διὰ διάφορα μικροῦς ἔργα μεταφορᾶς καὶ ἐργαλείων συνδέσεις ὀργάνων καὶ ἐργαλείων ὀδοπορικᾶ	35.000
Σύνολον	ὄρηχ. 175.000

Ἐν Ἀθήναις τῆ 2 Μαρτίου 1923

Ἡ Ὑπεπιτροπή,

II Σχέδιον Νόμου

περὶ ἰδρύσεως Ἐθνικοῦ Συνδέσμου Λιγνιτωρύχων.*

Ἄρθρον 1ον

Ἰδρύεται Ἐθνικὸς Σύνδεσμος Λιγνιτωρύχων. Τοῦ Συνδέσμου τούτου εἶναι μέλη ὑποχρεωτικῶς πάντες οἱ ἐκμεταλλευταὶ λιγνιτωρυχείων ἢ παντοειδοῦς μεταλλείου καυσίμου ὕλης ἐν Ἑλλάδι.

* Ἡ διὰ τοῦ κατωτέρω σχεδίου νόμου ἔνωσις τῶν λιγνιτοπαραγωγῶν καίτοι ἀναγκαστικῶς καθοριζομένη, ὅμως ἀπέχει πολὺ τῶν παρομοίων ἐνώσεων ἄλλων χωρῶν κατὰ τοῦτο κυρίως, ὅτι δὲν δημιουργεῖται δι' αὐτῆς ἐθνικοποίησις ἢ διεύθυνσις τῶν Μεταλλείων ὑπὸ γενικοῦ συμβουλίου εἰς ὃ θὰ μετεῖχον ἐργοδοταί, ἐργάται, καταναλωταί κλπ. Ἡ ἀναγκαστικὴ ἔνωσις καθ' ἡμῖν εἶναι αὐτόνομον σωματεῖον ἐργοδοτικὸν μὲ σκοπὸν τὴν προστασίαν τῶν συμφερόντων τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας των καὶ ἐν τῷ μέτρῳ τούτῳ καὶ τῆς ἐθνικῆς.

Ἐν Γερμανίᾳ διὰ νόμου τῆς 23 Μαρτίου 1919 καὶ τοῦ ἐκτελεστικοῦ διατάγματος τῆς 21 Αὐγούστου ἰδίου ἔτους ἀνέλαβε τὸ κράτος διὰ τοῦ ἔθνικοῦ συμβουλίου καυσίμων (Reichskohlenrat) τὴν κοινωφελῆ διεύθυνσιν τῶν Ἀνθρακωρυχείων (Γαιάνθρακες, Λιγνίται, ἀνθρακόκλινοι, κόκ). Τὸ κράτος διετέθη εἰς 11 ἀνθρακωρυχικὰ διαμερίσματα. Οἱ γαιανθρακοπιραγωγοὶ ἐκάστου

Ἐκμεταλλευτῆς λιγνιτωρυχείου ἢ μεταλλείου ὄρυκτις καυσίμου ὄλης κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ παρόντος νόμου εἶναι πᾶς ὁ ἐκμεταλλεύμενος λιγνιτωρυχεῖον ἢ μεταλλεῖον παντός ἐίδους καυσίμου ὄλης δι' ἴδιον λογαριασμόν.

διμερισματος συνενοῦνται εἰς ἓν «Συνδικάτον ἀνθρακοπαραγωγῶν· ἀπ' ἑτέρου τὰ ἐργοστάσια φωταερίου, τα ὁποῖα παράρουν κόκκ, συνενοῦνται ὡσούτως εἰς ἓν Συνδικάτον. Τα 11 Συνδικάτα γαιανθράκων μετα τοῦ Συνδικάτου τοῦ Κοκ ἀποτελοῦν τὸν «Ἐθνικὸν σύνδεσμον ἀνθρακοπαραγωγῶν» (Reichskohlenverband). Τὴν ἐποπτείαν τῶν συνδικάτων τούτων ἔχει το εὐνοικὸν συμβούλιον κωσιμῶν (ὕλων), τοῦτου δὲ πάλιν ἡ κυβέρνησις ἢ ὁποῖα καθορίζει τὰς τιμὰς, ὑποβάλλει δὲ ἔτησιως ἔκθεσιν πεπραγμένων πρὸς τὸ κοινούριον.

Τὸ ἔθνικὸν συμβούλιον ἀνθρακοπαραγωγῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ ὅντων (15 ἐργοδοτῶν καὶ 15 ἐργατῶν μεταλλείων· αἱ λοιπαὶ θέσεις διανέμονται εἰς ἀντιπροσώπους τοῦ Κράτους, εἰς τὰ ἐργοστάσια φωταερίου, εἰς ὑπαλλήλους ἀνθρακωρυχείων, εἰς γαιανθρακωρυχείους, εἰς ἐργοδοτὰς καὶ ἐργατὰς βιομηχανικῶν καταναλισκοσῶν γαιανθράκων, εἰς τοὺς σιδηροδρομοὺς, ναυτιλίαν, συνεταιρισμοὺς, ἀσοῦς, καὶ ἀγρότας καταναλωτῶν καὶ εἰς ἐμπειροτένας μεταλλειολόγους, μηχανικοὺς, μεταλλείων καὶ ἀτμομηχανῶν).

Τὸ ἔθνικον συμβούλιον καυσίμων διευθύνει τὰ τῶν μεταλλείων καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν καυσίμων, συμπεριλαμβανομένης τῶν εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς, κοινωφελῶς. Ἐφορεῖ ἐπὶ τῶν συμβάσεων, καθορίζει γενικὰς γραμμὰς πολιτικῆς τῶν καυσίμων καὶ προστασίας τῶν καταναλωτῶν.

Ἄ ἔθνικὸς σύνδεσμος ἀνθρακωρυχειῶν παρικοιθεῖ τῆς συμμορφωσίν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ ἔθνικοῦ συμβουλίου γαιανθράκων καθοριζόμενα. Ἐφορεῖ τὴν παραγωγήν, καταναλώσιν καὶ ἀπόθεσιν τῶν καυσίμων ὑπὸ τῶν συνδικάτων δύναται νὰ καθορίῃ πεδία καὶ ποσὰ καταναλώσεως τῶν καθ' ἕκαστον συνδικάτων καθορίζει ὄρους παραδοσεως καὶ τιμὰς καυσίμων λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τοὺς τὰς προτάσεις τῶν συνδικάτων κλπ.

Τὰ συνδικάτα ἀνθρακοπαραγωγῶν ἐφορεῦν εἰς τὴν τήρησιν τῶν διατάξεων τῶν προϊσταμένων ὡς ἄνω ἀρχῶν τῶν κανονίζοντων σύμφωνα πρὸς αὐτὰς τὴν παραγωγήν καταναλώσιν καὶ ἀπόθεσιν τῶν καυσίμων τῶν εἰς κτὰ ὑπαγομένων μελῶν. Καθορίζουν, ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ἐπικυρώσεως ὑπὸ τοῦ ἔθνικοῦ συνδέσμου ἀνθρακοπαραγωγῶν, γενικοὺς ὄρους παραδοσεως, τιμὰς κλπ.

Ἐν Γαλλίᾳ ἔχομεν τοὺς ἑξῆς ἐλευθέρους ἐργοδοτικὸς συνδέσμοις ἐν σχέσει πρὸς τὴν μεταλλευτικὴν βιομηχανίαν λειτουργούντας δυνάμει τοῦ κοινού νόμου περὶ σωματείων.

1) Τὸ Comité Central des Houillères des France περιλαμβάνον διευθύνων γραφεῖον ἕξ ἐνὸς προέδρου τριῶν ἀντιπροέδρων ἐνὸς γραμματέως τριῶν κόντα μελῶν πάντων ἐγκριμένων ἐκ τῶν προϊσταμένων τῶν βιομηχανικῶν τούτων προέδρων, συμβουλῶν ἢ διευθυντῶν.

2) Chambre syndicale des Houillères du Nord et du Pas-de-Calais,

3) Chambre syndicale des Houillères de la Loire διὰ τὰ δύο κυριώτερα κέντρα τῶν ἀνθρακωρυχειῶν βιομηχανικῶν τῆς Γαλλίας

4) Chambre syndicale des Mines metalliques

Ἐπίσης ἐν Ἀγγλίᾳ ἔχομεν σειρὰν ὄλων συνδέσμων ἐκμεταλλευτῶν καὶ ἰδιοκτητῶν μεταλλείων ἀπαρτιζόντων μεταξὺ αὐτῶν μεγαλειώτερας ἐνώσεις ὡς ἡ Colliery Owners of Great Britain.

Πᾶς ὄστις ἐνεργῆ εἰς τὸ μέλλον τριετήτην ἐκμετάλλευσιν θὰ ἀποτε-
λῆ ἐπίσης μέλος τοῦ Συνδέσμου.

Ἐπίσης εἶναι μέλη τοῦ Συνδέσμου ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους καὶ ἄνευ
διακρίσεως οἱ ἐκμεταλλευσόμενοι ἐγκαταστάσεις μετασχηματισμοῦ ἐγχω-
ρίων ὄρυκτων καυσίμων ὑλῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς καταλληλοτέρας αὐ-
τῶν διαθέσεως.

Ἄρθρον 2ον

Ὁ Ἐθνικὸς Σύνδεσμος Λιγνιτωρύχων ἀποτελεῖ ἴδιον Νομικὸν πρό-
σωπον ὑπαγόμενον εἰς τοὺς κανόνας τοῦ κοινοῦ δικαίου.

Ὁ Σύνδεσμος συντάσσει ἴδιον καταστατικὸν ὑποβαλλόμενον, ὡς καὶ
πάσα μεταβολὴ αὐτοῦ, εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Ἐθνικῆς Οἰ-
κονομίας. Ὁ Σύνδεσμος ἀπολαύει τῶν εὐεργετημάτων τοῦ νόμου περὶ
παραγωγῆς τῆς Ἐθνικῆς Βιομηχανίας

Ἄρθρον 3ον

Σκοπὸς τοῦ Ἐθνικοῦ Συνδέσμου Λιγνιτωρύχων εἶναι :

1ον) Ἡ ἀνάπτυξις τῆς παραγωγῆς ὄρυκτων καυσίμων ὑλῶν ἐπὶ τῇ
βάσει ὑγιῶν πλουτεπαραγωγικῶν καὶ οἰκονομικῶν βάσεων καὶ σταθε-
ρᾶς πολιτικῆς ἐπὶ τοῦ λιγνίτου.

2ον) Ἡ διάδοσις τῆς χρήσεως τῶν ἐπιτοπίων ὄρυκτων καυσίμων,

3ον) Ἡ μελέτη καὶ ἡ ἔρευνα τῶν ἐφαρμογῶν αὐτῶν.

4ον) Ἡ συμβουλευτικὴ ἐποπτεία τῶν παραγωγῶν πρὸς βελτίωσιν
τῶν ποιότητων αὐτῶν.

5ον) Ἡ ἐπίσημος κατάταξις εἰς ποιότητας τῶν ἐγχωρίων καυσίμων
ὑλῶν καὶ ἡ ὑποεπιγματικὴ συγγραφὴ ὑποχρεώσεων διὰ τὰς παραγγε-
λίας αὐτῶν.

6ον) Ἡ συμβουλευτικὴ ἐνέργεια πρὸς βελτίωσιν τῶν ἔρων τῆς ἐξο-
ρύξεως, πρὸς προστασίαν τοῦ ὑπογείου ἐθνικοῦ ὄρυκτοῦ πλοῦτου καὶ
πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐνεργείας ἀρπακτικῆς καὶ προχείρου ἐκμεταλλεύσεως.

7ον) Ἡ ἀπὸ κοινῶν ἐνέργεια κοινῶν εἰς ἀπάσας τὰς ἐκμεταλλεύσεις
πράξεων, ὡς ἡ μεταφορὰ διὰ κοινῶν μέσων φορτώσεως μεταφορᾶς καὶ
ἐκφορτώσεως, ἡ ἐγκατάστασις ἀποθηκῶν ὡς καὶ ἡ ὀργάνωσις τοῦ ἐμπο-
ρίου τῶν ἐγχωρίων καυσίμων ὑλῶν.

8ον) Δύναται ἐπίσης νὰ ἀναλάβῃ ἐπὶ πλέον ἐντολὴ τῶν μελῶν αὐτοῦ
καὶ τῶν ἐπιθυμούντων ἐξ αὐτῶν, τὸν καταρτισμὸν τιμολογίου ἐπὶ τῇ βάσει
τῆς ἀξίας τοῦ ἐξωθεν εἰσχωμένου λιθάνθρακος ὡς καὶ τὴν κατανομήν
τῆς παραγωγῆς κατὰ σειρὰν προτιμήσεως δι' ἐκάστην ποιότητα χωριστι-
τῶν ἐχόντων ἐαπάνην παραγωγῆς ἐντὸς τῶν ὀρίων τῆς τιμῆς.

Ἄρθρον 4ον.

Ὁ Ἐθνικὸς Σύνδεσμος Λιγνιτωρῶν διοικεῖται ὑπὸ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκλεγομένου ὑπὸ τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ μελῶν.

Τὰ μέλη ἔχουσι καθ' ἑαυτὴν τὴν διάρκειαν ἐκάστου διαχειριστικοῦ ἔτους τόσας ψήφους εἰς ἀκέραιον ὅσας χιλιάδας τόννων λιγνίτου ἐξώρυξαν κατὰ τὸ προηγούμενον ἡμερολογιακὸν ἔτος πολλαπλασιαζόμενας ἐπὶ εἰδικῶν συντελεστῆν ποιότητος. Ἡ παραγωγή βεβαιούται ἐκ τῶν ἐπισήμων στατιστικῶν καὶ τῶν βιβλίων παραγωγῆς τῶν μελῶν.

Ἰνα ληφθῆ ὑπ' ὄψει ἡ ποιότητος τῶν καυσίμων τῶν παραγωγῶν ὀρίσσει συντελεστῆς ποιότητος ποικίλων ἀπὸ 0 60 διὰ τοὺς κατωτέρας ποιότητος λιγνίτας ἕως 2 διὰ πησάνθρακας, λιθάνθρακας ἢ ἀνθρακοπλίνθους. Ὡς μονὰς λογιζέται ἡ ποιότητος τῶν λιγνιτῶν Κύμης καλῆς ποιότητος, λογιζομένου ἐν ξηρᾷ καταστάσει 6000 θερμοκρατικῶν μονάδων.

Τὸ Συμβούλιον διαχειρίζεται τὴν περιουσίαν τοῦ Συνδέσμου προερχομένην εἴτε ἐκ τῆς ἐτησίας εἰσφορᾶς τῶν μελῶν αὐτοῦ εἴτε ἐξ ἄλλων πόρων.

Ἐν περιπτώσει μεταβιβάσεως ἐκμεταλλεύσεως συμμεταβιβάζονται αὐτοδικαίως εἰς τὸν ἐκδοχέα καὶ τὰ δικαιώματα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις αὐτοῦ ἐναντι τοῦ Συνδέσμου τοῦ πωλητοῦ.

Ἄρθρον 5ον

Πόροι τοῦ Συνδέσμου εἶναι ἡ καταβολὴ ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτοῦ χρηματικοῦ ποσοῦ ὀριζομένου κατὰ τόννον παραγωγῆς τοῦ προηγούμενου ἔτους ὡς ὀρίζεται ἐν τῷ ἄρθρῳ 4ῳ πολλαπλασιαζόμενον ἐπὶ τὸν ὡς ἄνω συντελεστῆν ποιότητος.

Ἡ καταβολὴ ὀρίζεται καθ' ἑαυτὸν ἔτος ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τοῦ Συνδέσμου τῇ ἐγκρίσει τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

Ἡ καταβολὴ αὕτη εἶναι εἰσπρακτέα καθ' ἑαυτὸν ἔτος δυνάμει τοῦ παρόντος νόμου καὶ ἐν περιπτώσει δυστροπίας ἐνεργεῖται κατάσχεσις εἰς βᾶρος τοῦ ὀφειλέτου.

Ἄρθρον 6ον

Παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας λειτουργεῖ διαρκῆς γνωμοδοτικὸν Συμβούλιον τῶν ἐγγυρῶν, ἔρυκτῶν καυσίμων ὕλων ἀποτελούμενον,

Ἐκ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας

τοῦ Γεν. Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας

Καλιτσουδάκι Ἐργεῖον 4. (1924) Β'.

τοῦ Διευθυντοῦ τῶν Μεταλλείων

τοῦ Τεχνικοῦ Προϊσταμένου τῆς Ἐπιθεωρήσεως Βιομηχανίας
τεσσάρων ἀντιπροσώπων τοῦ Ἐθνικοῦ Συνδέσμου τῶν λιγνιτωρύχων.

Ἐνὸς ἀντιπροσώπου τοῦ Συνδέσμου τῶν Βιομηχάνων.

Ἐνὸς ἀντιπροσώπου τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας (Διευθύνσεως
Δασῶν).

Ἐνὸς ἀντιπροσώπου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν.

Ἐνὸς ἀντιπροσώπου τῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας.

Ἐνὸς ἀντιπροσώπου τῶν Σιδηροδρομικῶν Δικτύων.

Ἐνὸς ἀντιπροσώπου τῶν Ἀνθρακωπόρων.

Ἐνὸς ἀντιπροσώπου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν.

Δύναται ἡ σύστασις τοῦ Συμβουλίου νὰ τροποποιεῖθῃ ἢ συμπληρωθῇ
διὰ Β. Διατάγματος.

Ὅριζεται ἀμοιβὴ δι' ἐκάστην συνεδρίασιν τῶν μελῶν τοῦ Συμβου-
λίου δραχμῶν 50.

Β. Διάταγμα θέλει κανονίσει τὰς λεπτομερείας τῆς λειτουργίας καὶ
τὸν προορισμὸν τοῦ Συμβουλίου τῶν ἐπιτοπίων καυσίμων ὄλων.

Ἡ Ὑποεπιτροπὴ

Θ. Χαριτάκις

Δ. Καλιτσουνάκις